

ਗਊਮੁਖਾ-ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਸੂਜਾ

ਪਾਤਰ :

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ
ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ
ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੁਦਰਸ਼ਨ

ਪਹਿਲੀ ਝਾਕੀ

ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਨ

ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖਲੋ ਕੇ ਗੱਲੀਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੈਂਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈਟ ਹੈ। ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਕਰੜ-ਬਰੜੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮੈਲੀ ਪੱਗ, ਕਮੀਜ਼ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚੋਪੜਾ : ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਓ। ਦੇਖੋ ਨਾ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘਸੀਟੀ ਲਿਜਾਂਦੇ ਓ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਅਣਸੁਣੀ ਕਰਕੇ) ਔਹ ਦੇਖੋ ਨਾ, ਜੀਹਦਾ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਦਾ ਛੱਜਾ ਏ। ਗਲੀ ਵੱਲ ਦੇ ਬਾਰੀਆਂ ਨੇ। ਛੱਜੇ 'ਤੇ ਖਲੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਬੱਸ ਫਰਨ-ਫਰਨ ਹਵਾ ਆਉਂਦੀ ਏ।

ਚੋਪੜਾ : ਬੜੇ ਡਾਢੇ ਓ ! ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਪਿਆ ਕਰਨਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਾਲ਼ ਆ ਗਿਆ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਸਭ ਜਾਣਨਾਂ। ਚੀਜ਼ ਐਹੋ-ਜਿਹੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਯਾਦ ਪਏ ਕਰੋਂ। ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਕਾਨ ਦਿਖਾ ਲਿਆਵਾਂ।

ਚੋਪੜਾ : ਮਗਰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਕਾਨ ਵੇਖੋਗੇ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਏ। ਰੀਝ ਨਾਲ਼ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮਕਾਨ ਏ। ਵੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਓ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗੀ

ਤਾਂ ਮੌਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਰਹੋ ਕੀਮਤ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ। ਵੈਸੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਅੜਬ ਜਿਹੀ ਔਰਤ। ਕੁਝ ਸਮਝਾਣਾ ਬੁਝਾਣਾ ਈ ਪਵੇਗਾ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰਾ ਰੱਖਿਐ।

ਚੋਪੜਾ : ਇਹ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੋਈ। ਦਲਾਲੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੈਣੀ ਏਂ?

(ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਦੂਜੀ ਝਾਕੀ

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਬੈਠਕ

ਕਮਰੇ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਤੋਂ ਦਰਮਿਆਨੇ ਮੇਲ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਫ਼ਰਨੀਚਰ, ਪਰ ਸਾਫ਼। ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਦੀ ਅੰਗੀਠੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆਦਿਕ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮੰਜਾ ਡੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਕੁਰਸੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਦਾ ਉੱਠਣ 'ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ ਕਮਰੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਾਲੀ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਰਾਵਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਅੰਗੀਠੀ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੂੰਝਦੀ ਹੋਈ) ਹੂੰ। ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਘੱਟਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਏ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ..... ਸੁਦਰਸ਼ਨ..... ਸੁਦਰਸ਼ਨ.....। (ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ 17-18 ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਦੱਸ ਝਾਈ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਕਮਰਾ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਵੇਖੋ ਨਾ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਝਾਈ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਈ ਬਜ਼ਾਰੋਂ ਆਉਂਨਾਂ ਪਿਆ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹੱਛਾ, ਮੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਈ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਘੱਟੇ-ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਹੁਲੀਆਂ ਈ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਪਰ ਝਾਈ, ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏਂ।

- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਐਵੇਂ ਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿਨੀ ਆਂ ? ਜ਼ਰਾ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕਮਰੇ ਦਾ ਫ਼ਰਸ਼ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਏ। ਵੇਖ ਕੇ ਤਬੀਅਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ।..... ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਹਸਾਨ ਕਰਨੀ ਆਂ? ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨੀ ਆਂ। (ਬੁਹਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ।)
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਝਾਈ, ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਲਾਲ ਆਇਆ ਈ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਪਾ ਕੇ) ਫੇਰ ਆ ਧਮਕਿਐ। ਇਹਨਾਂ ਦਲਾਲਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀਅ ਸਾੜਿਐ । ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ ਚੱਟਣ ਆਇਆ ਈ ਰਹਿੰਦੈ। (ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਨਮਸਤੇ ਭੈਣ ਜੀ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ) ਤੂੰ ਭਰਾਵਾ ਫੇਰ ਆ ਗਿਐਂ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਾ, ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਾ। ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਏ? ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਚੋ, ਨਾ ਵੇਚੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਦੌਲਤ ਏ। ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਆਂ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ) ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੀ ਗੱਲ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਭੈਣ ਜੀ, ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ... (ਰੁਖ ਪਲਟ ਕੇ) ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਏ, ਮੈਂ ਕਰੋਲ ਬਾਗ਼ ਰਹਿਨਾਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਦਇਆ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਸਾਡੇ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਟੁੱਟ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਬਨਵਾਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਬੈਠਾ ਕਿ ਭੈਣ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਸ਼ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ ਕਿ ਚੱਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਲਿਆਵੋ ਤੇ ਓਹੋ-ਜਿਹੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਆਪਾਂ ਵੀ ਬਣਵਾਈਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਭਰਾਵਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਮਕਾਨ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਬਣਵਾਇਐ। ਆਪ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਕੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਊ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਜੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਭ ਜਾਣਨਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਤਲਕਾਤ ਸਨ। ਕਿਹੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾਇਆ ਸਾਨੇ ਪਰ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੱਛਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ

ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ

ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣ। ਹੁਣ ਕਾਕਾ ਵੀ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਐ ਕੀ ਨਾਂ ਦੇ ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ?

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਜੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਕਿਹੜੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਏਂ ਹੁਣ?

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਐਤਕੀ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰ ਗਿਐ । ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਲਈ ਸੂ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ! ਤਾਂ ਤੇ ਭੈਣ ਜੀ, ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ । ਸੱਚੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਏ । ਆਖਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਲੜਕਾ ਏ । ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੇਖੋ, ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਜਿੰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਈ ਏ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕਾਕਾ ਜਾਹ । ਮਾਮਾ ਜੀ ਜੋਗਾ ਸ਼ਰਬਤ ਲੈ ਆ ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਹੱਛਾ ਝਾਈ । (ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।)

(ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਚੁੱਪ)

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਬਾਊ ਜੀ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੇ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਉਦੋਂ ਇਹ ਅੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਮੁੰਡਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋਇਆ ਏ, ਫੇਰ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕਰ ਗਿਆ ਏ । ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਬਾਊ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ) ਹੱਛਾ ਭਰਾਵਾ, ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਲਿਖੀ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮੋੜ ਸਕਦਾ ਏ? ਅਖੇ ਰਾਈ ਘਟੇ ਨਾ ਤਿਲ ਵਧੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰ ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਅਫਸੋਸ ਈ ਹੁੰਦਾ ਏ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹੱਛਾ । ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਭੇ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੋ ਬਦਕਿਸਮਤ ਉਹ ਜੋ ਇਸ ਵਸਦੀ ਵਾੜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਅੱਛੇ ਤਲਕਾਤ ਸਨ ਜੀ । ਮੇਰੇ ਜਮਾਤੀ ਸਨ । 'ਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹੇ, ਕੱਠੇ ਖੇਡੇ । ਬੜੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸਨ । (ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਗਲਾਸ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।)

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਲਉ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਸ਼ਰਬਤ ਦਾ ਗਲਾਸ ਫੜ ਲਓ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਲਉ ਜੀ, ਪੀਓ ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਗਲਾਸ ਫੜਦਾ ਹੋਇਆ) ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਈ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭੈਣ ਜੀ ।

ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਲਓ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਖੇਚਲ ਹੁੰਦੀ ਏ ।

(ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਲਾਸ ਖ਼ਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।)

- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਲੈ ਕਾਕਾ, ਗਲਾਸ ਫੜ ਲੈ ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਹੋਰ ਲਿਆਵਾਂ ਜੀ ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਨਹੀਂ ਕਾਕਾ ਬੱਸ । (ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ) ਤੇ ਹੁਣ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਾਲਜ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਓ?
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਬਸ ਸੋਚੀ ਪਈ ਹੋਈ ਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ। ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਇੱਕੋ ਮਕਾਨ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਈ ਆਉਂਦਾ ਏ ਨਾ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਭੈਣਾਂ, ਵੱਡੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪੀੜਾਂ, ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਸਾਨ ਨੇ। ਖਰਚ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਫਿਰ ਜਾਂਦੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰਾਇ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਾਂਗਾ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਝਾਈ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕੰਮ ਕਾਰ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਕੀ ਸਮਝ ਏ। ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਏਂ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਦੇਖੋ ਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਕਿਸ ਲਈ? ਸੋਚਣ ਸਮਝਣ ਲਈ। ਆਖਰ ਤੁਸਾਂ ਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਨਾਣੀ ਏ, ਤੁਸਾਂ ਈ ਇਹਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਣਾ ਏ, ਤੁਸਾਂ ਈ ਇਹਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ ਏ। ਮੇਰੀ ਰਾਇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਏ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰਵਨ ਪੁੱਤਰ ਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰੋ ਨਾ। ਮੁੰਡਾ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਆਪੇ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਖੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਭਿੱਜੇ ਕੰਬਲੀ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਭਾਰੀ ਹੋਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕਿਉਂ ਸੁਦਰਸ਼ਨ, ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਈ ਏ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਵਿਹਾਰ ਕਾਰ ਲਈ ਆਖਰ ਰੁਪੈ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਏ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੱਟਿਆ ਈ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਤਿੜ ਕੇ) ਪੰਜਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ? ਭਰਾਵਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਇੱਕ ਦਲਾਲ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੁਆਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਖੈਰ ਹੋ ਸਕਦੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਘੱਟ ਵੱਟਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਜ਼ਰਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਹਾਂ ਸੱਚ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਾ?
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਆਹੋ ਜੀ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤਦੇ ਹੀ ਲੋਕੀ ਸੱਚ ਆਖਦੇ ਨੇ ਖੂਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਨਹਿਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਖੂਹ ਕਦੇ ਦਾ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਏ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਉਹਨਾਂ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਏ ਨਾ। ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨ ਭੂਤ ਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਨਾਂ ਐਸੇ ਲਈ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਇੱਥੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਾਕਿਆ ਈ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਊ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਏ, ਅਜੇ ਮਕਾਨ ਬਣਿਆਂ ਸਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ) ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਊ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬੜੇ ਤਲਕਾਤ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕਿਉਂ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ! ਫੇਰ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਦਈਏ?
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਝਾਈ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭੂਤ ਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹਟ ਕਮਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ। ਜਵਾਨ ਪੁੱਤ ਹੋ ਕੇ ਡਰੀਦਾ ਏ? ਹਾਂ ਸੱਚ, ਤੇਰੀ ਇੰਟਰਵੀਊ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ?
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਅਜੇ ਕੀ ਪਤਾ ਪਰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅੱਠ ਜਣੇ ਰੱਖਣੇ ਨੇ ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਮੁੰਡੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਵਿੱਚ ਕਈ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਵੀ ਸਨ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਤਾਂ ਸ਼ਰਨ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਏ। ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਕੇ ਤੂੰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈ। ਪਰ ਕਾਹਦਾ ਕਰੇਂਗਾ?
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਆਖੇਂ, ਝਾਈ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਖੱਟਣ-ਕਮਾਣ ਲੱਗ ਪਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਮਕਾਨ ਲੈ ਲਵੇਂਗਾ। ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਛਣਕਦੀ-ਮਣਕਦੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੀ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : (ਸ਼ਰਮਾਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਹੱਛਾ ਝਾਈ, ਅਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਾਰ ਤੇ ਬਣੇ।
 ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹੱਛਾ, ਕਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਰੀ ਵੀ ਸੁਣੇਗਾ ਹੀ। ਐਹੋ-ਜਿਹੀ ਸੁਹਣੀ
 ਸਜਾਈ ਨੂੰਹ ਲਿਆਵਾਂਗੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਪਿਆ
 ਚਾਨਣ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪੋਤਰੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ
 ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਖਿਡਾਂਦੀ ਨਾ ਥੱਕਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਦਾ
 ਝੂਟਾ ਲਿਆਵੇਗਾ।

(ਬੁਹਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ ।)

ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ ਏ।
 ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਜੀ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਖਿਆਲ ਏ। ਮੈਂ
 ਈ ਆਂ। (ਉੱਚੀ) ਲੰਘ ਆਓ ਅੰਦਰ, ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ। (ਚੋਪੜਾ
 ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)
 ਚੋਪੜਾ : ਨਮਸਤੇ ਜੀ।
 ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਨਮਸਤੇ ਜੀ। ਆਉ ਬੈਠੋ।
 ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਲਉ ਜੀ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਭੈਣ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਮਕਾਨ ਜੇ। ਇਹ
 ਬੈਠਕ ਦਾ ਕਮਰਾ ਏ, ਤੇ ਔਹ ਵੇਖੋ ਨਾ, ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ
 ਡਿਓਢੀ ਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਮਰਾ। ਮਕਾਨ ਸੋਲਾਂ ਗਜ਼
 ਲੰਮਾ ਤੇ ਛੇ ਗਜ਼ ਚੌੜਾ ਜੇ।
 ਚੋਪੜਾ : ਹੂੰ। ਤੂਲ ਸੋਲਾਂ ਗਜ਼, ਅਰਜ਼ ਛੇ ਗਜ਼।
 ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਢਾਈ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਜੇ, ਤੇ ਚੀਜ਼ ਐਸੀ ਕਿ ਵੇਖਿਆਂ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਏ।
 ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਜੀ ਮੈਂ ਇਹ ਮਕਾਨ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੀਝ ਨਾਲ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।
 ਨੀਂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਗਜ਼, ਰੋੜੀ ਕੁੱਟੀ ਹੋਈ ਏ ਤੇ ਫਰਸ਼ ਐਹੋ
 ਜਿਹੇ ਨੇ ਕਿ ਵਿੱਚੋਂ ਮੂੰਹ ਪਿਆ ਦਿਸਦੈ। (ਉੱਪਰਲਾ ਕਮਰਾ ਤਾਂ ਖਾਸ
 ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
 (ਚੋਪੜਾ ਉੱਠ ਕੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਕੰਧਾਂ ਵੱਲ, ਛੱਤ ਵੱਲ ਤੇ ਬਾਹਰ
 ਵੇਖਦਾ ਏ।)
 ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਜਾਹ ਕਾਕਾ, ਉੱਪਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵੀ ਬਾਊ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਲਿਆ।
 ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕੀਮਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਉ ਭਰਾਵਾ?
 ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਈ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਓਥੇ ਈ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਣ
 ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਰ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਭੈਣ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਵਾਂਗਾ
 ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਰਿਆਇਤ ਕਰ ਈ ਦੇਣਗੇ।

- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਘੱਟ ਲੈਣ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ ਨਾ। ਕੰਮ ਜੁ ਮੁਕਾਣਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਈ ਸੰਤਾਲੀ-ਅਠਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਟਾਲਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੱਗੇ ਓ। ਨਾਲੇ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਅਜੇ ਮੰਨ ਗਿਐ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਭਰਾਵਾ, ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਏ? ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਘੱਟ ਵੱਟਦੀ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੱਲੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਾਂ, ਸਾਢੇ ਸੰਤਾਲੀ-ਅਠਤਾਲੀ 'ਤੇ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਅਠਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਆਖੀਂ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਵਾਂਗਾ ਹੀ। ਲਓ ਉਹ ਆ ਗਏ ਜੇ.... ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ..... (ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਆਓ, ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ! ਆਓ। ਵੇਖ ਆਏ ਓ?
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹੱਛਾ ਭਰਾਵਾ, ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰੋ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆਉਣੀ ਆਂ। ਆ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮੇਰੀ (ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ)।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਕਿਉਂ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ? ਮਕਾਨ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ? ਨਿਰਾ ਨਗੀਨਾ।
- ਚੋਪੜਾ : ਖੈਰ, ਸਾਖ਼ਤ ਅੱਛੀ ਏ। ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਕੌਣ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਬੇਵਾ ਔਰਤ ਦਾ ਏ।
- ਚੋਪੜਾ : ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ ਇਹਦੇ ਖਾਵੰਦ ਦਾ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਉਹਦਾ ਨਾਂ ?..... ਜੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਵਾਕਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ।..... ਵੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਰਹੋ ਝਗੜੇ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਕਾਨ ਜ਼ਰ ਖ਼ਰੀਦ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕੋ ਨਾਬਾਲਗ਼ ਮੁੰਡਾ ਏ, ਮਾਂ ਉਹਦੀ ਗਾਰਡੀਅਨ ਏ।
- ਚੋਪੜਾ : ਫੇਰ ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਤੋਂ ਸੌਦਾ ਮੁੱਕੇਗਾ? ਪੰਜਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਲੈਂਦੀ ਏ ਕਿ ਨਹੀਂ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਓ। ਚੀਜ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁੱਲ ਪਾਓ ਨਾ। ਕਿੱਥੇ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਪੰਜਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੰਨਦੀ ਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਸ਼ੈਦ ਅਠਤਾਲੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਿਆਂ।

- ਚੋਪੜਾ : ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ! (ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਅੰਦਰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ) ਭੈਣ ਜੀ !..... ਸੁਦਰਸ਼ਨ!
(ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।)
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਹਾਂ, ਕੀ ਗੱਲ ਬਣੀ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਭੈਣ ਜੀ, ਕੰਮ ਬਣਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਏ। ਹੁਣ ਗਾਹਕ ਪੈਸੇ ਖਰਚਦਾ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਛਿਆਲੀ ਤੋਂ ਮੁੱਕੇਗਾ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਚੱਲ ਛੱਡ ਭਰਾਵਾ, ਮੈਨੂੰ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਘੱਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਚੱਲੋ ਛੱਡੋ ਜੀ, ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ। ਸੁੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਣਾ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਸੋਚ ਲਉ, ਐਵੇਂ ਗਾਹਕ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਮਕਾਨ ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਵੀ ਏ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ? ਉਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਕਾਕਾ, ਜਿਹੜਾ ਮਕਾਨ ਅੱਗੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਘੱਟ ਚੌੜਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : ਫੇਰ ਸ਼ੇਰਮੁਖੇ ਦਾ ਹਰਜ਼ ਕੀ ਏ। ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਨੁਕਸ ਹੋਇਆ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਈ ਹੁੰਦਾ ਏ।
- ਸੁਦਰਸ਼ਨ : (ਕੁਝ ਡਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ) ਝਾਈ, ਬਾਊ ਜੀ ਇੱਥੇ ਈ ਗੁਜ਼ਰੇ ਸਨ ਨਾ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਮਕਾਨ ਵੇਚੋ ਜਾਂ ਨਾ ਵੇਚੋ ਤੁਹਾਡੀ ਦੌਲਤ ਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦਲਾਲੀ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਰ ਕੇ ਕਦੀ ਗ਼ਲਤ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਮੇਰੇ ਵਾਕਫ਼ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਨੇ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਸਭ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਦੇ ਨੇ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਤੇ ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੀ ਖ਼ਿਆਲ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਪੁੱਛਦੇ ਓ ਤਾਂ ਇਹੋ ਆਖਾਂਗਾ ਗਾਹਕ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਇੱਕ ਤੇ ਮਕਾਨ ਸ਼ੱਕੀ ਏ, ਦੂਜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੁਪੈ ਦੀ ਲੋੜ ਏ-ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਏ, ਤੀਜਾ ਮਾਰਕੀਟਾਂ ਦਾ ਤੇ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਭੱਠਾ ਬਹਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮਕਾਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੀਮਤ ਅੱਜ ਏ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਪਰ ਮੈਂ ਸੰਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੌਡੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੀ। ਮਰਜ਼ੀ ਏ

- ਮਕਾਨ ਲਵੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾ ਲਵੇ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੱਲੋ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਵੇਖਨਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਓ, ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਲੈਣ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਨਾਂ। (ਬੁਹੇ ਕੋਲ ਖਲੋ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।) ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ! ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ! ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ। (ਚੋਪੜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)
- ਚੋਪੜਾ : ਹਾਂ ਜੀ, ਫਰਮਾਓ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੀ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਲਉ ਹੁਣ ਥਿੜਕਣਾ ਨਾ, ਸੰਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗਾ।
- ਚੋਪੜਾ : ਨਾ, ਨਾ, ਨਾ। ਮੈਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਛਿਆਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਮਰਜ਼ੀ ਏ ਮਕਾਨ ਦੇਵੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਏ ਨਾ ਦੇਵੇ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਵੇਖੋ ਫੇਰ, ਸੁੱਟ ਪਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਲਾਕਾ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿਹੜਾ ਏ? ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦਾ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਖੂਜੇ ਲਈ ਪਏ ਤਰਸਦੇ ਨੇ। ਲੋਕੀ ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਸੇ ਨੇ-ਕੋਈ ਲੋਧੀ ਕਾਲੋਨੀ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪਟੇਲ ਨਗਰ, ਕੋਈ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਗਜ਼ਵੇ, ਕੋਈ ਜੰਗ ਪੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਛਾਉਣੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਏਸ 'ਮਾਤ-ਲੋਕ' ਤੋਂ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਕਈ 'ਇੰਦੂ ਲੋਕ', 'ਚੰਦਰ ਲੋਕ', 'ਦੇਵ ਨਗਰ' ਤੇ 'ਸਵਰਗ ਪੁਰੀਆਂ' ਨੂੰ ਜਾ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਏ।
- ਚੋਪੜਾ : ਯਾਨੀ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ 'ਸਵਰਗ ਵਾਸੀ' ਅਖਵਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ।
(ਦੋਵੇਂ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਬਿਲਕੁਲ, ਬਿਲਕੁਲ ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਸਿਆਣੇ ਓ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ! ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਈ ਏ ਤੇ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਹੋਇਆ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ।
- ਚੋਪੜਾ : (ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਅਚਾਨਕ ਉੱਠਕੇ ਚੁੜਾਈ ਲੰਬਾਈ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਏ) ਵੇਖੋ ਨਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ! ਇਸ ਕਮਰੇ ਦਾ ਅਰਜ਼ ਅੱਗੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਛੋਟਾ ਏ ਨਾ? ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਮਕਾਨ ਏ। ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੋਇਆ ਸੀ ਨਾ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕੌਣ ਏ। ਇਹ ਮਕਾਨ ਤਾਂ ਗਊਮੁਖਾ ਏ।

ਇਹਦਾ ਅਸਲੀ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਏ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਢੇਰ ਈ ਵਹਿਮੀ ਓ ਤਾਂ ਇਹ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉੱਧਰਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਣਾ।

ਚੋਪੜਾ : ਤਾਂ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੁਪਾਸੜ ਹੈ?

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਮਕਾਨ ਲੱਭਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਤੇ ਧੁੱਪ ਆ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਨਵੇਂ ਸਟਾਈਲ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਕਾਨ ਵੇਖੋ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖ਼ਾਲੀ ਹੋਣਗੇ।

ਚੋਪੜਾ : ਫਿਰ ਵੀ ਮਕਾਨ ਦਾ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਇਹੋ ਸੁਮਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਚਾਲੂ ਏ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਐਵੇਂ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਵਹਿਮਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਦਾ। ਹਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਗਊਮੁਖਾ ਤੇ ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਏਨਾ ਵੀ ਪਤਾ ਜੇ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਏ?

ਚੋਪੜਾ : ਕੀ ਮਤਲਬ ਏ?

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਮਕਾਨ ਗਊਮੁਖਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੱਥਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਲੰਘਦੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤੀ ਝਾਤੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਦੁਕਾਨ ਸ਼ੇਰਮੁਖੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਕਿ ਮੱਥਾ ਚੌੜਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਵਧੇ। ਹੋਰ ਵਿੱਚੋਂ ਗੱਲ ਕੀ ਏ। ਸ਼ੇਰਮੁਖਾ ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਗਊਮੁਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਤੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਨਹੀਂ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਦੇ।

ਚੋਪੜਾ : (ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਏ ਸ਼ੇਰਮੁਖੇ ਵੱਲ ਹੱਟੀ ਕਰ ਲਈਏ ਤੇ ਗਊਮੁਖੇ ਵੱਲ ਘਰ ਬਣਾ ਲਈਏ। (ਦੇਵੇਂ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।)

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੁਸਾਂ ਐਡੇ ਲੰਮੇ-ਚੌੜੇ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਲੈਣਾ ਕੀ ਏ। ਅੰਬ ਖਾਣੇ ਜੇ ਕਿ ਪੇੜ ਗਿਣਨੇ ਜੇ? ਤੁਸੀਂ ਮਸਤ ਰਹੋ, ਦੋ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ, ਕੁਝ ਖਟ ਈ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਪੜਾ : ਅੱਛਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਸੰਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂ?

ਚੋਪੜਾ : ਨਹੀਂ ਛਿਆਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਬਈ ਵਾਹ, ਪੈਂਚਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸਿਰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ, ਪਰਨਾਲਾ ਉੱਥੇ ਦਾ ਉੱਥੇ। ਕੁਛ ਵਧਣਾ ਪਏਗਾ, ਐਵੇਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਸਾਢੇ ਛਿਆਲੀ ਕਹਿ ਦਿਆਂ? ਫੇਰ ਉਹ ਜਾਣੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਕੰਮ।

ਚੋਪੜਾ : ਫੇਰ ਮੈਂ ਸਾਢੇ ਛਿਆਲੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣਾ।

ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਹੁਣ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਝਲਕਾਰ ਦੱਸੋ। (ਉੱਚੀ)

- ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸੁਦਰਸ਼ਨ..... ਭੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀਂ।
(ਦੋਵੇਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਦੱਸ ਭਰਾਵਾ ਕੀ ਗੱਲ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਬੈਠੋ ਭੈਣ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਆਨਾ ਦੁਆ ਦਿਆਂ। ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੱਢੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ।
- ਚੋਪੜਾ : (ਬਟੂਆ ਕੱਢ ਕੇ ਨੋਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ) ਲਉ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : (ਰੁਪਏ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਲਓ ਭੈਣ ਜੀ, ਇੱਕ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਤੇ ਸਾਢੇ ਛਿਆਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: (ਨੋਟ ਪਰੇ ਪੱਕਦੀ ਹੋਈ) ਨਾ, ਨਾ, ਨਾ। ਭਰਾਵਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਸੰਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੌਡੀ ਘੱਟ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਭੈਣ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਫੜੋ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਨਹੀਂ ਭਰਾਵਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਘੱਟ ਲੈਣਾ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਭੈਣ ਜੀ ਦੇਖੋ, ਰੁਪਏ ਘਰ ਆਏ ਨਹੀਂ ਮੋੜੀਦੇ, ਲੱਛਮੀ ਜੇ ਲੱਛਮੀ। ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਏ। ਸੋਚ ਲਓ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਕਿਉਂ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਸਲਾਹ ਏ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਉਹਨੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਕੀ ਆਖਣੈ। ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਵਸੀਕਾ ਨਵੀਸ ਦੀ ਹੱਟੀ ਔੜਾ ਲਿਖ ਲਓ ਤੇ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨਾ ਲੈ ਲਓ।
- ਚੋਪੜਾ : ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਲਿਖ-ਲਿਖਾ ਕਰ ਲਓ?
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਔਰ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ। ਅੱਧੀ ਦਲਾਲੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਦੇ ਦੇਣੀ। ਘਰ ਰਸਦ-ਪਾਣੀ ਮੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਏ।
- ਕਿਸ਼ਨ ਦੇਈ: ਤੂੰ ਵੀ ਭਰਾਵਾ, ਡਾਢਾ ਨਿਕਲਿਐਂ। ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਲ ਏ ਅਖੇ ਫਿਰ ਨੀ ਬੇਬੇ ਫਿਰ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਕਾਠ ਦਾ ਸਿਰ। ਫੇਰੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ, ਆਖਰ ਮੇਰਾ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਕੇ ਛੱਡਿਆ ਈ।
- ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤਾਂ ਭੈਣ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਗਰਮੀ ਦੀ, ਹੱਟੀ ਨਰਮੀ ਦੀ ਤੇ ਦਲਾਲੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ।

(ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ।)

(ਪਰਦਾ)

ਸ਼ਬਦ-ਅਰਥ :

ਦਲਾਲੀ - ਹਿੱਸਾ-ਖੱਤੀ, ਕਮਿਸ਼ਨ, ਵਿਚੋਲਗਿਰੀ। **ਤਲਕਾਤ** - ਸੰਬੰਧ।
ਸਰਵਨ - ਸਾਊ, ਸ਼ਰੀਫ਼ (ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਪਾਤਰ)। **ਨਹਿਸ਼** - ਮੰਦਭਾਗਾ, ਅਸੁੱਭ, ਮਨਹੂਸ। **ਡਿਓਢੀ** - ਛੱਡਿਆ ਲਾਂਘਾ। **ਗਾਰਡੀਅਨ**- ਵਾਰਸ, ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਰਖਵਾਲਾ।
ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ - ਜਾਇਦਾਦ, ਮਲਕੀਅਤ, ਮਿਲਖ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
 - ਓ. ‘‘ਭਰਾਵਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਮਕਾਨ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਬਣਵਾਇਐ। ਆਪ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਕੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਊ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।’’
 1. ਕਿਸਨ ਦੇਈ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?
 2. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਕਹੇ?
 3. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਊ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ?
 - ਅ. ‘‘ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਮਕਾਨ ਲੱਭਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਤੇ ਧੁੱਪ ਆ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਨਵੇਂ ਸਟਾਈਲ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਕਾਨ ਵੇਖੋ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖ਼ਾਲੀ ਹੋਣਗੇ।’’
 1. ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 2. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ?
 3. ਲੋਕ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਘਰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ?
 - ੲ. ‘‘ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਏ ਸ਼ੇਰਮੁਖੇ ਵੱਲ ਹੱਟੀ ਕਰ ਲਈਏ ਤੇ ਗਊਮੁਖੇ ਵੱਲ ਘਰ ਬਣਾ ਲਈਏ।’’
 1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੌਣ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 2. ਗਊਮੁਖੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰਮੁਖੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 3. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਹੱਟੀ ਅਤੇ ਘਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ?
 - ਸ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ-ਚਿਤਰਨ ਕਰੋ।
 1. ਕਿਸਨ ਦੇਈ
 2. ਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ
 3. ਚੋਪੜਾ ਸਾਹਿਬ
 4. ਸੁਦਰਸ਼ਨ

ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ (1955)

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ :

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦਾ ਜਨਮ 4 ਸਤੰਬਰ, 1955 ਈ: ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਨੌਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਵਾਰਕੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਐੱਮ. ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਪੀ-ਐਚ. ਡੀ. ਕੀਤੀ। ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਨਨਿਐਲਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ) ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਨਾਟਕਕਾਰ, ਰੰਗ-ਕਰਮੀ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਅਕ ਹਨ। ਨਾਟ-ਕਲਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਪ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਦਾਇਰੇ', 'ਬਰੈਕਟ' ਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ', 'ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟ ਚਿੰਤਨ', 'ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ', (ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ), 'ਰੰਗ-ਕਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ (ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ) ਆਦਿ ਚਰਚਿਤ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ 'ਨਾਟਕ ਦਾ ਰੰਗਮੰਚੀ ਅਧਿਐਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ-ਵਿਧੀ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਨ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਵਰਮਾ ਨੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਏਟਰ ਕੀਤਾ।

'ਦਾਇਰੇ' ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਨਾ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ 'ਹੰਡਰਡ ਈਅਰਜ਼ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਮਾ ਐਂਡ ਬਿਏਟਰ' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਬੈੱਸਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਨਮਾਨੇ ਗਏ ਹਨ।

ਹਥਲੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕਾਂਗੀ 'ਪਰਤ ਆਉਣ ਤੱਕ' ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕਾਂਗੀ ਬਾਰੇ :

ਇਕਾਂਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੋ ਮਰਾਸੀਆਂ (ਭੰਡਾਂ) ਅਤੇ ਲੋਕ-ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਸੰਤੀ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਰਾ ਬੇਵੱਸ ਪਾਤਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ

- ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਅਚਾਨਕ ਮੰਚ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਮੇਕ-ਅੱਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਡਰਾਮੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਜੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਸਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਪਾਏ। ਸਿੱਧਾ ਗਰੀਨ-ਰੂਮ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।
- ਦੋਵੇਂ : (ਆਉਣ ਸਾਰ) ਓਏ ! ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਪਏ ਓ!
- ਦੋਵੇਂ ਮਰਾਸੀ : (ਇਕਦਮ ਰੁਕ ਕੇ) ਜੀ, ਜੀ... ਅਸੀਂ।
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਓ ਜੀ, ਜੀ ਦੇ ਲੱਗਦੇ। ਉਏ ਹੋ ਕੌਣ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਏ ?
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : ਜੀ ਅਸੀਂ ਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਹੁੰਨੇ ਆਂ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਹਬਜ਼ਾਦੇ ਹੁੰਨੇ ਆਂ।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਅੱਛਾ !
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਓ ਜੀ, ਏਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ (ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਚਮੋਟਾ ਮਾਰ ਕੇ) - ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜ਼ਰਾ, ਸਾਹਬ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ।
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਹਾਂ, ਹਾਂ। ਦੱਸ ਤੂੰ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਓ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਆਏ। ਪੰਡਾਲ ਸਜਿਆ ਸੀ। ਜਜਮਾਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮਾਰੂਜ਼... ਤੇ ਆਹ ਚਬੂਤਰਾ ਛੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਆਂਗੂੰ ਖ਼ਾਲੀ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਚਲੇ ਦੇ ਘੜੀ ਜਜਮਾਨਾਂ ਲਈ ਰੌਣਕਾਂ ਲਾਈਏ।
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : ਤੇ ਰੁਪਈਆ-ਧੋਲੀ ਹੱਥ ਧਰਾਈਏ।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਅੱਛਾ, ਅੱਛਾ! ਫੇਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕਲਾਕਾਰ ਭਰਾ ਹੋਏ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਹੈਂ ਜੀ, ਕੀ ਆਖਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਜੇ। ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ, ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਉਏ ਢੱਕਣਾ। ਆਹ ਵੇਖ ਓਏ..... ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ..... ਬਾਊ ਬਣੇ ਹੋਏ..... ਆਹ ਪੈਂਟਾਂ ਵੇਖ..... (ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਪੈਂਟ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਪਲੋਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਆਹ..... ਲਿਸ਼ਕਣ-ਪੁਸ਼ਕਣ..... ਵੇਖ ਖਾਂ।
- ਦੋਵੇਂ : (ਛਿੱਥੇ ਜਿਹੇ ਪੈ ਕੇ) ਓ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨੀ!
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਓ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇ ! ਓ ਲੋਕੋ ! ਵੇਖੋ ਓਏ, ਅਸੀਂ ਵੀ

- ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਜੇ।
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਡਾਂਟ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ) ਓਏ ਬੰਦੇ ਬਣ ਕੇ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਓ ਕਿ ਨਹੀਂ?
- [ਦੋਵੇਂ ਮਰਾਸੀ ਛਹਿ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ]
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਨਰਮੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ) ਓ ਬਈ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਐ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਲਾਕਾਰ ਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ' ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਈ ਐ।
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : (ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼) ਓ, ਮਰ ਗਏ ਓ, ਲੋਕੋ ! ਆਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁਣ ਆਹ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਖੋਹ ਲਈ ਓਏ (ਹੋਰ ਰੋਂਦੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ) ਓਏ ਆਹ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਵੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਓਏ! (ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਖੂੰਜੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਟ ਨਾਨਸੈਂਸ! ਤੂੰ ਵੀ ਯਾਰ ਕਮਾਲ ਕਰਦੈਂ। ਆਹ ਕੀ ਸਿੜੀ-ਸਿਆਪਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਕੰਜਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਨੀ ਸੀ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਐਂ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਪਰ੍ਹੇ ਤੇ ਡਰਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ) ਮਾਈ ਡੀਅਰ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ! ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ (ਦੋਹਾਂ ਮਰਾਸੀਆਂ ਵੱਲ) ਓ ਬਈ, ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਮਿੰਟ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰਾ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸੁਣੋ।
- ਦੋਵੇਂ ਮਰਾਸੀ : (ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ) ਹਾਂ ਜੀ, ਸਾਹਬ ਜੀ। ਸੁਣਾਓ.....।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਬਈ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ 'ਤੇ ਲੱਤ ਨੀ ਮਾਰਦੇ। ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾਇਆ, ਮਨਾਇਆ।
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : ਤੇ ਰੁਪਈਆ ਹੱਥ ਧਰਾਇਆ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : (ਚਮੋਟਾ ਮਾਰ ਕੇ) ਤੈਥੋਂ ਟਿਕ ਕੇ ਗੱਲ ਨੀ ਸੁਣ ਹੁੰਦੀ? ਵੱਡਾ ਖੜਪੰਚ! ਹਾਂ ਸਾਹਬ ਜੀ।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਤੇ ਹੁਣ ਜਮਾਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਲੋੜਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ।

- ਗੱਡਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਆਗੀਆਂ। ਹਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਆ ਗਏ। ਆ ਗਏ ਕਿ ਨਾ..... ?
- ਦੋਵੇਂ ਮਰਾਸੀ : ਠੀਕ ਜੀ! ਠੀਕ!
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਓਵੇਂ ਈ ਭਾਈ.....ਕਲਾ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਤਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਆਉਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਨਾ..... !
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਸਤਬਚਨ ਜੀ! ਠੀਕ! ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ! ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ!
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : ਤੇ ਰੁਪਈਆ ਹੱਥ।
(ਪਹਿਲਾ ਝਿੜਕਦਾ ਹੈ)
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵੀ ਰੂਪ ਬਦਲ ਗਏ। ਬਕਾਇਦਾ ਮੰਡਲੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਸਟੇਜਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆ ਕੇ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਸਾਡੇ ਆਂਗੂ ਜੀ।
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਹਾਂ! ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਲਾ ਕਿੱਤਾ ਹੁਣ ਮਾੜਾ ਨੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਲੋਕ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ।)
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : (ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ) ਹਲਾ ਜੀ!
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਿੰਦੀ ਬਈ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਜਾਈਏ। ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੀਏ, ਸਮਝੀਏ ਤੇ ਫੇਰ ਕਲਾ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦੇ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ।
- ਪਹਿਲਾ ਮਰਾਸੀ : ਅੱਛਾ ਜੀ ! ਆਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਮਾਲ ਈ ਹੋਈ ਪਈ ਐ। ਧੋਤੀ ਪਾਟ ਕੇ ਰੁਮਾਲ ਈ ਹੋਈ ਪਈ ਐ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : (ਫੇਰ ਝਿੜਕ ਕੇ) ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ) ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਈਏ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਧਾਨੂੰ ਦੇ 'ਤਾ। ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਕਿੱਥੋਂ ਪਾਲੀਏ-ਮਾਪਿਆਂ ਆਲਿਓ!
[ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ]
- ਪਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ : (ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਦਿਆਂ) ਤੁਸੀਂ ਮੀਰਜ਼ਾਦਿਓ ਘਬਰਾਓ ਨਾ। ਤੁਸੀਂ ਏਉਂ ਕਿਉਂ ਨੀ ਕਰਦੇ ਬਈ ਸਾਡੇ ਡਰਾਮੇ 'ਚ ਪਾਰਟ ਕਰੋ। ਕਲਾਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਈ। ਬੱਸ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਨੀ ਬਣਾਉਣੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

- ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ-ਉਹੀ ਬੋਲਣੀ ਐ।
- ਦੂਜਾ ਮਰਾਸੀ : ਮਤਲਬ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਝੱਗਾ ਛੱਡ ਕੇ - ਤੇ ਸੀਪਿਆ ਵਿਆ ਪਾਉਣਾ।
- ਦੂਜਾ ਕਲਾਕਾਰ : ਆਹੋ.....ਆਹੋ.....ਤੇ ਨਾਲੇ ਦਿਹਾੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ।
- ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰ : ਚਲੋ, ਚਲੋ, ਫੇਰ ਜਲਦੀ ਕਰੋ! ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਰ ਬਹੁਤ ਹੋ
ਗਈ ਹੈ।
[ਸਾਰੇ ਮੰਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।]
(ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੂਜਾ ਫੇਡ ਇਨ

[ਪਰਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਸੱਜੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਦੋ ਘਰ ਬਣੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਉਲਟੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੂਹਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮੰਜਾ, ਪੀੜੀ ਆਦਿ ਪਏ ਹਨ। ਮੂਹਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਹੜਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੰਚ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਕਰਕੇ ਗੱਡੇ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਜਿਹਾ ਪਹੀਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਹੀਏ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਢਾਰਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਢਾਰਾ ਤੇ ਢਾਰੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਪਿਆ ਗੱਡੇ ਦਾ ਪਹੀਆ, ਦੋਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਸਾਂਝੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਪਏ ਹਨ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਹੀਏ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠਾ ਸਣ ਵੱਟਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ।]

ਸਾਡਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਘਰ ਬਾਰ

ਸਾਡਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਘਰ ਬਾਰ

ਸਾਡਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਪਿਆਰ

ਸਾਡਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਪਿਆਰ

ਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਲੱਗੇ ਨਾ.....

ਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਲੱਗੇ ਨਾ.....

[ਗੀਤ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸੱਜੇ ਘਰੋਂ ਕਰਤਾਰੀ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਡ ਦਾ ਪੱਲਾ ਕਰਕੇ]

- ਕਰਤਾਰੀ : ਲੈ ਦੇਖ ਲੈ ਬਾਪੂ ਜੀ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਾ ਕੱਢੀਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੀ ਕਣਕ ਸੁੱਕਣੀ ਪਾਈ ਬੀ ਸੀ। ਈਹਨੇ ਏਹੀ ਜੀ ਨਜ਼ਰ

- ਲਾਈ ਬਈ ਮਣ ਪੱਕੀ ਕਣਕ 'ਚੋਂ ਮਸਾਂ ਦਸ ਸੇਰ ਆਟਾ
ਨਿਕਲਿਆ।
[ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਸੰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲਗਦੈ ਉਹ ਬੂਹੇ 'ਚ
ਖੜੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਘੁੰਡ
ਕੱਢ ਕੇ]
- ਸੰਤੀ : ਹੇਖਾਂ, ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਇਹਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਨੂੰ।
ਅਖੇ ਨਜ਼ਰ ਲਾਈ। ਨੀ ਕੱਲ੍ਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕੌੜ ਮਹਿੰ ਵਾਂਗ
ਝਾਕਦੀ ਸੀ, ਜਦ ਮੈਂ ਬਾੜੇ 'ਚੋਂ ਧਾਰ ਚੋ ਕੇ ਆਈ ਸੀ।
ਮਖਾਂ, ਬਾਪੂ ਜੀ। ਭਰੀ ਬਾਲਟੀ ਦੁੱਧ ਦੀ। ਬਿੱਲੀ ਮੂੰਹ ਲਾ
ਗੀ। ਇਹਾ ਜਾ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਇਹਨੇ ਵੱਡੀ ਰਕਾਨ ਨੇ।
ਅਖੇ... ਤੁਮ ਤੋ ਕਿਸੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖਤੇ ਨੀ! ਚਲਿੱਤਰੋ!
- ਕਰਤਾਰੀ : ਮੂੰਹ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਨੀ! ਆਹ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮ
ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਨਹੀਂ ਗੁਤਨੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਾ
ਦਿਆਂ।
- ਸੰਤੀ : ਮੈਂ ਬੀ ਤੋੜ ਦੇ ਦੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਚ, ਵੱਡੀ ਥਾਣੇਦਾਰਨੀ ਚੁਧਰਾਣੀ
ਬਣੀ ਫਿਰਦੀ ਐ ਅਖੇ, 'ਕਿਆ ਪਿੱਦੀ.... ਅਰ ਕਿਆ
ਪਿੱਦੀ ਕਾ ਸ਼ੋਰਬਾ'।
- ਕਰਤਾਰੀ : ਨੀ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਤੈਨੂੰ.....
[ਸੰਤੀ ਵੱਲ ਅਹੁਲਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ
ਤੱਕ ਅਸਹਾਯ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਭੜਕ
ਉੱਠਦਾ ਹੈ।]
- ਬਜ਼ੁਰਗ : ਓ ਸ਼ਰਮ ਨੀ ਆਉਂਦੀ ਥੇਨੂੰ! ਆਹ ਪੌਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲਿਹਾਜ਼
ਕਰੋ। ਜਾਓ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰੋ।
[ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੀ ਵੱਲ ਕੌੜ-ਕੌੜ ਝਾਕਦੀਆਂ ਅੰਦਰ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਦਾਸ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ
ਤੁਰਦਾ ਆਪਣੇ ਢਾਰੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿੱਛਿਓਂ ਗੀਤ ਦੇ
ਬੋਲ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਘਰ-ਬਾਰ.....]
ਫੇਡ ਆਉਟ

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੀਜਾ

ਫੇਡ ਇਨ

[ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲਾ। ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਚੂਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼। ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਬਲਦਾਂ ਦੇ

ਪਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ, ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਟੱਲੀਆਂ, ਟ੍ਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਢਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਠ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਚੌਂਕੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੰਚ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਇੱਕੋ-ਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੰਤੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਇੱਕਠੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ]

ਇੱਕ ਪਾਸੇ

- ਕਰਤਾਰੀ** : ਸੁਣਦੈਂ ਦੀਪ ਦੇ ਬਾਪੂ ! (ਕੌਲੀ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀ ਹੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਕੱਲ੍ਹ ਫੇਰ ਏਹਨੇ ਆਢਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਨਾ ਅੱਗਾ ਵੇਖੇ, ਨਾ ਪਿੱਛਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਕੀ ਪਈ ਆਂ, ਇਸ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕਲੇਸ ਤੋਂ।
- ਸੱਜਣ** : ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਰਮਾਨ ਨਾਲ ਬਹਿ ਲਿਆ ਕਰ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਈ ਇਹ ਰਾਮ-ਕਹਾਣੀ ਛੇੜ ਬੈਠੀ।
- ਕਰਤਾਰੀ** : ਤੈਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਐ ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ। ਏਥੇ ਜਿਹੜੀ ਰੋਜ਼ ਰਾਵਣ-ਲੀਲਾ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਪਤੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੂਈ ਕੁੱਤੀ ਆਂਗੂੰ ਕੁਰਲ-ਕੁਰਲ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਐ, ਤੇਰੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਹੇਜਲੀ ਭਰਜਾਈ।
- ਸੱਜਣ** : ਓ, ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਐਂ ! ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਨੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਦੋਏ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੱਬਣ ਆਲੀਆਂ ਓ। ਅਖੇ ਜੀ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਘਰ 'ਚ ਲੈ ਆਉ। ਇਹ ਸਕੀਆਂ ਸੌਂਕਣਾਂ ਨੂੰ ਟੱਪੀਆਂ ਫਿਰਦੀਐਂ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ:

- ਸੰਤੀ** : (ਕੌਲੀ 'ਚ ਘਿਓ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਲੈ ਫੇਰ ਨਾ ਕਹੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ, ਬਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀ ਸੀ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਉਹ ਹਾਲ ਕਰਦੂੰ ਬਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੱਕ ਯਾਦ ਰੱਖੂ। ਬਈ 'ਸੰਤੀ ਸੇ ਬਾਸਤਾ ਪੜਾ ਥਾ।'
- ਸੁੰਦਰ** : ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਐ ਕਿੱਸਾ ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ। ਮਖਾਂ ਦੋ ਘੜੀ ਰਮਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹਿ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਲੰਕਾ ਵੰਡਣੀ ਐ, ਬਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰਾਤ.....ਹੁ.....ਰਾਤ ਹੁ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਨੀਐਂ।
- ਸੰਤੀ** : ਨਾ ਅਜੇ ਕਸਰ ਐ ! ਦੁੱਧ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਹ ਨੀ ਸੁਖਾਉਂਦੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੌੜ-ਕੌੜ ਅੱਡ ਝਾਕਦੀ ਰਹੂ। ਆਹ ਬਾਪੂ ਜੀ

- ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਮਾਰਗੀ ਨਹੀਂ ਗੁਤਨੀ ਕਿਹੜਾ ਨਾ ਕੱਲ੍ਹ ਹੱਥ
ਫੜਾਉਂਦੀ।
- ਸੁੰਦਰ : ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ
ਖੱਟਣ ਆਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਓਂ। ਇਸ ਘਰ 'ਚੋਂ ਕਦੇ ਉੱਚੀ
ਅਵਾਜ਼ ਨੀ ਸੀ ਨਿਕਲੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਅੱਲ 'ਚੁਪਕਿਆਂ
ਕੇ' ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦੈ 'ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰਿਆਂ'
ਕੇ ਪਾਉਣਗੇ।
- ਸੰਤੀ : ਨਾ ਮੇਰਾ 'ਕੱਲੀ ਦਾ ਮਾਮਦੋਸ ਐ, ਉਹਨੂੰ ਨੀ ਸਮਝਾ ਹੁੰਦਾ,
ਤੇਰੀ 'ਮਾਤਾ ਸਮਾਨ ਬੱਡੀ ਭਰਜਾਈ ਕੇ'। ਜਿਹੜੀ ਨਾ
ਅੱਗਾ ਦੇਖੇ ਨਾ ਪਿੱਛਾ। ਮਾਰ ਚਕਦੂੰ-ਚਕਦੂੰ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀਐ
ਹਰ ਵੇਲੇ।
- ਸੁੰਦਰ : ਓ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਨੈ ਦੋਵੇਂ ਜਾਣੀਆਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹੋ।
ਜੱਗ-ਹਸਾਈ ਨੀਂ ਕਰਾਈਦੀ।
- ਸੱਜਣ : **ਪਹਿਲੇ ਪਾਸੇ**
: ਹੁਣ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲੋ। ਘਰ ਦਾ 'ਤਫਾਕ ਬਣਾਈ
ਰੱਖੋ। ਦੱਬ-ਘੁੱਟ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੋ।
- ਸੁੰਦਰ : **ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ**
: ਹੁਣ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇ। ਸਮਝੀ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆਂ
ਖੇਤ। ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜੀਂ।
- ਸੱਜਣ : ਚੰਗਾ, ਸਮਝ ਗਈ ਨਾ, ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਵੇ।
ਰੋਟੀ ਸਵਖਤੇ ਪੁਚਾ ਦੀਂ। ਕਿਤੇ ਇੱਥੇ ਫੇਰ ਅਸੰਬਲੀ ਲਾ ਕੇ
ਬਹਿ ਜੇਂ।
[ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕਹੀ ਆਦਿ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ
ਦੋਵੇਂ ਦੱਬੀਆਂ-ਘੁੱਟੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਦੀਆਂ
ਹਨ। ਅਚਾਨਕ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਟਿੱਲ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।]
(ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚੌਥਾ
(ਫੇਡ ਇਨ)

[ਉਹੀ ਦਿਨ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ। ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਟੱਲੀ ਦੀ
ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿੰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।]

- ਜਿੰਦਾ : ਓ ਦੀਪਿਆ ਘੜੀਪਿਆ, ਹੋਇਆ ਤਿਆਰ ਕਿ ਹਾਲੇ ਪਟੇ
ਈ ਸੁਆਰੀ ਜਾਨੈਂ।
- ਦੀਪਾ : (ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਕੰਜਰ
ਦਿਆ, ਆਪ ਅਜੇ ਅੰਦਰੇ ਈ ਐਂ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਕਰੇ ਮਾਰੀ
ਜਾਨੈਂ।
- ਜਿੰਦਾ : (ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਹਮ ਤੇ ਜਾਨੀ ਤਿਆਰ ਬਰ
ਤਿਆਰ ਹੈਂ। ਜਰਾ ਪੱਗ ਨੀ ਸੀ ਸੂਤ ਆਉਂਦੀ। ਬੱਸ ਹੁਣ
ਕੰਮ ਟਿਚਨ ਐ।
- ਦੀਪਾ : (ਲਾ ਕੇ) ਸਾਲਿਆ ਕੌਲਜ ਜਾਣੈ ਕਿ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨੈ। ਮਖਾਂ
ਬੜੀ ਪੋਚ-ਪੋਚ ਗੁਲਾਬੀ ਚਮਕਾਈ ਐ।
- ਜਿੰਦਾ : ਭਾਈ ਸੈਹਬ! ਘੋੜੀ ਵੀ ਚੜ੍ਹੇਂਗੇ। ਹਮ ਕਿਸੀ ਤੋਂ ਘੱਟ
ਐਂ? ਕਹਾਵਾ ਮੇਰੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦਾ 'ਹਮ ਕਿਸੇ ਸੇ ਕਮ
ਨਹੀਂ.....'
- ਦੀਪਾ : (ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਕੇ) ਹੌਲੀ ਬੋਲ ਸਹੁਰਿਆ, ਜੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਸੀ
ਜਮ੍ਹਾ ਚਾਚੀ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਜੁੰਡੇ ਪੁੱਟ ਦਿਊ।
- ਜਿੰਦਾ : ਮਖਾਂ ਘਬਰਾ ਨਾ ਭੋਰਾ। ਬੇਬੇ ਖੇਤ ਗਈ ਵੀ ਐ।
- ਦੀਪਾ : ਹਲਾਂ। ਤਾਂਹੀਂ ਖੇਡਦੀ ਐ ਤੇਰੀ ਕਾਟੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਤੇ। ਮੈਂ ਵੀ
ਕਹਾਂ 'ਮਾਂ ਦਾ ਡਾਲਡਾ' ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਛਿੱਕਲ ਟੁੱਟੇ ਕੱਟੇ
ਵਾਂਗ ਰਿੰਗਦੈ।
- ਜਿੰਦਾ : ਤੈਨੂੰ ਬੀ, ਕਾਕਾ ਜੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂਹੀ ਆਂਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਬਈ
ਤਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਘਰ ਨੀ ਹੋਣੀ।
- ਦੀਪਾ : ਆਹੋ, ਆਹੋ! ਹੋਰ ਕੀ? ਉਹ ਵੀ ਖੇਤ ਗਈ ਵੀ ਐ।
- ਜਿੰਦਾ : ਅਸਕੇ! ਲੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੁੱਲੇ ਲੁੱਟੀਏ। ਅਜੇ ਕਾਲਜ ਜਾਣ 'ਚ
ਹੈਗਾ ਟਾਈਮ। ਚਾਹ-ਚੂਹ ਦੀ ਘੁੱਟ ਹੋਰ ਪੀਈਏ-ਮਜ਼ਾ ਆਊ,
'ਨੋ ਮੈਨਜ਼ ਲੈਂਡ 'ਤੇ ਬਹਿਕੇ ਪੀਣ ਦਾ (ਇਸ਼ਾਰਾ ਬਾਬੇ ਦੇ
ਢਾਰੇ ਤੇ ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਹੀਏ ਵੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ)
- ਦੀਪਾ : ਲੈ ਫੇਰ ਮੈਂ ਚਾਹ ਲਿਆਨਾਂ। ਤੂੰ ਮਾਰ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
ਨੂੰ 'ਵਾਜ। (ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ)
- ਜਿੰਦਾ : (ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ) ਮਖਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਆਜੋ ਬਾਹਰ। ਫੌਜਾਂ 'ਸ਼ਿਵਰਾਂ
ਮੇਂ' ਗਈ ਹੋਈ ਐਂ। ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਸ਼ਾਂਤ ਐ।
- ਬਜ਼ੁਰਗ : (ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਪੁੱਤ ਜਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਐ?

- ਦੀਪਾ : (ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਗਲਾਸਾਂ 'ਚ ਚਾਹ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ)
ਬਾਬਾ ਜੀ, ਆਜੇ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਚਾਹ ਪੀਈਏ ਥੋਡੇ ਤਕੀਏ 'ਤੇ
ਬਹਿ ਕੇ।
- ਬਜ਼ੁਰਗ
ਜਿੰਦਾ : ਕੀ ਗੱਲ, ਥੋਡੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਘਰ ਨੀ ?
: ਥੋਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਐ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਦੇ
ਸਾਹ ਨਿਕਲਦੈ। ਅਜੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਬਾਜ ਮਾਰ ਵੀ
ਲਊਂ। ਆਹ ਬਾਜਾ ਤਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਉੱਖਲੀ 'ਚ ਸਿਰ ਦਿੱਤੇ
ਬਾਂਗੂੰ ਰਹੂ ਸਦਾ।
- ਦੀਪਾ : ਓ-ਓ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਵੱਡਿਆਂ ਭਲਵਾਨਾ! ਗੱਲਾਂ ਆਉਦੀਆਂ
ਇਹਨੂੰ ਥੋਡੇ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਨੂੰ। ਤੂੰ ਚਾਹ ਪੀ ਲੈ ਘੁੱਟ।
[ਤਿੰਨੇ ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਹੀਏ 'ਤੇ ਬਹਿਕੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਗਦੇ ਨੇ।
ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਝੇਡਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਹੱਸਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ
ਸੰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ]
- ਸੰਤੀ : (ਕੱਬੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ) ਬੇ ਜਿੰਦਿਆ, ਹਾਲੇ ਇੱਥੇ ਚਾਹਾਂ ਈ
ਡੱਫ ਹੁੰਦੀਐਂ? ਉੱਥੇ ਕਾਲਜ ਆਥਣ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣੈ?
- ਕਰਤਾਰੀ : (ਹੋਰ ਕੌੜੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ) ਦੀਪਿਆ ! ਕਵੇਲਾ ਐਥੇ ਹੀ ਕਰ
ਲਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚੀ ਜਾਨੀ ਐਂ ਤੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਟੱਪ ਗਿਆ ਹੋਵੇਂਗਾ।
ਹਾਲੇ ਘਰ 'ਚ ਈ ਗਿੱਧਾ ਪਾਈ ਜਾਨੈਂ।
- ਦੋਵੇਂ : (ਇਕੱਠੇ ਹੀ) ਬੱਸ, ਬੇਬੇ ਜਾਨੇ ਆਂ।
[ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕੜੀਆਂ ਹੱਸਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ
'ਚੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਘੰਟੀਆਂ
ਮਾਰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲ
ਵੇਖਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਾਹ ਦੇ ਸੜਾਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ
ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਝਾਕਦੀਆਂ ਸਟਿੱਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।]

(ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜਵਾਂ

(ਫੇਡ ਇਨ)

[ਵੇਲਾ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ। ਕਰਤਾਰੀ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ
ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਦੈ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਤਪੀ ਹੋਈ ਐ।]

- ਕਰਤਾਰੀ : ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਐ। ਅਖੇ ਮੈਂ ਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੌਂਸ ਸਹਿੰਦੀ ਜਿਵੇਂ
ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਧੌਂਸ ਸਹਿ ਲੂੰ। ਇੱਕ ਆਹ ਖ਼ਸਮ ਨੀ ਕੰਮ ਦਾ।

- ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੋ ਇਹਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਜੂੰ ਨੀ ਸਰਕਦੀ। ਅਖੇ ਦੱਬ-ਘੁੱਟ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਓ। ਨਾ ! ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਛ ਲੈ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਆਂ? ਮੈਂ ਕਰੂੰ ਇਹਦੀ ਹਮਕੋ-ਤੁਮਕੋ ਬੰਦ।
- ਸੰਤੀ : (ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਣਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਨੀ ਕੀਹਦੀ, ਕਰੋਂਗੀ ਹਮਕੋ-ਤੁਮਕੋ ਬੰਦ? ਮੈਂ ਵੀ ਤੋੜ ਦੇਦੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਚ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਨੀ ਆਂ ਕੀ ਕਹਿਣੈ, ਕੀ ਕਹਿਣੈ, ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਂਗੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਢਾ ਨਾ ਲਾਈਂ। ਫੇਰ ਨਾ ਕਹੀਂ, 'ਮੇਰੀ ਤੇ ਬਿਜ਼ਤੀ ਖਰਾਬ ਕਰ ਤੀ'।
- ਕਰਤਾਰੀ : ਨੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਕਿਹੈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੈਠੀ ਜੋ ਚਾਹਾਂ ਕਰਾਂ-ਜੋ ਜੀ ਕਰੇ ਬੋਲਾਂ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸੱਦਣ ਲਈ ਗਈ ਆਂ? ਐਵੇਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਐਂ। ਕੰਮ ਨਾ ਕਾਰ। ਕਦੇ ਐਸ ਕੋਲੇ ਲੱਗ ਗੀ ਕਦੇ ਐਸ ਕੋਲੇ ਲੱਗ ਗੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁੰਘ-ਸੁੰਘਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਹੈ? ਇੱਕ ਉਹ ਮਾਊਂ ਜਹੇ ਤੋਂ ਨੀ ਰੋਕ ਹੁੰਦਾ ਏਹਨੂੰ।
- ਸੰਤੀ : ਜ਼ਬਾਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਨੀ ਵੱਡੀਏ ਰਕਾਨੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਨੀ ਆਂ ਚਲੋ ਹੋਈ ਸੋ ਹੋਈ, ਹੁਣ ਰਹਿਣ ਦਿਆਂ, ਰਹਿਣ ਦਿਆਂ। ਤੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਐਂ।
[ਕਰਤਾਰੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉੱਧਰੋਂ ਕਰਤਾਰੀ ਉੱਠਦੀ ਐ। ਮਿੱਡ-ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੀ ਵੱਲ ਬਾਂਹਾਂ ਉਲਾਰਦੀਆਂ ਲੜਦੀਆਂ ਹਨ।]
- ਕਰਤਾਰੀ : ਨੀ ਮੂੰਹ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੀਂ! ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦੀ ਐ।
- ਸੰਤੀ : ਨੀ ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਵੀ ਬਚਾਰ ਲੈ।
- ਕਰਤਾਰੀ : ਨੀ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਚਮੜੀ 'ਚ ਰਹਿ।
- ਸੰਤੀ : ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਅੱਗਾ ਬਚਾਰ, ਫੇਰ ਨਾ ਕਹੀਂ ਬਈ.....।
[ਗੱਲ ਅਜੇ ਵਿੱਚੋ ਐ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।]
- ਸੁੰਦਰ : (ਸੰਤੀ ਨੂੰ) ਤੂੰ ਫੇਰ ਕੰਜਰਖਾਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਸੌ ਬੇਰਾਂ ਕਿਹੈ ਬਈ ਬੜੇ-ਛੋਟੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰ।
- ਸੰਤੀ : ਨਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਆਂ ਸਮਝਾਉਣ ਨੂੰ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨੀ ਅਕਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ?

- [ਅਚਾਨਕ ਬਾਹਰੋਂ ਕਹੀ ਚੁੱਕੀ ਸੱਜਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੀ ਦੇ ਬੋਲ ਓਹਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪੱਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।]
- ਸੱਜਣ : ਹੈਗੇ ਅਕਲ ਦੇਣ ਆਲੇ। ਥੋਨੂੰ ਸਾਰਿਆ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦੇਣ ਆਲੀ ਐ। ਮੈਂ ਕਹਿਨੈਂ ਚਲੋ ਛੱਡੋ, ਚਲੋ ਛੱਡੋ। ਪਰ ਥੋਡੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੂੰ ਨੀ ਸਰਕਦੀ (ਅਚਾਨਕ ਕਰਤਾਰੀ ਵੱਲ) ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਹੁਣ ਟੰਬੇ ਖਾ ਕੇ ਈ ਹਟੇਂਗੀ। ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ, ਸਮਝਾਇਆ ਨੀ ਮੰਨੀਦਾ ਥੋਤੋਂ। [ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ]
- ਕਰਤਾਰੀ : (ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਰ ਕੇ) ਨਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਿਹੈ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੈਠੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨਾਲ ਈ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਕੌਲੇ ਸੁੰਘਦੀ ਨੇ ਲਾ ਲਿਆ ਆਢਾ।
- ਸੰਤੀ : (ਇਕਦਮ ਬੋਲਣ ਲੱਗਦੀ ਐ) ਨਾ ਮੈਂ ਲਾ ਲਿਆ ਆਢਾ ਕਿ ਤੂੰ.....? [ਅਚਾਨਕ ਸੱਜਣ ਉਹਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਕੇ]
- ਸੱਜਣ : ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੋ ਮੇਰੀ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੋਏ ਤੀਮੀਂ-ਖਸਮ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੂੰ, ਕਰਤਾਰੀਏ! ਘਰ ਕਰਤੇ ਅੱਡ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਵੰਡ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਨਬੇੜੀ ਪਈ ਐ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਹੋ ਬੰਦਿਆਂ ਆਂਗੂੰ ਸਾਰੇ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਨਾ ਰੋਣ, ਅਜਿਹੀ ਕਰੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬਈ ਅਗਲਾ-ਪਿਛਲਾ ਝਾਕੋਂਗੇ। ਸਮਝੋ!
- [ਏਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ 'ਸਮਝੋ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਤੁਝਕ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ]
- (ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਛੇਵਾਂ

(ਫੇਡ ਇਨ)

[ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਹੀਏ 'ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਭਾਵ ਦੀਪਾ ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।]

- ਦੀਪਾ : ਨਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਕਰੀਏ ਕੀ? ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਮੱਚਦੀ ਐ। ਸਾਹ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਨੀ ਦਿਸਦਾ। ਆਹ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ, ਕਤਲ-ਖੋਹ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਾਨ ਨੂੰ ਅੱਡ ਸੰਸੇ ਹੋਏ ਪਏ ਐ। ਤੇ ਏਧਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ 'ਚ ਕੁਸ਼ਤਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਐ।

- ਜਿੰਦਾ : ਨਾ, ਹੋਰ ਕੀ! ਆਹ ਨਿੱਤ ਕੰਜਰ-ਕਲੇਸ਼। ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੀ ਆਉਂਦੀ ਬਈ ਸਿਆਣੀਆਂ-ਬਿਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਬੀ ਕੀ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਆਂ ? ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਨਾ ਬਾਤ..... ਨਿੱਤ ਆਢਾ। ਅਖੇ ਸੂਤ ਨ ਪਤਾਣ ਜੁਲਾਹੇ ਨਾਲ ਠੈਂਗਾ ਠੈਂਗੀ।
- ਦੀਪਾ : ਆਹ ਕੱਲ੍ਹ ਫੇਰ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਿਨੇਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਾਲਜ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਜਿੰਦੇ?
- ਜਿੰਦਾ : ਆਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਤਾ। ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਆਲਾ ਬਚਾਰਾ ਨਰਮ ਐ, ਉਹਦੀ ਉਂ ਵਾਹ ਨੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰਿਆ ਚੰਗਾ ਰਗੜਾ। ਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਨੀ ਕੀਤੇ ਸਾਮਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹੇ?
- ਬਜ਼ੁਰਗ : (ਠਰੁੰਮੇ ਨਾਲ) ਰਹਿਣਾ ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਤਰੇ। ਬੱਸ ਇਸੇ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ। ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਸੁਣੂੰ ਵੀ ਕੌਣ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਧੀ-ਰੁੱਖੜੇਂ। ਬਸ ਆਹ ਦਿਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਈ ਜਿਉਂਦਾ ਬਚਿਆ ਸੀ।
[ਰੋਣ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ]
- ਦੇਵੇਂ : ਬਾਬਾ ਜੀ, ਇਉਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਮਨ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੈ।
- ਬਜ਼ੁਰਗ : (ਸੰਭਲ ਕੇ) ਹੋਰ, ਪੁੱਤਰੇ! ਫੂਹੀ-ਫੂਹੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਰੋਲਿਆਂ-ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਸਹੇ। ਥੋਡੀ ਬੇਬੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਾ ਚੱਜ ਦਾ ਖਾਇਆ ਨਾ ਹੰਢਾਇਆ ਬੱਸ ਇਹੀ ਚਿੰਤਾ ਬਈ ਢੇਰੀ ਵਧ ਜੇ ਜਿੰਨੀ ਵਧਦੀ ਐ। ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਾ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਬਈ ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਬਾਹਲਾ ਤਿਹੁ ਹੁੰਦੈ ਪਰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਗੋਂ ਬਾਹਰਾ ਨੀ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ, ਬਈ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਨਾ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਨ ਕਿਤੇ। (ਹੌਕਾ ਭਰ ਕੇ) ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਟੈਮ ਸਿਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਨਹੀਂ ਆਹ ਦੇਖਕੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਜੀਂਦੀ ਦਾ ਮਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਮੇਂ ਮੈਂ ਭੋਰਾ-ਭੋਰਾ ਕਰਕੇ ਖੁਰਦਾ ਜਾਨਾਂ।
- ਦੀਪਾ : ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਥੋੜੇਂ ਹੌਸਲਾ ਲੈਣੈਂ। ਸਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਈ ਢੇਰੀ ਢਾਹੀ ਜਾਨੇ ਓਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਨੇ ਐਂ ਬਈ ਅਸਾਂ ਕੋਈ ਰਲ ਕੇ ਸਬੀਲ ਬਣਾਈਏ ਬਈ ਇਹ ਨਿੱਤ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਬਣੇ।

ਜਿੰਦਾ : ਆਹੋ, ਇਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿਨਾਂ।
[ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਹਿੱਲਦੇ ਨੇ।]
(ਫੇਡ ਆਊਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਤਵਾਂ
(ਫੇਡ ਇਨ)

[ਵੇਲਾ ਸ਼ਾਮਾਂ ਦਾ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਪੁੱਖ ਰਹੇ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ। ਸੱਜਣ, ਦੀਪਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤੀ ਤੇ ਕਰਤਾਰੀ ਪਕਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਜ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਰਾਬਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।]

ਇੱਕ ਪਾਸੇ :

ਕਰਤਾਰੀ : (ਹੌਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ) ਬੱਸ ਹੁਣ ਨੀ ਮੈਥੋਂ ਝੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।
ਏਥੋਂ ਚੱਲੋ। ਖੇਤ ਪਾਉ ਘਰ। ਇਸ ਖਲਜਗਣ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀਏ।

ਸੱਜਣ : ਨਾ ਹੁਣ ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਜਾ ਵਸੀਏ। ਥੋਡੇ ਏਸ ਜਨਾਨਖਾਨੇ ਖਾਤਰ।

ਕਰਤਾਰੀ : ਕਿਉਂ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੀ ਐ? ਹੋਰ ਅੱਧਾ ਪਿੰਡ ਨੀ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਘਰ ਪਾ-ਪਾ ਰਹਿੰਦਾ?

ਸੱਜਣ : ਆਹੋ, ਆਹ ਨਿੱਤ ਕਜ਼ੀਏ ਵੀ ਖੇਤਾਂ ਆਲਿਆਂ ਦੇ ਈ ਸੁਣੀਦੇ ਐ। ਕਦੇ ਉੱਥੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਗੀ ਕਦੇ ਉੱਥੇ ਘੜੀਸ ਹੋਗੀ। ਵੱਡੇ ਫ਼ਾਰਮ-ਹਾਊਸਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਚੱਟੇ ਬੇ।

ਕਰਤਾਰੀ : ਨਾ ਬੰਦਿਆਂ, ਨਾਲ ਈ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਹੋਣ ਨੂੰ ਪਿੰਡ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਸ ਨੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ।

ਦੀਪਾ : ਪਿੰਡ 'ਚ ਫੇਰ ਚਾਰ ਭਾਈ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਐ, ਬੇਬੇ ਸੌ ਸੁੱਖ.....

ਕਰਤਾਰੀ : (ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਕੇ) ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੂੰ ਬੱਡੇ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ। ਆਹ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਪੱਟੇ ਈ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ ਆਂ।

ਦੀਪਾ : ਬੇਬੇ ਤੂੰ ਵਾਰੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੁੱਲਗੀ ਅਖੇ, 'ਭਾਈਆਂ ਬਾਝ ਨਾ ਮਜਲਸਾਂ ਸੋਹਦੀਆਂ ਨੇ..... ਭਾਈਆਂ ਬਾਝ ਬਾਰੀਂ ਬਹਾਰ ਨਾਹੀਂ। [ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਿੜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ]

ਕਰਤਾਰੀ : ਮੈਂ ਚਿਮਟਾ ਮਾਰੂੰ ਤੱਤਾ-ਤੱਤਾ ਸਾਰੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕੱਢ ਦੂੰ ਬਾਹਰ!

- ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ :**
- ਸੰਤੀ : ਬੱਸ, ਬਹੁਤ ਹੋਰੀ ਜਿੰਦੇ ਦੇ ਬਾਪੂ ! ਹੁਣ ਨੀ ਸਬਰ ਹੁੰਦਾ।
ਚਾਹੇ ਤਿੰਨ ਕਰ ਚਾਹੇ ਪੰਜ। ਵੇਚ ਕੇ ਘਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਚੱਲ
ਸ਼ਹਿਰ ਚੱਲੀਏ।
- ਸੁੰਦਰ : ਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਥੇ 'ਟੇਸ਼ਨ' 'ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਲੰਮੀ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਐਂ
ਸਾਰੇ ਡੀ. ਸੀ., ਟੀ. ਸੀ., ਬਈ ਆਓ (ਚਿੱਲਾ ਕੇ ਸੰਤੀ ਦੇ
ਲਹਿਜੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ) ਮਹਾਰਾਣੀ ਸੰਤੀ ਕੇ
ਟੱਬਰ ਜੀ ਆਪਕਾ ਸਵਾਗਤ ਐ।
- ਸੰਤੀ : ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਟਾਲ ਨਾ। ਸਵਾਗਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉੱਥੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ
ਕੱਢ ਦੇਣਗੇ। ਸੌ ਕੰਮ ਨੇ ਕਰਨ ਆਲੇ। ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਕੰਮ
ਕਰ ਲਾਂਗੇ। ਹੋਰ ਨੀ ਚਾਰ ਮੱਝਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਡੇਅਰੀ
ਫਾਰਮ ਈ ਚਲਾ ਲਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਏਸ ਕੰਮ ਦੀ
ਬੜੀ ਬੁੱਕਤ ਐ।
- ਜਿੰਦਾ : ਬੇਬੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਲਿਆਂ ਦਾ ਏਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰਦਾ ਤਾਂ ਨੀ
ਪਰ ਏਸ ਕੰਮ ਆਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਛੇਕਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਂਗੂੰ
ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੀ ਬੜਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਬਈ ਦੁੱਧ ਸਾਨੂੰ
ਪਲਾਉ ਰੱਜਵਾਂ ਪਰ ਡੰਗਰ 'ਸ਼ਹਿਰ ਸੇ ਪਰੇ-ਪਰੇ'।
- ਸੰਤੀ : ਲੈ ਐਵੇਂ ਈ। ਉਂਈਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਭਕਾਈ।
- ਜਿੰਦਾ : ਨਾ ਹੋਰ ਕੀ ਬੇਬੇ! ਆਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਤਾਂ ਡੰਗਰ-ਪਸੂ
ਦਸ-ਦਸ ਮੀਲ ਤੱਕ ਹੱਦ 'ਚ ਨੀ ਵੜਨਾ ਅਲਾਉਡ। ਜੇ
ਕਿਤੇ ਦਿਖ ਜੇ ਨਾਲੇ ਕੈਦ ਨਾਲੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਚਿੜ੍ਹਾਉਣ
ਵਾਲੇ ਲਹਿਜੇ 'ਚ)।
- ਸੰਤੀ : (ਝਿੜਕ ਕੇ) ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਬਲੀਆਂ ਰੱਖ ਇੱਕ ਪਾਸੇ
(ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ) ਸੁਣ ਲੈ ਚਾਹੇ ਇੱਕ ਬਾਰ ਚਾਹੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰ।
ਤੀਹੋਕਾਲ ਮੈਂ ਨੀ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣਾਂ, ਨਿੱਤ ਦੇ ਕੰਜਰ-ਕਲੇਸ
'ਚ। ਏਥੋਂ ਸਾਂਭੋ ਲਟਾ-ਪਟਾ ਤੇ ਤੁਰੋ ਸ਼ਹਿਰ।
[ਦੇਵੇਂ ਪਾਸੇ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ, ਸਮਝਣ
ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।]
(ਫੋਡ ਆਉਟ)

ਦੂਸਰੇ ਅੱਠਵਾਂ
(ਫੋਡ ਇਨ)

[ਕਰਤਾਰੀ ਚੌਂਕੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਢਾਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਤ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ]

- ਸੱਜਣ : ਕਰਤਾਰ ਕੁਰੇ, ਬਾਪੂ ਢਿੱਲੈ ਕੁਸ। ਚਾਹ-ਚੂਹ ਕਰਕੇ ਦੇਹ।
ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ ਐ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਈ ਭਾਣਾ ਨਾ ਵਰਤ ਜੇ।
- ਕਰਤਾਰੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਆਉਣੀ ਆਂ। ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਨੀ ਬਈ
ਏਧਰ ਆ ਜੇ।
- ਸੱਜਣ : ਕਮਲੈ ! ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹੈ? ਉਹਦੀ ਉਹੀ ਰੱਟ.... ਬੱਸ
ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਈ ਰਹੂੰ।
- ਕਰਤਾਰੀ : ਚੰਗਾ (ਚਾਹ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਲੈ ਜੀ 'ਤੂੰ ਹੀ ਫੜਾਇਆ
ਚਾਹ, ਨਾਲੇ ਦੋ ਘੜੀ ਹੋਰ ਕੋਲ ਬਹਿ ਆ। ਮੈਂ ਬਾੜੇ 'ਚੋਂ
ਪਾਥੀਆਂ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਈ ਲਈ ਆਵਾਂ।
- ਸੱਜਣ : (ਚਾਹ ਫੜਦਾ ਹੋਇਆ) ਲਿਆ ਦੇਹ।
[ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਕਹੀ ਰੱਖੀ
ਸੁੰਦਰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਓਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੜਵੀ
ਲੈ, ਹੱਥ-ਪੈਰ ਧੋਂਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।]
- ਸੁੰਦਰ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜਿੰਦੇ ਦੀ ਬੇਬੇ! ਓ ਜਿੰਦੇ ਦੀ ਬੇਬੇ।
- ਸੰਤੀ : (ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਤੂੰ ਜੀ, ਆ ਗਿਆ ਖੇਤੋਂ?
- ਸੁੰਦਰ : ਆਹੋ, ਖੇਤ ਦੀ ਖੈਰ ਐ। ਮਖਿਆਂ ਬਾਪੂ ਢਿੱਲੈ ਕੁਸ? ਆਹ
ਰਾਹ 'ਚ ਭਾਬੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਐ।
- ਸੰਤੀ : (ਭਾਬੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਨੱਕ-ਬੁੱਲ੍ਹ ਵੱਟਣ ਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਅਚਾਨਕ ਠਰੁੰਮੇ ਨਾਲ) ਆਹੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣੇ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਖਸਮ-
ਤੀਮੀਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਜਾਹ ਤੂੰ ਜਾਇਆ। ਪਤਾ
ਕਰਿਆ ਬੁੜ੍ਹੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕੁਸ ਦਾ ਕੁਸ ਹੋਵੇ।
- ਸੁੰਦਰ : ਤੂੰ ਮਾੜੀ ਭਾਖਿਆ ਈ ਕੱਢਿਆ ਕਰ। ਮੈਂ ਕਰਦੈਂ ਪਤਾ
ਬਾਪੂ ਦਾ। ਤੂੰ ਜ਼ਰਾ ਰੁੱਗ ਲੁਆ ਤੇ ਜਿੰਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਪੱਠੇ ਕੁਤਰ
ਦੇ।
- ਸੰਤੀ : ਜਿੰਦਾ ਅਜੇ ਕਿੱਥੇ ਮੁੜਿਐ ਸ਼ਹਿਰੋਂ।
- ਸੁੰਦਰ : ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਈ ਆ ਕੇ ਲਗਦਾਂ। ਤੂੰ ਚਾਹ ਧਰ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਦਾ
ਪਤਾ ਕਰ ਆਮਾਂ। ਨਾਲੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਆ। ਆਹ ਤੁਲਸੀ
ਦੇ ਪੱਤੇ ਪਾ ਲੀਂ, ਦੋ। ਠੰਢ-ਠੰਢ ਈ ਹੋਊ ਲੱਗੀ।
[ਸੁੰਦਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਢਾਰੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੀ ਅੰਦਰ ਚਾਹ
ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।]
(ਫੇਡ ਆਉਟ)

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੌਂਵਾਂ
(ਫੇਡ ਇਨ)

[ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਬਾਪੂ ਦਾ ਮੰਜਾ ਦੋਂਹਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਧ-ਵਿਚਕਾਰ ਡਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੈ । ਸੱਜਣ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮੰਜੇ ਦੇ ਪੈਂਦ-ਸਰਾਣੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ । ਦੀਪਾ ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਪਿੱਛੇ ਉਦਾਸ ਜਿਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ।]

- ਸੱਜਣ : ਬਾਪੂ ! ਜਿਦ ਛੱਡ । ਤੂੰ ਢਿੱਲਾ ਬਾਹਲੈਂ । ਚੱਲ ਘਰ ਚੱਲੀਏ ਅੰਦਰ । ਰਜਾਈ 'ਚ ਨਿੱਘਾ ਹੋ ਕੇ ਪੈ । ਮੈਂ ਬਨਾਰਸੀ ਵੈਦ ਨੂੰ ਲਿਆਉਨਾਂ ਜਾ ਕੇ ।
- ਬਜ਼ੁਰਗ : (ਹੌਂਕਦਾ ਹੋਇਆ) ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾ ਨੀ ।
- ਸੁੰਦਰ : ਬਾਪੂ, ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਰ ਕਿਸੇ ਦੀ । ਤੂੰ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਅੱਲ ਚੱਲ । ਅੰਦਰ ਰਮਾਨ ਨਾਲ ਪੈ । ਸੰਤੀਏ ਤੂੰ ਚਾਹ ਬਣਾ । ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਡਾਕਟਰ ਸੱਦ ਕੇ ਲਿਆਉਨਾਂ ।
- [ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰੋਕਦਾ ਹੈ]
- ਬਜ਼ੁਰਗ : (ਅੱਖੀ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ-ਓ ਕੰਜਰੇ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਨੀ ਸੁਣਿਆ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੀ ਜਾਣਾ)
- ਸੱਜਣ : (ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁੱਸੇ 'ਚ) ਹੋਰ ਏਥੇ ਮਰਨੈ, ਬਾਹਰ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ।
- ਸੁੰਦਰ : ਬਾਪੂ, ਸੋਚ ਜ਼ਰਾ । ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ । ਬਈ ਨੱਥੇ ਕਿਆਂ ਕੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਬੁੜ੍ਹਾ ਬਾਹਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਅੱਧ-ਵਿਚਕਾਰ ।
- ਬਜ਼ੁਰਗ : ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹੇ । ਮੈਨੂੰ ਨੀਂ ਪਰਵਾਹ । ਮੈਂ ਸੌ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਣਾ 'ਤੀ । ਬਈ ਮੈਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋਏ ਘਰਾਂ 'ਚ ਨੀ ਜਾਣਾ । ਨਾਲੇ ਆਹ ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਐ ? ਜਿਵੇਂ ਥੋਨੂੰ ਪਤਾ ਨੀ । ਜਿੱਦਣ ਦਾ ਇਹ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਰਾ ਹੋਇਐ, ਮੈਂ ਪਾਇਐ ਕਦਮ ਥੋਡੇ ਦੋਂਹਾਂ ਦੇ 'ਘਰਾਂ' 'ਚ? ['ਘਰਾਂ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ]
- ਸੱਜਣ : ਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ, ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਮਾਰੂਜ ! ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਮਾਰ ਐਂ, ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਐ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਟਿਕਿਆ ਈ ਸਰੂ ।
- ਸੁੰਦਰ : ਹੋਰ । ਨਾਲੇ ਏਥੇ ਪਿਆ ਉਂ ਠੰਢ 'ਚ ਆਕੜ ਜੇਂਗਾ, ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ।

- ਬਜ਼ੁਰਗ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਜੀ ਧੁੱਪ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕਢਵਾਇਆ ਮੰਜਾ, ਬਾਹਰ। ਬਹੁਤਾ ਕਰਦਿਉ ਮੇਰਾ ਮੰਜਾ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਢਾਰੇ 'ਚ ਕਰ ਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਰਹੂੰ 'ਲੀਕ ਦੇ ਉੱਤੇ।'
- ਸੱਜਣ : ਬਾਪੂ ! ਕਿਉਂ ਕਮਲੀਆਂ ਮਾਰਦੈਂ? ਤੈਨੂੰ 'ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੀਏ ਹੁਣ।
[ਔਖਾ-ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ]
- ਬਜ਼ੁਰਗ : ਕਿਉਂ, ਅੱਜ ਹੋਇਆਂ ਮੈਂ ਕੱਲਾ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦ ਦਾ 'ਕੱਲਾਂ'।
[ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। 'ਕੱਲਾਂ' ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ]
- ਦੀਪਾ : (ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਕ ਕੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ) ਬਾਪੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨੀ ਸਮਝਦੇ ? ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਆਣੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮਝਾਂਦੇ ਚੰਗੇ ਨੀ ਲਗਦੇ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰੋ ਤਾਂ ਸਹੀ।
- ਜਿੰਦਾ : (ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ) ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਮਨੋਂ ਨੀ ਮੰਨੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੱਲੇ ਆਪਣੇ ਢਾਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਐ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਉਂ ਨੀ ਪੜ੍ਹਦੇ?
- ਦੀਪਾ : (ਕਰਤਾਰੀ ਨੂੰ) ਬੇਬੇ, ਥੋੜੇ ਕਜੀਏ-ਕਲੇਸ਼ ਨੇ ਘਰ 'ਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪੁਆਈਆਂ। ਬਾਬੇ ਦਾ ਦਿਲ ਅੱਡ ਦੁਖਾਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਬਾਪੂ ਤੇ ਚਾਚੇ ਵੱਲ) ਅੱਡ ਤਪਾਇਆ।
- ਜਿੰਦਾ : (ਸੰਤੀ ਨੂੰ) ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਭਲੀ ਲੋੜਦੇ ਓਂ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਓ ਹਿੰਡ। ਏਹਨਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨੀ ਸੁਆਰਿਆ।
[ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੰਤੀ ਨਿੰਮੋਝੁਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਹੁੰ ਖੁਰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਜਣ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੋਣਕ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।]
- ਦੀਪਾ : (ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ) ਦੇਖ ਲਊ। ਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਐ। ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਐ ਤਾਂ ਢਾਹੋ ਇਹ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕੰਧੋਲੀਆਂ।
- ਜਿੰਦਾ : (ਜੋਸ਼ ਨਾਲ) ਛੱਡੋ ਇਹ ਨਿੱਤ-ਨਿੱਤ ਦੇ ਨਿਗੂਣੇ ਝਗੜੇ। ਹੋਵੇ 'ਕੱਠੇ।
[ਸੱਜਣ, ਸੁੰਦਰ, ਕਰਤਾਰੀ ਤੇ ਸੰਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਉੱਠ ਕੇ ਬਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।]

ਦੀਪਾ : ਠੀਕ ਐ ਫੇਰ! ਲੈ ਬਈ ਜਿੰਦਿਆ, ਹੋ ਜਾ ਤਿਆਰ।
 [ਦੋਵੇਂ ਜਾ ਕੇ ਓਟੇ ਢਾਹੁਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਭਾਂਡੇ ਸਾਂਝੀ ਥਾਂ
 ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਸੱਜਣ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ
 ਫੜਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤੀ ਤੇ
 ਕਰਤਾਰੀ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਾਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ
 ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ-ਬੈਠਿਆਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾ
 ਕੇ ਤੱਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਕਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਕੌੜ-ਕੌੜ
 ਤੱਕਣੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਗੀਤ
 ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ]

ਸਾਡਾ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ ਘਰ ਬਾਰ,
 ਸਾਡਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਪਿਆਰ।
 ਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਲੱਗੇ ਨਾ।
 ਬਿਨ ਪਿਆਰਾਂ ਦੇ ਯਾਰ,
 ਇਹ ਵਿਹੜਾ ਫੱਬੇ ਨਾ.....।

(ਫੇਡ ਆਉਟ)

ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ :

ਵੇਲ ਵਧਦੀ ਰਹੇ - ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ਪਲੇਗ - ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ। ਨਾਨਸੈਂਸ - ਮੂਰਖ। ਖੜਪੰਚ - ਆਪੇ ਬਣਿਆ ਚੌਧਰੀ। ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ - ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ, ਸਹੀ। ਮੀਰਜ਼ਾਦੇ - ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਉਤਾਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਤੀ। ਅਸਹਾਯ - ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ। ਜੇਠਮਲਾਨੀ - ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਨੂੰਨਦਾਨ ਦਾ ਨਾਂ। ਤੋੜ - ਤੱਕਲਾ। ਢੇਰੀ - ਜ਼ਮੀਨ (ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਜ਼ਮੀਨ)। ਖਲਜਗਣ - ਕਲੇਸ, ਲੜਾਈ, ਝਗੜਾ। ਮਜਲਸਾਂ - ਮਹਿਫਲਾਂ। ਰੌਣ - ਰਾਵਣ ਭਾਵ ਗੁੱਸਾ,। ਸਬੀਲ - ਤਰਕੀਬ। ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ - ਦੇਖ-ਭਾਲ।

ਪਾਠ - ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।
- ਉ. ('ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਦਿਆਂ) ਤੁਸੀਂ ਮੀਰਜ਼ਾਦਿਓ ਘਬਰਾਓ ਨਾ। ਤੁਸੀਂ ਏਉਂ ਕਿਉਂ ਨੀ ਕਰਦੇ ਬਈ ਸਾਡੇ ਡਰਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟ ਕਰੋ। ਕਲਾਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਹੈ ਈ। ਬੱਸ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਨੀ ਬਣਾਉਣੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ-ਉਹੀ ਬੋਲਣੀ ਐ।'

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ?
 2. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਕਲਾਕਾਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ?
 3. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਮੀਰਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ?
- ਅ. "ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਖੱਟਣ ਆਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਓਂ। ਇਸ ਘਰ 'ਚੋਂ ਕਦੇ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੀ ਸੀ ਨਿਕਲੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਅੱਲ 'ਚੁਪਕਿਆਂ ਕੇ' ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ 'ਬੋਲ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਕੇ' ਪਾਉਣਗੇ।
1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ?
 2. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ 'ਚੁਪਕਿਆਂ ਕੇ' ਅੱਲ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ?
 3. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸੀ।
- ੲ. "ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਨੀ ਪਰਵਾਹ। ਮੈਂ ਸੌ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਣਾ 'ਤੀ। ਬਈ ਮੈਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋਏ ਘਰਾਂ 'ਚ ਨੀ ਜਾਣਾ। ਨਾਲੇ, ਆਹ ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਐ ? ਜਿਵੇਂ ਥੋਨੂੰ ਪਤਾ ਨੀ। ਜਿੱਦਣ ਦਾ ਇਹ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਰਾ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਪਾਇਐ ਕਦਮ ਥੋਡੇ ਦੋਂਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ? "
1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ?
 2. ਵੰਡ-ਵੰਡਾਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਿਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?
 3. ਵੰਡ-ਵੰਡਾਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?
- ਸ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਾਤਰ-ਉਸਾਰੀ ਕਰੋ :
1. ਸੱਜਣ	2. ਸੁੰਦਰ	3. ਕਰਤਾਰੀ
4. ਸੰਤੀ	5. ਬਜ਼ੁਰਗ (ਪੰਜਾਬਾ)	

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ

(1892-1966)

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ :

ਪ੍ਰੋ. ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਦਾ ਜਨਮ 30 ਸਤੰਬਰ, 1892 ਈ : ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਗਾਂਧੀਆਂ ਪਨਿਆੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਭਾਗ ਮੱਲ ਨੰਦਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਆਤਮਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐੱਮ. ਏ. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਲਾਇਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਰੋਹਤਕ ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹੇ। ਆਪ 1947 ਈ : ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ।

ਨੰਦਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਚਨਾਵਾਂ : 'ਵਰ-ਘਰ', 'ਸ਼ਾਮੂ ਸ਼ਾਹ', 'ਸੋਸ਼ਲ ਸਰਕਲ', 'ਬਲਕਾਰੇ', 'ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ', 'ਚਮਕਾਰੇ', 'ਸੁਭਦਰਾ', 'ਬੇਬੇ ਰਾਮ ਭਜਨੀ', 'ਮਾਂ ਦਾ ਡਿਪਟੀ', 'ਬੇਈਮਾਨ', 'ਦੁਲਹਨ' ਆਦਿ ਹਨ। 1913 ਈ : ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਨੇਰਾ ਰਿਚਰਡ ਵੱਲੋਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਨੰਦਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਦੁਲਹਨ' ਨਾਟਕ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਮਰਚੈਂਟ ਆਫ ਵੀਨਸ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਨੰਦਾ ਸਫਲ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕ/ਇਕਾਂਗੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਹਥਲੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਆਈ. ਸੀ. ਨੰਦਾ ਦਾ ਇਕਾਂਗੀ 'ਮੌਨਧਾਰੀ' ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕਾਂਗੀ ਬਾਰੇ :

'ਮੌਨਧਾਰੀ' ਇਕਾਂਗੀ ਵਿੱਚ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਨੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਯਥਾਰਥਿਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਸਧਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ-ਨਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਛਲ-ਕਪਟ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਮਦਨ ਕਿਸੇ ਗ਼ਬਨ-ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭਗੌੜਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਮਦਨ ਨੂੰ ਘਰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤ ਸਹੇੜਨਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਪੜ੍ਹਿਆ-

ਲਿਖਿਆ, ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਸਖਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਲੁੱਟ ਦਾ ਪਰਦਾਫ਼ਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੌਨਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਅਤੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਚਾਈ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ ਜੋ ਗ਼ਬਨਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਵਿੱਚ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਚੇਤਨਤਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੌਨਧਾਰੀ

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ

- ਪਾਤਰ :
 ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ: ਇੱਕ ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਤੀਵੀਂ
 ਹਰੀ ਚੰਦ : ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਘਰਵਾਲਾ, ਉਮਰ ਲਗ-ਪਗ ਸੱਠ ਸਾਲ, ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ।
 ਮਦਨ ਲਾਲ : ਤੀਹ ਬੱਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ, ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂ।
 ਸਾਧੂ : ਉਮਰ ਪੈਂਤੀ, ਚਾਲੀ ਸਾਲ।
 ਮੌਨ ਧਾਰੀ : ਉਮਰ ਲਗ-ਪਗ ਪੰਜਾਹ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮੌਨਧਾਰੀ ਜੋਟੀਦਾਰ।
 ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ : ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਲੜਕਾ। ਉਮਰ ਲਗ-ਪਗ ਤੀਹ ਸਾਲ।
 ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਵਕਤ - ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ
 ਜਮਾਨਾ : ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ।
 ਸਥਾਨ : ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕੁਆਟਰ।
 ਸਟੇਜ (ਪਰਦਾ ਉੱਠਣ 'ਤੇ)- ਕੁਆਟਰ ਦਾ ਬਰਾਂਡਾ। ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੋ ਨੀਵੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ। ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਿਹੜਾ। ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੱਧ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਸਿਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦੋ ਥੰਮ੍ਹ ਹਨ। ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਾਰਪਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਅੱਧ-ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅਰਾਮ-ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੁਰਸੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੁਝ ਅੱਗੇ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਇੱਕ ਪਟੜੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠੀ ਸਬਜ਼ੀ ਚੀਰ ਰਹੀ ਏ।
 ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ: - (ਸਬਜ਼ੀ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ) ਖਾਏ ਕੋਈ ਕੀ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ।
 [ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਹਰੀ ਚੰਦ ਖੰਘਦਾ-ਖੰਘਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ, ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਮੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੁੱਠ ਵਾਲੀ ਸੋਟੀ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ਾ, ਜੀਹਦਾ ਤੁੱਰ੍ਹਾ ਉੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਮਲਾ ਪਿੱਛੇ ਲਟਕਦਾ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਜਾਮਾ, ਲੰਮਾ ਕੋਟ, ਪੈਰੀਂ ਗੁਰਗਾਬੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸਲੀਪਰ,

- ਠਿੱਬੇ ਜਹੇ ਪੁਰਾਣੇ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਸਿੱਧਾ ਈ ਬਰਾਂਡੇ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ, ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਿੱਥੇ ਚੱਲੇ ਓ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਸਿਰ ਭੁਆਂ ਕੇ ਤੇ ਖਿਝ ਕੇ) ਢੱਠੇ ਖੂਹ 'ਚ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਏ-ਹਾਏ, ਸੁੱਖ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੋ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜੇ ਮੱਤ ਨੂੰ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਕਰੋ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਤੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ, ਕਿੱਥੇ ਚੱਲੇ ਓ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਹੱਥ ਵਾਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿਖਾਕੇ) ਵੇਖਦੀ ਨਹੀਂ, ਡਾਕਟਰ ਵੱਲ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਛੇਤੀ ਮੁੜਨਾ, ਭਲਾ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਣ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ। ਹੂੰ... ਉਂ [ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਅੱਧਾ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਇੱਕ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧ ਮਾਰ ਛੱਡੀ ਏ। ਰੋਜ਼ ਦਵਾਈਆਂ, ਨਾ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਨਾ ਦਵਾਈਆਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ ਨੇ (ਸਾਹ ਭਰਕੇ) ਹੇ ਰਾਮ!
- [ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਏ]
- ਅਵਾਜ਼ : ਬੀਬੀ ਜੀ ਚੌਦਾਂ ਨੰਬਰ ਕੁਆਟਰ ਏਹੋ ਏ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਉੱਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਏ) ਏਹੋ ਏ, ਕਿਉਂ ਕੀ ਏ? [ਇੱਕ ਛੋਕਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਟਰੱਕੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਇਹ ਕੀਹਦਾ ਐ? (ਕੁਲੀ, ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਏ) ਵੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਈ, ਲੈ ਜਾ ਇਹਨੂੰ।
- ਕੁਲੀ : (ਬਾਹਰੋਂ ਈ) ਏਸੇ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜੀ (ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ-ਕਹਿੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ)
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਏਸੇ ਨੰਬਰ ਦਾ! (ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ) ਸਾਡੇ ਕੌਣ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਏ? [ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੀੜ ਕੇ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਚੀਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਏ]
- [ਛੇਤੀ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਮੁੜਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਮਦਨ ਲਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਠੀ ਜਿਹੀ ਸਿਰ ਕੱਢਕੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਦਾ ਏ।]

- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕੌਣ?
- ਮਦਨ : (ਅੰਦਰ ਵੜਕੇ) ਮੈਂ ਆਂ ਮਾਸੀ ਜੀ, ਨਮਸਤੇ।
[ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਛਾਣਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਏ।]
ਮਦਨ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਕੁਝ ਵਿਗੜਿਆ ਜਿਹਾ ਏ। ਤੇੜ ਅੱਧ-ਮੈਲਾ ਜਿਹਾ ਪਜ਼ਾਮਾ। ਕਮੀਜ਼ ਦਾ ਉਤਲਾ ਬਟਨ ਟੁੱਟਾ ਹੋਇਆ, ਕੋਟ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਆ ਲੱਭਦਾ ਏ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਗੜੀ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਪੱਗ ਦੇ ਵਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਪੱਟੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਚਿਹਰਾ ਫਿਕਰ-ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਕਈ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੇਵ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਚਿਹਰਾ ਵਧੇਰੇ ਬੇ-ਰੋਣਕਾ ਤੇ ਉੱਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਏ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਉੱਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਦਨ ਆਪ ਹੀ ਹੁਣ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਉਹਦੀ ਵੱਲ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਤੱਕਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।]
- ਮਦਨ : ਮਾਸੀ, ਮੈਂ ਆਂ, ਪਛਾਣਦੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਮਦਨ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਤੂੰ ਮਦਨ! (ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ) ਤੂੰ ਮਦਨ ਇਹ ਕੀ ਹਾਲ ਬਣਿਆ ਏ ਤੇਰਾ। ਆ ਬੈਠ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ। (ਉਹਨੂੰ ਫੜਕੇ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਲਿਆਉਂਦੀ ਏ)
- ਮਦਨ : ਦੱਸਨਾਂ ਆਂ ਮਾਸੀ, ਟਰੰਕੀ ਅੰਦਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। (ਟਰੰਕੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਏ)
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਮਦਨ ! ਮਦਨ ਕਿੱਧਰੋਂ? ਨਾ ਖਤ ਨਾ ਪੱਤਰ?
- ਮਦਨ : (ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੋਇਆ) ਮਾਸੀ ਜੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਲਿਖਦਾ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਏ?
- ਮਦਨ : ਹੋਣੀ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੀਜਾ-ਚੌਥਾ ਮਹੀਨਾ ਹੋਇਆ ਏ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆਂ।
[ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆਂ, ਕਿਉਂ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਏ? ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਏ?
- ਮਦਨ : ਤਕਦੀਰ! ਤਕਦੀਰ!! ਮਾਸੀ ਖੋਟੀ ਕਿਸਮਤ!!! (ਲੰਮਾ ਸਾਰਾ ਹੌਕਾ) ਹੂੰ.....

- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਜੀਵੇਂ, ਕੁਝ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਡੋਬ ਪੈਂਦੇ ਨੀਂ।
- ਮਦਨ : ਦੱਸਨਾਂ ਆਂ ਮਾਸੀ, ਦੱਸਨਾਂ ਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਮ ਲੈ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਸੀ। (ਮਦਨ ਸਿਰ ਨੂੰ ਦੇਂਹਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵੇਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੁੰਦਾ ਏ)
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਉਹਦੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ) ਭਗਵਾਨ! ਭਗਵਾਨ !!)
- ਮਦਨ : ਮਾਸੀ, ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜਿੱਦਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਿੱਛੇ ਕੁੱਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਹੌਂਕਦਾ ਤੇ ਲੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਏ, ਮੇਰਾ ਉਹੋ ਹਾਲ ਏ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਏ... ਹਾਏ... ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁੱਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈ ਗਏ?
- ਮਦਨ : (ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ) ਮਾਸੀ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪੁਲਿਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ। ਮੈਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨੱਠਦਾ, ਲੁਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਆਂ। (ਅਰਮਾਨ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ) ਮਾਸੀ ਏਥੇ ਪੁਲਿਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਆ ਸਕਦੀ? ਨਹੀਂ ਨਾ ਆ ਸਕਦੀ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਲੈ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਏਥੇ ਖੋਹ ਖਾਣ ਆਉਣਾ ਏ। ਸਦਕੇ ਕੀਤੀ। ਘਬਰਾ ਨਾ-ਘਬਰਾ-ਨਾ, ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਪਿਆ ਖੁੱਸਦਾ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ।
- ਮਦਨ : (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ) ਦੱਸਨਾਂ, ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਕੇ, ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਕੇ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੈਂ ! ਕਮਲਾ ਤੂੰ ! ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੱਲ ਕਰ, ਏਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
- ਮਦਨ : (ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ) ਖੁੱਲ੍ਹਾ ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਮੈਂ ਕੁੰਡੀ ਲਾ ਦੇਨੀ ਆਂ। (ਉੱਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਏ) ਲੈ ਹੁਣ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਏ। ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ। (ਪਟੜੀ ਖਿਸਕਾ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।)
- ਮਦਨ : (ਰਾਜ਼ਦਾਰੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ) ਮਾਸੀ ਮੈਂ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ, ਮੈਂ ਚੋਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਗ਼ਬਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਚੋਰੀ, ਗ਼ਬਨ ਇਹ ਕੀ ਪਿਆ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਏਂ?
- ਮਦਨ : ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਦਗਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕਲਰਕ ਭੂਸ਼ਨ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂ ਨਾ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਂ... ਹਾਂ ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕੀ?
- ਮਦਨ : ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੁਸਲਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਅਕਲ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਬੁੱਧੂ! ਬੁੱਧੂ !! ਮੈਂ ਬੁੱਧੂ ਆਂ !!! ਉਹ ਰੁਪਈਆ ਲੈ ਕੇ ਉੱਡ ਗਿਆ।

- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੁਪਈਆ ਲਿਆ ਈ ਨਹੀਂ।
 ਮਦਨ : ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੈਂ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੀ ਰੁਪਈਆ।
 ਮਦਨ : ਅਠਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਅਠਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ.....ਹੇ ਰਾਮ ! ਆਪੇ ਪੁਲਿਸ ਉਹਨੂੰ ਫੜੇਗੀ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ?
 ਮਦਨ : ਉਹ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਏ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਬੱਸ ਫੇਰ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨੱਠਦਾ ਫਿਰਦਾ ਏਂ। ਆਪੇ ਸੱਚੋ-ਸੱਚ ਨਿੱਤਰ ਜਾਵੇਗਾ।
 ਮਦਨ : ਉਹਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਰੁਪਈਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਪਰ ਤੂੰ ਲਿਆ ਈ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਡਰ ਐ?
 ਮਦਨ : ਮਾਸੀ ! ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ, ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਪਿਆ ਘਬਰਾ।
 ਮਦਨ : ਪੁਲਿਸ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਹੱਡ ਭੰਨ ਸੁੱਟੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਕਾ ਲਵੇਗੀ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਏ ! ਹਾਏ!
 ਮਦਨ : ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਹੋਣੀ, ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਓਏ ਮੇਰਿਆ ਰੱਬਾ!
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਸੁੱਖੀਂ-ਸਾਂਦੀ ਮਰਨ ਤੇਰੇ ਵੈਰੀ, ਏਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਘਬਰਾ ਨਾ। ਚੱਲ ਅੰਦਰ। ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਧੋ ਤੇ ਹੁਣੇ ਤੇਰਾ ਵੀਰਾ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਔਂਦਾ ਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਨੀ ਆਂ।
 [ਮਦਨ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਫੇਰ ਸਬਜ਼ੀ ਚੀਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ।]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਖਬਰੇ ਕੀ ਕਰ ਬੈਠਾ ਏ, ਮੁੰਡਾ। ਜੀ-ਭਿਆਣਾ ਸਾਡੇ ਆ ਵੜਿਆ ਏ। ਲਾਜ਼ ਰੱਖੀਂ ਭਗਵਾਨ!
 [ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਦਿਓਂ ਪਰਤ ਕੇ ਆਇਆ ਏ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕੁੰਡੀ ਲੱਗਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਕੇ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਏ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੜਕਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ

- ਤੁਭਕ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਜਾਪਿਆ ਏ ਜਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨਿਆ ਏ।)
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਬੈਠੀ-ਬੈਠੀ) ਆਪ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ ਕੇ ਆਇਓ ਭਾਈ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਬਾਹਰੋਂ) ਓ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਨਾ, ਕੁੰਡੀ ਕਿਉਂ ਚਾੜ੍ਹ ਛੱਡੀ ਏ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਆਈ ਜੀ, ਆਈ। (ਦੌੜ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਏ ਤੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਏ) ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨਣ ਡਰੇ ਹੋਏ ਨੇ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ ਏਥੇ ਆਉਣ ਦਾ? ਬੈਠੀ-ਬੈਠੀ ਉਂਘ ਪਈ ਏ। ਕੋਈ ਭੈੜਾ ਸੁਪਨਾ ਆ ਗਿਆ ਈ ਕੀ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਬੜੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਈ ਏ ਪਰ ਪਹਿਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਲਓ, ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਉਹ ਵੀ ਬਿਪਤਾ ਈ ਏ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਿਉਂ ਕੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੱਸੀ ਏ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਉਹ ਕੋਈ ਇੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸਾਂ। ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਦਸ ਗਿਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਦਿਲ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ, ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਨ, ਫੇਫੜੇ ਖਰਾਬ, ਬਾਰਾਂ-ਮਾਸੀ ਜੁਕਾਮ, ਗੱਲ ਕੀ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤੀਕਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਰੇ ਰਾਮ! ਹਰੇ ਰਾਮ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਤੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਏ ਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ 'ਵਾਜ਼ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਕਰ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਏ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿਖਾ ਕੇ) ਐਹ ਪੀਣ ਲਈ, ਐਹ ਪੁੜੀਆਂ ਫੱਕਣੇ ਲਈ, ਐਹ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਣ ਲਈ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਟੀਕੇ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਰਾਮ! ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਬਾਰਾਂ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਨਹੀਂ, ਹਟ-ਹਟ ਕੇ ਤੇ ਜੇ ਫੇਰ ਭੀ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੈੱਸਟ ਕਰਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਰਾਮ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਖੂਨ ਦਾ ਟੈੱਸਟ, ਖੂਕ ਦਾ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਫੇਰ ਜਿਗਰ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਛਾਤੀ ਦੀ ਫੋਟੋ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਓ, ਦੰਦ ਕਢਾਓ।

- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਰਾਮ.....ਹੇ ਰਾਮ ਤੇ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਡਾਕਟਰਾਂ ਕਹੀ ਅੱਤ ਚੁੱਕੀ ਐ, ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਭਰਮ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੈਦ ਕੋਲ ਜਾਓ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਵੈਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਰੱਸੇ ਫਾਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ।
ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਲ-ਰੋਲ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ
ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੌ ਚੰਗਾ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਏ....ਹਾਏ ਛੱਡੋ ਪਰੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ।
ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ਪਈ ਜੇ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਅੱਗੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਸਨ। ਦੱਸ.....ਦੱਸ.....ਹੁਣ ਢਿੱਲ ਨਾ
ਕਰ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਦੱਸਾਂ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਐਨਕ ਲਾ ਲਵਾਂ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਮਦਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਆਇਆ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਥੱਬੇ-ਪੱਥੇ
ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਮਦਨ ਕੌਣ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੈਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਓ, ਮੇਰਾ ਭਣੇਵਾਂ, ਭੈਣ ਗਿਆਨੋ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਬੁਰੀ
ਹਾਲਤ ਆ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂ? ਨਹੀਂ ਤੇ ਖੈਰ ਏਹੋ ਦਵਾਈਆਂ
ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਲਵਾਂਗੇ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ) ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ....
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਗੱਲ ਟੁੱਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ) ਅਜੇ ਮੈਂ ਬੋਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬੇਸ਼ਕ ਤੂੰ
ਪਰੇ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਰਾਜ਼ਦਾਰੀ ਨਾਲ) ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੁਲਿਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ, ਲੁਕਦਾ
ਫਿਰਦਾ ਏ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਕੇ) ਤੇ ਤੂੰ ਕਿੱਧਰ ਦੀ ਸਿਆਣੀ ਏਂ, ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਵਾੜ
ਲਿਆ ਈ। ਅੱਗੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਹੁਣ
ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਸਫ਼ਾਇਆ ਸਮਝ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਉਹਨੇ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਤ ਅਟਕਣਾ ਏਂ, ਸਵੇਰੇ ਤੋਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੈਂ ਕੀ
ਕਰਦੀ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਫ਼ਸ ਗਿਆ ਏ।

- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਤੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ। ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਤੇਰਾ ਵੀ, ਮਾਂ ਦੀਏ ਬੱਚੀਏ!
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸੱਤ ਬਿਗਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੁਕਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਏ। ਨਾਲੇ ਵੇਖਣਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿਤੇ। ਉਹ ਬੜਾ ਬੜਬੋਲਾ ਏ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਉੱਠਦਾ ਏ) ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਮੈਂ ਮਦਨ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਾਂ, ਹੋਇਆ ਕੀ ਏ?
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਪਰ ਵੇਖਣਾ ਕੋਈ ਕੌੜੀ-ਫਿੱਕੀ ਨਾ ਕਹਿਣੀ, ਵੇਲਾ ਟੱਪ ਜਾਂਦਾ ਏ ਪਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਸਵੇਰੇ ਇਹਨੂੰ ਚਲਤਾ ਕਰੋ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖੋ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹਾਏ-ਏਡੀ ਉੱਚੀ ਨਾ ਬੋਲੋ, ਸੁਣ ਲਵੇਗਾ ਕਿਤੇ।
[ਹਰੀ ਚੰਦ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਰਾਮ! ਭਲੀ ਕਰੀਂ ! ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ! ਕਿਸੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਡਾ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ।
[ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਦੋਹੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਏ]
- ਆਵਾਜ਼ : ਮਾਇਆ ਮਰੀ ਨਾ ਮਨ ਮਰਾ, ਮਰ ਮਰ ਗਏ ਸ਼ਰੀਰ
ਆਸ਼ਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾ ਮਰੇ, ਕਹਿ ਗਏ ਸੰਤ ਕਬੀਰ।
[ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੀ ਜਾਪਦੀ ਏ। ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਏ। ਦੋ ਸਾਧੂ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਮਾੜਾ, ਸੁਕੜਾ-ਕੀਂਗੜ ਜਿਹਾ (ਮੌਨਧਾਰੀ)। ਦੂਜਾ ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ, ਚੁੱਟ-ਮੁੱਟ]
- ਸਾਧੂ : ਕਰ ਭਲਾ ਹੋ ਭਲਾ, ਅੰਤ ਭਲੇ ਦਾ ਭਲਾ।
[ਸਾਧੂ ਅਜੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਪੌੜੀਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਖੜੇ ਨੇ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਮਹਾਰਾਜ! ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਮੰਜੀ ਡਾਹ ਦੇਨੀ ਆਂ।
[ਉੱਠ ਕੇ ਮੰਜੀ ਡਾਹੁੰਦੀ ਏ ਤੇ ਖੋਸ ਵਿਛਾਉਂਦੀ ਏ]
- ਮੌਨਧਾਰੀ : (ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ) ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ।
- ਸਾਧੂ : ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਮਾਤਾ ! ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮੌਨ-ਬਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰੱਖਾ ਹੈ। ਮੌਨ ਮੇਂ ਧਰਤੀ ਪਰ ਬਿਰਾਜਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੀ ਹੀ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਹੈ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੋ ਨਾ।
- ਸਾਧੂ : ਹਰੇ ਨਾਰਾਇਨ! ਮਾਤਾ, ਮੈਂ ਤੇ ਇਨ ਕੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਹੂੰ, ਧੂੜ ਹੀ ਮੈਂ

- ਬੈਠੁੰਗਾ।
[ਸਾਧੂ ਭੁੰ ਜੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਅੱਛਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ। ਹੁਣ ਤੁਸਾਂ ਭੋਜਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਣਾ।
- ਸਾਧੂ : ਸਾਧੂ ਭੁੱਖੇ ਭਾਵ ਕੇ, ਭੋਜਨ ਭੁੱਖੇ ਨਾ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ! ਭੋਜਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਭਾਜੀ ਚੀਰੀ ਪਈ ਏ।
[ਮੌਨਧਾਰੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਭੋਜਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਏ]
- ਸਾਧੂ : ਮਹਾਤਮਾ ਕੋ ਏਕ ਭਗਤਨੀ ਮਾਈ ਨੇ ਦੂਧ ਕਾ ਭੋਜਨ ਕਰਾ ਦੀਆ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ? ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਲ ਖਾ ਲੋ, ਮੈਂ ਏਦਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ।
[ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤੇ ਫਲ ਆਦਿ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਧੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦੀ ਏ।]
- ਸਾਧੂ : ਅੱਛਾ ਮਾਤਾ, ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।
[ਇੱਕ ਕੇਲਾ ਛਿੱਲ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਏ।]
- ਸਾਧੂ : ਮਾਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਹਮ ਲੋਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਥੇ ਆਸਰਮ ਕੋ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਦੇਖਾ, ਇਸ ਘਰ ਮੇਂ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਲੇਸ਼ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਹੈ।
- ਸਾਧੂ : ਮਹਾਤਮਾ ਕਲੇਸ਼ ਨਿਵਾਰਨੇ ਕੋ ਆ ਗਏ। ਮਾਤਾ!
ਤਰਵਰ, ਸਰਵਰ, ਸੰਤ ਜੰਨ, ਚੌਥੇ, ਬਰਖਾ, ਮੇਂਹ।
ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਚਾਰੇ ਧਾਰੋਂ ਦੇਂਹ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਡਿਗ ਗਿਆ ਏ।
- ਸਾਧੂ : ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ - ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੇ। ਆਜ ਸੇ ਦਸਵੇਂ ਰੋਜ਼ ਮੌਨ ਬਰਤ ਖੋਲੋਂਗੇ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰੇਂਗੇ, ਵੁਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਗਾ।
[ਸਾਧੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਖੰਘਦਾ-ਖੰਘਦਾ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਖੰਘਦਾ ਏ।]
- ਸਾਧੂ : ਨਾਰਾਇਨ ਹਰੇ! ਭਗਤ ਕਲਿਆਨ ਹੋ !
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਮੈਂ ਭਗਤ ਨਹੀਂ, ਬਾਬਾ।
- ਸਾਧੂ : ਤੁਮ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋ, ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਸੱਚੇ ਭਗਤ।

- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਵਿਅੰਗਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਮੈਂ ਭਗਤ ਹਾ....ਹਾ....ਹਾ
(ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ) ਕਿਉਂ ਜੀ, ‘‘ਹੈ ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਭਗਤਾਂ
ਵਾਲੀ! ਹੈ ਨਾ....!’’
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ ਜੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਅੱਛਾ, ਅੱਛਾ। ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰੇਂ ਆਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਏ। ਨਾਲੇ
ਮਦਨ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦਾ
ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰੋ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਮੈਂ ਅੰਗੀਠੀ ਬਾਲ ਆਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸਾਂ ਵੀ ਚਾਹ ਦੀ ਕੌਲੀ ਪੀ
ਲੈਣਾ। ਹੁਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ।
[ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਏ]
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਹਾਂ, ਨਾਲੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਭਗਤ ਜੀ ਆਖਿਆ ਕਰੋ
ਹਾ....ਹਾ.....ਹੀ.....ਹੀ.....।
- ਸਾਧੂ : ਭਗਤ, ਤੁਮਰਾ ਮਸਤਕ ਬਤਾ ਰਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਜਨ ਹੋ।
ਮੁਖੜਾ ਵੇਖ ਜਰੀ ਦਰਪਨ ਮੇਂ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਇੱਕ ਹਸਰਤ ਭਰੇ ਹੌਕੇ ਨਾਲ) ਕਿਆ ਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਇਸ ਮੁਖੜੇ ਦੀ
ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ।
- ਸਾਧੂ : (ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਪਰ ਛਬੀ ਤੋਂ ਭਗਤ ਅਬ ਭੀ।.....
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਕੱਟ ਕੇ) ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੇਖਦਿਆਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਏ। ਗੱਲ੍ਹਾਂ
ਢਿਲਕ ਗਈਆਂ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਟਕ ਗਏ।
- ਸਾਧੂ : ਪਰ ਨੇਤਰ ਕੀ ਜਿਉਤੀ ਕੋ ਦੇਖੋ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਜਿਉਤੀ ਕਿੱਥੇ ਬਾਬਾ, ਹੁਣ ਧੁੰਦ-ਜਾਲਾ ਗੁਬਾਰ ਕਹੁ। ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ
ਤੀਕ ਏਸ ਚਰਖੇ ਦੀ ਚੂਲ੍ਹ-ਚੂਲ੍ਹ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਆ...ਹਾ...ਹਾ...।
- ਸਾਧੂ : ਯਿਹ ਤੋਂ ਹਮ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੈਂ ਸਵਾਸਥ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਮਿਕਸਚਰ
ਵਾਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਬਲਾਇਤੀ ਔਸ਼ਧੀ ਖਾਤੇ ਹੋ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਕਈ। (ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਪੁੜੀਆਂ ਵਿਖਾ ਕੇ) ਐਹ
ਵੇਖੋ, ਐਹ ਵੇਖੋ।
- ਸਾਧੂ : ਬਲਾਇਤੀ ਔਸ਼ਧੀ ਗਰਮ ਔਰ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਲਾਭ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਪਰ ਡਕਾਟਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਾਭ ਈ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਏ।
- ਸਾਧੂ : (ਮੌਨ ਧਾਰੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ) ਮਹਾਤਮਾ ਔਸ਼ਧੀ ਦੇਂਗੇ, ਕਾਇਆ-

- ਕਲਪ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।
- ਮੌਨ ਧਾਰੀ : (ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਏ) ਯਾਅਨੀ ਤਕੜਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਸ਼ਰੀਰ, ਚਿਹਰਾ ਚਮਕ ਉਠੇਗਾ।
- ਸਾਧੂ : ਨਰਾਇਨ ਗੜ੍ਹ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੀਏ ਬਨਾਈ ਥੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਬਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਾਣ ਤੋਂ ਸਤ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਕੌੜੀਆਂ ਕੁਸੈਲੀਆਂ, ਬੇਸੁਆਦ...ਹਾ...ਹਾ... (ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ)
- ਸਾਧੂ : ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਕੇਵਲ ਚਾਵਲ ਮਾਤਰ ਖਾਣੀ ਹੈ ਗਊ ਕੇ ਮਾਖਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਯਿਹ ਭਸਮ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੁੰਦਨ ਬਨਾ ਦਏਗੀ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਨਾ ਭਸਮ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਖੈਰ, ਓਦਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਨਾ ਸਰੀਰ ਰਹੇਗਾ ਨਾ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗਣੀਆਂ। ਨਿੱਤ-ਨਿੱਤ ਦੀ (ਖੰਘਦਾ ਹੋਇਆ) ਕਲ੍ਹਾ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਏਗੀ।
- ਸਾਧੂ : ਪਰੰਤੂ, ਭਗਤ, ਸਭ ਔਸ਼ਧੀਓਂ ਸੇ ਉੱਤਮ ਏਕ ਔਸ਼ਧੀ ਹੈ। ਸੌ ਰੋਗ ਕਾ ਏਕ ਦਾਰੂ (ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਕੰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ)
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਬਾ ਉਹ ਦਾਰੂ ਦੱਸ।
- ਸਾਧੂ : ਓਹ ਹੈ ਦਾਨ, ਦਾਨ ਕਰੋ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਭਲਾ ਬਾਬਾ ਗਰੀਬ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾਲੇ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜੇ ਜਾਂ ਦਾਨ ਕਰੇ?
- ਸਾਧੂ : ਭਗਤ ਨਿਸਚੇ ਜਾਣੋ,
ਚਿੜੀ ਚੌਂਚ ਭਰ ਲੇ ਗਈ ਨਦੀ ਨਾ ਘਟਿਓ ਨੀਰ।
ਦਾਨ ਦੀਏ ਧਨ ਨਾ ਘਟੇ, ਕਹਿ ਗਏ ਭਗਤ ਕਬੀਰ।
ਧਨ ਬੜੀ ਉਪਾਧੀ ਹੈ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਬਾ ਇਹ ਉਪਾਧੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ।
- ਸਾਧੂ : ਭਗਤ...ਪਾਪਾਂ ਬਾਝ ਨਾ 'ਕੱਠੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੋਇਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।
ਪੈਸਾ ਹੀ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹੈ ਪੈਸਾ ਹੀ ਮਾਲ ਹੈ!
ਪੈਸੇ ਬਗ਼ੈਰ ਆਦਮੀ ਚਰਖੇ ਦੀ ਮਾਲੂ ਹੈ।
- ਸਾਧੂ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਧੰਨ ਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਦੇਣੇ ਕੇ ਲੀਏ, ਨਾ ਕਿ ਦਬਾ ਕਰ ਰੱਖਣੇ ਕੇ ਲੀਏ। ਭਗਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮੌਨ-ਬਰਤ ਖੋਲ੍ਹਤੇ ਸਮੇਂ

- ਯਗ ਕਰਾਣਾ ਨੀਯਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਜੀ ਸੇ ਪੰਡਤ ਵਿਦਵਾਨ
ਪਧਾਰੇਂਗੇ। ਸਾਧੂ-ਜਨ ਭੋਜਨ ਕਰੇਂਗੇ। ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਗਾ।
ਇਸ ਸੁੱਭ-ਅਵਸਰ ਪਰ ਉਦਾਰ ਹਿਰਦੇ ਸੇ ਦਾਨ ਦਿਓ।
[ਏਸ ਵੇਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬਾਈਸਿਕਲ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ਼ੋਰ
ਬਾਈਸਿਕਲ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠੇ ਵੇਖਕੇ
ਦਾਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਏ]
- ਕਿਸ਼ੋਰ : (ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ) ਪਿਤਾ ਜੀ!
- ਸਾਧੂ : ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਬੇਟਾ ! (ਮੌਨਧਾਰੀ ਵੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ
ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ) (ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ) ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਆਪਕਾ, ਭਗਤ?
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਏ ਬਾਬਾ।
- ਸਾਧੂ : ਬਹੁਤ ਭਾਗਵਾਨ ਹੈ। ਮਸਤਕ ਕੇ ਦੇਖੋ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : (ਕਚੀਚੀ ਵੱਟ ਕੇ) ਬਕ-ਬਕ ਬੰਦ ਕਰ ਬਾਬਾ। (ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ)
ਪਿਤਾ ਜੀ, ਫੇਰ ਓਹੋ ਗੱਲ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਵੇਰ ਸਮਝਾ ਚੁੱਕਾ
ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ ਕਰੋ। ਉੱਠੋ ਬਾਬਾ,
ਨਿਕਲੋ ਏਥੋਂ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਸ਼ੋਰ!
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਵਿਹਲੇ, ਨਿਕੰਮੇ, ਮੁਫਤ ਦਾ ਚੰਗਾ-ਚੋਖਾ ਖਾ ਕੇ ਕਿੱਦਾਂ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਿਆ
ਈ ਚੋਬਰ ਉੱਤੇ। ਪੰਡਤਾ ਸੇਰ ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ ਇਹ
ਚੁੱਟ-ਮੁੱਟ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਸ਼ੋਰ! ਕਿਸ਼ੋਰ !!
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਭੇਖੀ ਸਾਧੂ, ਸੁਹਦੇ ਮੰਗਤੇ,
ਨਿਰੇ ਪਖੰਡੀ।
- ਸਾਧੂ : (ਬੜੇ ਨਰਮ ਲਹਿਜੇ 'ਚ) ਬੇਟਾ! ਬੇਟਾ !! ਕਿਆ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ,
ਬੋਲੀ ਤੋ ਅਨਮੋਲ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਬੋਲ।
ਹੀਰੇ ਤਰਾਜੂ ਤੋਲ ਕਰ ਤਬ ਮੁਖ ਬਾਹਰ ਖੋਲ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਝੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਏ) ਵਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਹ, ਧੰਨ ਹੋ! ਸੁਣਿਆ ਈ ਕਿਸ਼ੋਰ।
(ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ) ਮਹਾਰਾਜ, ਏਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ.... (ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ) ਚਲੋ, ਨਿਕਲੋ
ਏਥੋਂ।
- ਸਾਧੂ : ਅੱਛਾ ਬੇਟਾ।
[ਉੱਠਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਨਧਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਏ]

- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਨਾਲੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖੰਘਦਾ ਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਏ) ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜਾਓ ਨਹੀਂ, ਭੋਜਨ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਾ।
- ਸਾਧੂ : ਬੇਟਾ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਏ.... ਹਮ ਜਾਤੇ ਹੈਂ!
ਆਏ ਕੇ ਆਦਰ ਨਹੀਂ, ਨੈਨਣ ਨਹੀਂ ਸਨੇਹ।
ਤੁਲਸੀ ਵਹਾਂ ਨਾ ਜਾਈਏ, ਕੰਚਨ ਬਰਸਤ ਮੇਂਹ।
[ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਆਉਂਦੀ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ) ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਬੀ ਜੀ.... ਜਾਣ ਦਿਓ, (ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ) ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਬਾਬਾ!
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੀ ਆਂ।
- ਸਾਧੂ : ਮਾਤਾ ਤੇਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਬੰਧੇ ਕੈਸੇ ਜਾਏਂ ? ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਭਗਤਨੀ, ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਓ ਬਾਬਾ, ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਔਸ਼ਧੀ। ਜਾਂਦੇ ਕਿੱਥੇ ਓ?
- ਸਾਧੂ : ਘਬਰਾਓ ਨਹੀਂ ਭਗਤ, ਔਸ਼ਧੀ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। (ਮੌਨ ਧਾਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਏ) ਇਹ ਦੇਖੋ, ਜ਼ਰੂਰ ਦਏਗਾ। ਪਰੰਤੂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੇ ਯਗਿਆ ਮੇਂ ਕੇਵਲ ਗਿਆਰਾਂ ਰੁਪੈ ਡਾਲ ਦੇਣਾ। (ਸਾਧੂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਲਮਕਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਇੱਕ ਹੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੇ....।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ) ਪਿਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ !!
[ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੌਨਧਾਰੀ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੁੰਕਦਾ ਏ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਜਿਹੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਏ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਧੂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਏ।]
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਬਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ?
- ਸਾਧੂ : ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕੋਈ ਪਰਾਣੀ ਏਸ ਘਰ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਮੈਂ ਜੋ ਹਾਂ.... ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੁਖੀ ਕੌਣ ਹੋਣਾ ਏ। (ਖੰਘਦਾ ਏ)
- ਮੌਨਧਾਰੀ : (ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ) ਓ.... ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੀਵ ਏ।
- ਸਾਧੂ : ਕਿਓਂ ਬੇਟਾ, ਤੁਮੇਂ ਕਿਆ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ?
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਲੇਸ਼-ਕਲੂਸ਼ ਨਹੀਂ, ਏਥੋਂ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਚੱਲਦੇ ਹੋਵੋ।

- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਕਾਕਾ ਮਦਨ, ਤੂੰ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਨਿਵਾਰਨਗੇ।
[ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਦਨ, ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ। ਉਹਦੀ ਮੱਥੇ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦਿਸਦੀ ਏ।]
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਓ.....ਹੋ ਮਦਨ ਤੂੰ ਏਥੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?
ਮਦਨ : ਮੈਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਂ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਲਾਰੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂ। ਬੱਸ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਤ।
(ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਸ਼ਾਰਾ)
- ਸਾਧੂ : ਬੇਟਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ.....ਤੁਮ ਦੁਖੀ ਹੋ।
[ਮੌਨਧਾਰੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ]
- ਮਦਨ : ਬਾਬਾ ਦੌਰੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਕਿੱਥੇ।
ਸਾਧੂ : ਸੱਤ ਹੈ, ਕਲਯੁਗ ਮੇਂ ਸਭ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਕਿਆ ਪਖੰਡ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ, ਮਦਨ ! ਦੇ-ਚਾਰ ਦੋਹੇ ਰਟ ਛੱਡਦੇ ਨੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਐਹ ਵੇਖੋ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲ।
- ਸਾਧੂ : ਠੀਕ ਕਹਾ ਬੇਟਾ, ਸਾਧੂ ਨਾਮ ਕੇ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹੈਂ।
ਕਿਸ਼ੋਰ : ਇਹ ਸਾਧੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਤੋਂ, ਜੇਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਠੱਗ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਇਹ ਵਿਭਚਾਰੀ।
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : (ਵਿਭਚਾਰੀ ਲਫਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਚੌਂਕ ਉੱਠਦੀ ਹੈ) ਵੇ ਕਾਕਾ ! ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਬੋਲ-ਕਬੋਲ ਨਾ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਦੇ ਕਿਸ਼ੋਰ।
ਕਿਸ਼ੋਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਓ....ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ? ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਏ ਦੋ ਹਵਾਲਾਤੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। ਇੱਕ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਏਸ ਚੁੱਟ-ਮੁੱਟ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਏ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਉਨਾਂ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਸ਼ੋਰ ਇਹ ਕੀ ਬੇਹੁਦਗੀ ਕਰਦਾ ਏਂ?
ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਕਾਕੇ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰੋ।
ਸਾਧੂ : ਹਾਂ....ਹਾਂ ਇਧਰ ਆਓ....ਹਾਥ ਦਿਖਾਓ, ਦੇਖੂੰ ਤੁਮਾਰੀ ਹਸਤ-

- ਰੇਖਾ। ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਆਯੂ ਕਿਆ ਹੋਗੀ?
- ਮਦਨ : ਬਤੀਸ।
- ਸਾਧੂ : ਹਾਂ... ਤੋ ਬਤੀਸਵੇਂ ਬਰਸ ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਸਿਰ ਪਰ ਚੋਟ ਆਨੀ ਚਾਹੀਏ।
- ਮਦਨ : ਚੋਟ ਆਈ ਮਹਾਰਾਜ! ਸੀੜੀਓਂ ਸੇ ਗਿਰ ਪੜਾ, ਮਾਥੇ ਪਰ ਚੋਟ ਆਈ।
- ਸਾਧੂ : ਵੋਹ ਏਕ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।
- ਮਦਨ : ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੌਰੇ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਟ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਏ।
- ਸਾਧੂ : ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੌਰਾ ਭੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।
(ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ।) ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਕਹੀਂ ਸੇ ਗੁਪਤ ਧਨ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ।
- ਮਦਨ : ਅਜੇ ਤਾਂ ਕਸ਼ਟ ਹੀ ਕਸ਼ਟ ਏ।
- ਸਾਧੂ : ਮਹਾਤਮਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ, ਬੜੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਕੀ ਦਯਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਤੋ ਨੌਂ-ਨਿਧੀ ਬਾਰਾਂ-ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗੀ।
(ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ)
[ਮਦਨ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਮੌਨਧਾਰੀ ਵੱਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਏ। ਫੇਰ ਮੌਨਧਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਸਾਧੂ ਵੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਏ। ਮੌਨਧਾਰੀ ਕੁਝ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਏ।]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਏਸ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ। ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਭੋਲਾ ਏ।
[ਇਨੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਖਬਾਰ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।]
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਏਹ ਵੇਖੋ..... ਏਹ ਵੇਖੋ।
- ਸਾਧੂ : ਬੇਟਾ, ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਮਜ਼ਾਕ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਇਹ ਪੱਤੇ-ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਬਾਬਾ ਇਹਦਾ ਦਿਮਾਗ (ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ) ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਟਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ।
- ਸਾਧੂ : (ਹੱਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਬੱਚਾ ਹੈ। ਚੰਚਲ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕੀ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਐਹ ਵੇਖੋ ਪਿਤਾ ਜੀ। (ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ) ਹਵਾਲਾਤੀ ਫ਼ਰਾਰ, ਕੱਦ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਸੱਤ ਇੰਚ, ਰੰਗ ਗੰਦਮੀ। ਬਾਏਂ ਘੁਟਨੇ ਪਰ ਫੋੜੇ ਕਾ ਦਾਗ (ਸਾਧੂ ਨੂੰ) ਉਠ ਓਏ ਚੌਥੇ, ਵਿਖਾ ਜ਼ਰਾ ਖੱਬਾ ਗੋਡਾ।
[ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ੂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।]

- ਸਾਧੂ : ਭਗਤ! ਯਿਹ ਹਮਾਰਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : (ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ, ਕੜਕ ਕੇ) ਕਿਸ਼ੋਰ ! ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ।
- ਸਾਧੂ : ਸਾਧੂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਬੜਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਡੰਡ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ- “ਸੰਤ ਦਾ ਨਿੰਦਕ ਰਾਜ ਤੇ ਹੀਨ। ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਦੁਖੀਆ ਅਰ ਦੀਨ। ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ। ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਪ੍ਰੇਮੇਸਰ ਮਾਰਾ।”
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਹੇ ਰਾਮ.... ਹੇ ਰਾਮ.... (ਭੈ ਨਾਲ ਕੰਬਦੀ ਹੋਈ)
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਇਹ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਬੀ ਜੀ.... ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪਖੰਡੀ ਹੈ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਸ਼ੋਰ, ਬੰਦ ਕਰ ਇਹ ਬਕ-ਬਕ।
- ਸਾਧੂ : ਪਾਪੀ.... ਦੁਸ਼ਟ !
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਖਿਮਾ ਕਰੋ.... ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਛੋਕਰਾ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ਹੋ.... ਇਹ ਭਗੌੜਾ ਮੁਜਰਮ ਹੈ।
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਜ਼ਬਾਨ ਸੰਭਾਲ, ਕਿਸ਼ੋਰ, ਜ਼ਬਾਨ ਸੰਭਾਲ।
- ਸਾਧੂ : ਕਲਿਆਣ ਹੋ! ਭਗਤ, ਸੰਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੇ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : (ਟਿਚਕਰੀ ਨਾਲ) ਏ ਹੇ.... ਸੰਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਪੁਲਿਸ ਪਛਾਣੇ....। ਓਏ ਚਲੋ ਥਾਣੇ।
- ਸਾਧੂ : ਨਹੀਂ ਜਾਏਂਗੇ ਥਾਣੇ। ਹਮ ਕੋਈ ਚੋਰ ਹੈਂ, ਅਪਰਾਧੀ ਹੈਂ?
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਨਹੀਂ ਜਾਏਂਗੇ.... ਨਹੀਂ ਜਾਏਂਗੇ? ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲਿਆਉਨਾਂ...।
- ਸਾਧੂ : ਲਾਓ.... ਲਾਓ ਹਮ ਪੁਲਿਸ ਕੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪੁਲਿਸ ਹਮ ਕੇ ਜਾਨਤੀ ਹੈ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਹੁਣੇ ਤੇਰੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ।
[ਕਿਸ਼ੋਰ ਪੁਲਿਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।]
- ਮਦਨ : (ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ) ਪੁਲਿਸ ! ਪੁਲਿਸ!
- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ ਪੁਲਿਸ ਮੇਰੇ ਘਰ।
- ਕਿਸ਼ੋਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਆਏਗੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਆਏਗੀ, ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਆਂ!
[ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਏ ਤੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਉਹਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਏ]
- ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ : ਪੁਲਿਸ ! ਪੁਲਿਸ!

- ਹਰੀ ਚੰਦ : ਕਿਸ਼ੋਰ....ਕਿਸ਼ੋਰ....ਨਹੀਂ....ਨਹੀਂ।
- ਮਦਨ : (ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ) ਕਿਸ਼ੋਰ ਭਾਪਾ....ਕਿਸ਼ੋਰ ਭਾਪਾ।
[ਕਿਸ਼ੋਰ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਏ।]
- ਮਦਨ : (ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ) ਮਾਸੀ...ਮਾਸੀ... ਮਾਸੜ ਜੀ ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ।
[ਸਾਧੂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਦਨ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਓਹਦੀ ਪੱਟੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਾਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ]
- ਸਾਧੂ : ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਜਾਨਾ ਏਂ ਬੱਚੂ। (ਮੌਨਧਾਰੀ ਨੂੰ) ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਦਾਗ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ। ਮਦਨ, ਸੌ ਦਿਨ ਚੋਰ ਦਾ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਧ ਦਾ।
[ਮਦਨ ਨੱਠਣ ਦੀ ਬੇਕਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਏ ਪਰ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਏ]
- ਮੌਨ ਧਾਰੀ : (ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤਾਣ ਕੇ) ਖਬਰਦਾਰ! ਹਿੱਲੇ ਮੱਤ। (ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨਕਲੀ ਦਾਹੜੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਏ।) ਮੈਂ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਦੀਪ ਚੰਦ। ਹਵਾਲਦਾਰ, ! ਜਾਣੇ ਨਾ ਪਾਏ, ਮੁਲਜ਼ਮ।
- ਮਦਨ : (ਕਰਾਹ ਕੇ) ਹਾਏ....ਰੱਬਾ.... ! ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।
[ਪਰਦਾ]

ਸ਼ਬਦ - ਅਰਥ :

ਸ਼ਤਰੰਜ - ਇੱਕ ਖੇਡ ਦਾ ਨਾਂ। ਗ਼ਬਨ - ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਕਰਨਾ, ਹੜੱਪ ਕਰ ਜਾਣਾ, ਭਾਵ ਪੈਸੇ ਆਦਿ ਖਾ ਜਾਣਾ। ਦਗਾ - ਧੋਖਾ, ਫ਼ਰੋਬ, ਛਲ, ਕਪਟ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ - ਇੱਛਾ, ਖ਼ਾਹਿਸ਼। ਉਲੀਚਨਾ - ਕੁਲੰਜਣਾ, ਬੁੱਕ ਜਾਂ ਭਾਂਡੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਛਿੜਕਣਾ। ਦਰਪਨ - ਸ਼ੀਸ਼ਾ। ਔਸ਼ਧੀ - ਦੇਸੀ ਦਵਾਈ। ਕੁੰਦਨ - ਸੋਨਾ। ਦੋਹੇ - ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਸ਼ਟ - ਦੁੱਖ। ਮਹਿਮਾ - ਸੋਭਾ। ਵਡਿਆਈ - ਉਸਤਤ। ਸ਼ੇਖੀਆਂ - ਫੋਕੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਨਾ।

ਪਾਠ - ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।

ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ

(1950)

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ :

ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਨਵੰਬਰ, 1950 ਈ : ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਅਮੋਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਤਾਪ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਐੱਮ. ਏ., ਪੀ-ਐਚ. ਡੀ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ।

'ਚਾਬੀਆਂ' ਅਤੇ 'ਨਾਟਕ ਨਾਟਕ ਨਾਟਕ' ਆਦਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਲਘੂ-ਨਾਟਕ ਹਨ। 'ਕਬਰਸਤਾਨ', 'ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਰੱਖੀਏ ਨਾਂ', 'ਸ਼ਹਿਰ ਬਿਮਾਰ ਹੈ', 'ਪੂਰਨ', 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਰੰਗੀ ਹਾਂ', 'ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਦਾ ਸੱਚ', 'ਮੰਗੂ ਕਾਮਰੇਡ' ਆਦਿ ਆਪ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਟਕ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਨਾਟਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ' ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਇਕਾਂਗੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਕਟਾਖਸ਼ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਚੋਭ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਉੱਪਰ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਸਫਲ ਨਾਟਕ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ 'ਮੰਚਣ' ਰਿਸਾਲੇ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੱਧ-ਵਰਗ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦੇ 'ਕੈਮਲੂਪਸ ਦੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ' ਨਾਟਕ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ' (ਦਿੱਲੀ) ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ' ਵੱਲੋਂ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 'ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ' (ਦਿੱਲੀ) ਵੱਲੋਂ ਵੀ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਥਲੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦਾ 'ਗੁਬਾਰੇ' ਇਕਾਂਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕਾਂਗੀ ਬਾਰੇ

‘ਗੁਬਾਰੇ’ ਇਕਾਂਗੀ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦਾਦੀ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਾਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਚੰਦਰਮੁਖੀ’ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਸਵਾਲ ਵੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਦਾਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ‘ਮੰਮੀ’ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ‘ਦਾਦੀ’ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੈਡਮ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਸਾਰਥਕ ਰੋਲ ਹੈ। ‘ਕੁੱਤੇ’ ਰਾਹੀਂ ਮਦਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫ਼ਾਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉੱਪਰ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਮਾਰੀ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕਾਂਗੀ ਬਾਲ-ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਲ ਉਪਰਾਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਬਾਰੇ

ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ

ਪਾਤਰ :

ਦਾਦੀ, ਦੀਪੀ, ਬੱਬੀ, ਰਾਜੂ, ਵਿੱਕੀ, ਰਿੱਕੀ, ਮੰਮੀ, ਪਾਪਾ, ਮੈਡਮ ਜੀ, ਮਦਾਰੀ।

(ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਘਰ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਹੜਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਮੰਜਾ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਮੇਜ਼, ਕੁਝ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੂੜ੍ਹੇ। ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਦਾਦੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਬਾਂਹਾਂ ਦਬਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।)

ਦੀਪੀ : ਪਿਆਰੇ, ਪਿਆਰੇ,
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰੇ
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ,
ਨਿੱਕਾ-ਨਿੱਕਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸਦੇ।
ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਲਾਗੇ ਬਹਿੰਦੇ,
ਝਿੜਕਾਂ ਮਾਰਨ ਉੱਠ ਕੇ ਨੱਸਦੇ।
ਬੱਬੀ : ਫਿਰ ਵੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾਉਂਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਸੰਗ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਉਂਦੇ।
ਚੁੰਮ-ਚੁੰਮ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਕਰਦੇ,
ਨਾ ਦਿਸੀਏ ਤਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਭਰਦੇ।
ਵਿੱਕੀ : ਰੋਲਾ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰੁਦੇ।
ਘੋਸ ਮਾਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਰਦੇ।
ਦੀਪੀ : ਜਾਈਏ ਵਾਰੇ,
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਹਾਂ ਬਲਿਹਾਰੇ,
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,
ਰਿੱਕੀ : ਮੈਂ ਵੀ ਘੁੱਟਿਆ, ਤੂੰ ਵੀ ਘੁੱਟਿਆ।
ਦੀਪੀ : ਇਸ ਵੀ ਘੁੱਟਿਆ, ਉਸ ਵੀ ਘੁੱਟਿਆ।

- ਬੱਬੀ : ਫੇਰ ਬਹਾਇਆ ਫੜਕੇ ਕੰਨੇ,
ਜਿਹੜਾ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਉਠਿਆ।
- ਦੀਪੀ : ਹੁਣ ਥੱਕ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਹੁਣ ਥੱਕ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ।
- ਸਾਰੇ : ਅਸੀਂ ਥੱਕ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਓ ਪਿਆਰੇ-ਪਿਆਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ।
- ਦਾਦੀ : ਜਾਓ ਸ਼ੈਤਾਨੋ, ਜਾਓ ਖੇਡੋ,
ਪਰ ਘਰ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਨਾ ਲੈਣਾ।
ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ,
ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਲਾਗੇ ਰਹਿਣਾ।
- ਸਾਰੇ : ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦਾਦੀ ਜੀ - ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ।
ਦਾਦੀ ਜੀ - ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ।
(ਦੀਪੀ, ਵਿੱਕੀ ਤੇ ਰਿੱਕੀ ਰੱਸਾ ਟੱਪਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜੂ ਤੇ ਬੱਬੀ ਬੰਟੇ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਵਧਦਾ ਹੈ)।
- ਦਾਦੀ : ਨੀ ਕੁੜੀਓ, ਓ ਮੁੰਡਿਓ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਚੁੱਪ ਕਰੋ,
ਅੱਗੇ ਦੁਖੀ ਮੈਂ ਬੈਠੀ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਸੁੱਖ ਕਰੋ।
ਕੁੜੀਓ! ਰੱਸਾ ਟੱਪਦੀਆਂ ਹੋ?
ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉੱਠੋ, ਕਾਕਾ! ਬੰਟੇ ਛੱਡ ਦਿਓ।
- ਦੀਪੀ : ਦਾਦੀ, ਦਾਦੀ, ਰਾਤੀਂ ਰੱਸਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟੱਪੀਦਾ?
ਦਾਦੀ : ਕੁੜੀਏ, ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
ਬੱਬੀ : ਦਾਦੀ-ਦਾਦੀ, ਬੰਟੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀਏ?
ਦਾਦੀ : ਮੁੰਡਿਆ, ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜੇ ਕੋਟਲਾ-ਛਪਾਕੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖੇਡਦਿਆਂ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫ਼ੈਸਲਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਧੀਆ ਗਾਏਗਾ, ਉਹੀ ਕੋਟਲਾ ਫੜੇਗਾ। ਬੱਬੀ ਕੋਟਲਾ-ਛਪਾਕੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੂ ਗਲਾਸ ਨਾਲ ਚਾਬੀਆਂ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਕੀ, ਕੈਂਚੀ ਖੜਕਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।)
- ਦਾਦੀ : ਕਿਹੜਾ ਏ, ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਏ?

ਇੱਧਰ ਆ ਜਾਓ ਜਿਹੜਾ ਏ।
 ਚਾਬੀਆਂ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹੋ?
 ਕੈਂਚੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋ?
 ਐਵੇਂ ਨਾ ਕਲੇਸ਼ ਪਾਓ, ਸੁੱਖ ਵਾਲਾ ਵਿਹੜਾ ਏ।
 ਪੁੱਛਨੀ ਹਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਏ?
 ਆ ਜਾਓ ਇੱਧਰ ਜਿਹੜਾ ਏ,
 (ਕੁਝ ਪਲ ਚੁੱਪ)
 ਚੱਲ ਰਾਜੂ, ਬੱਬੀ, ਦੀਪੀ ਜਾਓ, ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੋ।
 ਚਲੋ ਬੇਟਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਘਰ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਪਏ ਤੰਗ ਕਰੋ।
 (ਵਿੱਕੀ-ਰਿੱਕੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜੂ, ਬੱਬੀ ਤੇ ਦੀਪੀ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ
 ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਾਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।)
 ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਯੁੱਗ ਕੈਸਾ,
 ਚੱਜ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ।
 ਚੱਜ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ,
 ਚੱਜ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਨਹੀਂ,
 ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ,
 ਸ਼ਰਮ, ਹਯਾ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਨਹੀਂ।

- ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ, ਦਾਦੀ!
 ਚਾਬੀਆਂ ਖੜਕਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ?
 ਦਾਦੀ : ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਬੱਬੀ : ਦਾਦੀ, ਦਾਦੀ!
 ਕੈਂਚੀ ਵਜਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ।
 ਦਾਦੀ : ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਦੀਪੀ : ਦਾਦੀ! ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏਂ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਇਸ ਮਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ?
 ਦਾਦੀ : ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਓ, ਕੰਨ ਨਾ ਖਾਓ,
 'ਆਤਕਾਂ ਦੇ ਆਤਕ, ਜਿਹੇ ਮਾਪੇ ਤਿਹੇ ਜਾਤਕ।'
 (ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ)
 ਦੀਪੀ : ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿ ਲਓ, ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੈ।
 ਬੱਬੀ : ਜਿੱਦਾਂ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਦੂਣੀ ਵਾਂਗ ਪਹਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।

- ਦੀਪੀ : ਅਸੀਂ ਜਦ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ ਨਾ! ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਛਾਡੇ ਬੁੱਢੇ ਨੇ,
 ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਬਹੁਤ ਛਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ।
 ਉਹਨਾਂ ਦੁਨੀਆ ਵੇਖੀ ਹੁੰਦੀ,
 ਛੱਚ-ਝੂਠ ਪਛਾਣੇ ਹੁੰਦੇ।
 (ਦਾਦੀ ਖੰਘਦੀ ਹੋਈ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)
- ਰਾਜੂ : ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਾ ਮੋਰੋ।
 ਮੈਦਮ ਛਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।
 ਜੇ ਗੱਲ ਮੋਰੋ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਛਿੱਤਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ,
- ਬੱਬੀ : ਆਇਆ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ਸਿਆਣਾ,
 ਪੁੱਠੀ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨ ਲਏਂਗਾ?
 ਓਦਣ ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ,
 ਰਾਤ ਨੂੰ ਝਾੜੂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।
- ਦੀਪੀ : ਮੈਨੂੰ ਦਾਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ,
 ਰਾਤੀਂ ਨਹੁੰ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀਦੇ।
- ਬੱਬੀ : ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ,
 ਰਾਤੀਂ ਦੋਣ ਨਹੀਂ ਕੱਸੀਦੀ।
- ਦੀਪੀ : ਜਦੋਂ ਕਰੋ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ,
 ਨਾ ਕਰੋ ਜੋ, ਉਹ ਕਰਨਾ।
 ਬੈਠਣ ਲੱਗੋ, ਖੇਡੋ ਬੱਚਿਓ,
 ਖੇਡਣ ਲੱਗੋ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਓ।
- ਬੱਬੀ : ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਤਾਂ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ,
 ਬੋਲਣ ਲੱਗੋ ਤਾਂ ਰੋਲਾ ਪੈਂਦੇ।
- ਰਾਜੂ : ਫਿਰ ਵੀ ਦਾਦੀ ਛੋਹਣੀ ਏ,
 ਛੋਹਣੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਏ।
 ਉਹਦੀ ਕਥਾ ਮੈਂ ਛੁਣਦਾ ਹਾਂ,
 ਤਾਂ ਹੀ ਨੀਂਦਰ ਆਉਂਦੀ ਏ।
- ਬੱਬੀ : ਐਵੇਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀ ਏ,
 ਐਵੇਂ ਪਈ ਡਰਾਉਂਦੀ ਏ।
- ਰਾਜੂ : ਵੱਢੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਤਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ,

ਬੇ-ਛੱਕ ਪੁੱਛ ਲਓ ਵਿੱਤੀ ਕੋਲੋਂ,
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਾਨੀ ਹੈਗੀ ਏ,
ਬੇ-ਛੱਕ ਪੁੱਛ ਲਓ ਰਿੱਤੀ ਕੋਲੋਂ।

(ਦਾਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ)

- ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ ਜੀ ਮੇਰਾ ਛਿਰ ਵਾਹ ਦਿਓ, ਖੁੱਕ ਹੁੰਦੀ ਏ।
ਦਾਦੀ : ਰਾਤੀਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਵਹੀਦਾ।
ਰਾਜੂ : ਕਿਉਂ ਦਾਦੀ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਹੀਦਾ?
ਦਾਦੀ : ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
(ਤਿੰਨੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਲੈ
ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਅੱਗੇ ਦੌੜਦੇ ਹਨ)
ਦਾਦੀ : ਠਹਿਰੋ, ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਜਾਣਿਓਂ ਐਧਰ ਆਓ।
ਠਹਿਰੋ, ਖਸਮਾਂ ਖਾਣਿਓਂ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਹੱਸਦੇ ਹੋ? ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ।
ਕਲਜੁਗ ਦਿਉ ਨਿਆਣਿਓਂ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਮਾਂਵਾਂ ਅੱਗੇ ਨੱਸਦੇ ਹੋ? ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ।
ਠਹਿਰੋ ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਜਾਣਿਓਂ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਅੱਛਾ ਬਾਬਾ, ਮੈਂ ਹਾਰੀ।
'ਇਆਣੀ ਯਾਰੀ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ।'
ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਦੱਸੁੰਗੀ
ਪਰ ਲਗਾਮਾਂ ਕੱਸੁੰਗੀ।
(ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ)
ਪਾਪਾ : ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਤਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?
ਵਾਧੂ ਕਿਸੇ ਖਪਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?
ਦੀਦੀ : ਨੋ-ਨੋ, ਨੋ-ਨੋ, ਨੋ-ਨੋ, ਪਾਪਾ।
ਬੱਬੀ : ਯੇ ਤੋ ਹਮਾਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਪਿਆਰੇ, ਪਿਆਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਬੱਬੀ : ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਸਾਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੇ।
ਬੱਬੀ : ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਉਂਦੇ।
ਦੀਪੀ : ਚੁੰਮ-ਚੁੰਮ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਕਰਦੇ।

- ਬੱਬੀ : ਨਾ ਦਿਸੀਏ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰਦੇ।
 ਦੀਪੀ : ਅਸੀਂ ਬਲਿਹਾਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ!
 ਬੱਬੀ : ਜਾਈਏ ਵਾਰੇ, ਦਾਦੀ ਜੀ।
 ਰਾਜੂ : ਨਹੀਂ ਪਾਪਾ, ਇਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ,
 ਦੇਖੋ ਦਾਦੀ ਜੀ, ਨੌਂਦੇ ਨੇ।
 ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ ਈ,
 ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਏ ਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ।
 (ਪਾਪਾ ਦਾਦੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਡੁਸਕ ਰਹੀ ਹੈ)
- ਪਾਪਾ : ਦੀਪੀ, ਬੱਬੀ, ਬੰਦੇ ਬਣ ਜਾਓ,
 ਇੱਕ-ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਚੁਪੇੜ ਸੁੱਟਾਂਗਾ।
 ਜੇ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੰਗ ਕੀਤਾ,
 ਚਮੜੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਉਧੇੜ ਸੁੱਟਾਂਗਾ।
- ਦੀਪੀ : ਪਾਪਾ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣੋ,
 ਅਸਾਂ ਗਲਤ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ।
- ਮੰਮੀ : ਅੱਗੋਂ ਨਾ ਬੋਲ, ਤੇ ਕੰਨ ਖੋਲ੍ਹੋ,
 ਗੱਲ ਸੁਣ, ਤੇ ਕਰ ਨਾ ਕਬੋਲ।
- ਪਾਪਾ : ਇਹ ਧੁੱਪ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਲ,
 ਜੇ ਦਾਦੀ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ਼।
 ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ,
 ਕੁਝ ਸਿੱਖੇ ਤੇ ਕਰੋ ਸੰਭਾਲ਼।
- ਮੰਮੀ : ਚਲੋ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਕਰੋ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ।
 (ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਬੀ-ਦੀਪੀ ਬੈਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਰਾਜੂ
 ਦਾਦੀ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
- ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ, ਦਾਦੀ, ਬਾਤ ਛੁਣਾ।
 ਦਾਦੀ : ਅੱਛਾ ਪੁੱਤਰ, ਐਥੇ ਬਹਿ ਜਾ।
 (ਗੋਦ' ਚੋਂ ਉਠਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ)
- ਰਾਜੂ : ਅੱਜ ਨਵੀਂ ਕਥਾ ਛੁਣਾਈਂ ਦਾਦੀ,
 ਪਿਛਲੀ ਨਾ ਦੁਹਰਾਈਂ ਦਾਦੀ।
- ਦਾਦੀ : ਅੱਛਾ! ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣ,
 ਫਿਰ ਉਸ ਚੋਂ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀ ਚੁਣ,
 'ਇੱਕ ਸੀ ਸੋਹਣੀ ਮੁਖੜੇ ਵਾਲੀ,

- ਤਾਰਿਆਂ ਵਰਗਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰ,
ਬੱਦਲਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹਦਾ ਗਿਰਾਂ।
- ਰਾਜੂ : ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਪਿੰਡ?
ਉੱਥੇ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀ ਹੈ ਥਾਂ?
- ਦਾਦੀ : ਠਹਿਰ, ਠਹਿਰ ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਗਾਥਾ ਸੁਣ ਲੈ।
... ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੱਲ,
ਚਿੜੀ ਨਾ ਫਟਕੇ ਨਿਰੀ ਇਕੱਲ।
ਸਿੰਗਟੇ ਭੂਤ ਉਹਦੇ ਪਿਓ ਦਾ ਨਾਂ,
ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਜਾਨ।
- ਰਾਜੂ : ਭੂਤ ਕਿਛ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦੇ?
ਦਾਦੀ : ਠਹਿਰ, ਠਹਿਰ ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਗਾਥਾ ਸੁਣ ਲੈ।
ਬੋਹੜ ਦੀ ਦਾੜੀ ਵਰਗੇ ਵਾਲ।
ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਉਹਦੀਆਂ,
ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਟਾਲ।
- ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਏ ਦਰ,
ਹੁਣ ਬੱਛ ਕਰ।
- ਦਾਦੀ : ਠਹਿਰ, ਠਹਿਰ, ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਗਾਥਾ ਸੁਣ ਲੈ।
... ਭੂਤ ਦੀ ਧੀ, ਚੰਦਰਮੁਖੀ
ਭਾਵੇਂ ਸੋਹਣੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ।
ਭੂਤ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਾਹਰ,
ਉਹਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ।
ਜਦ ਆਵੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ,
ਟੁਕੜੇ 'ਕੱਠੇ ਲੈਂਦਾ ਕਰ।
ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਧੀ,
ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂਦੀ ਮਰ।
- ਰਾਜੂ : ਬੱਛ ਦਾਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਦਰ, ਬੱਛ ਕਰ, ਹੁਣ ਬੱਛ ਕਰ।
ਦਾਦੀ : ਠਹਿਰ, ਠਹਿਰ, ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਗਾਥਾ ਸੁਣ ਲੈ।
ਰਾਜੂ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਦਾਦੀ, ਨਹੀਂ।
(ਰਾਜੂ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ)
- ਮੰਮੀ : ਕੀ ਹੋਇਆ, ਬੇਟੇ ਕੁਝ ਲੜ ਗਿਆ ਏ?

- ਦਾਦੀ : ਨਹੀਂ ਧੀਏ, ਇਹ ਡਰ ਗਿਆ ਏ।
- ਮੰਮੀ : ਨਾ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ, ਡਰੇ ਕਿਉਂ!
- ਰਾਜੂ : ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਥਾ ਛੁਣਾਈ ਏ, ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਭੂਤ ਦੀ।
- ਦਾਦੀ : ਸ਼੍ਰੀਗਣੇ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਸੋਚਿਆ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਏ। ਪਰ ਨਿੱਕੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਏ, ਤੱਕ ਕਿੱਦਾਂ ਭੁੱਬੀਂ ਰੋ ਰਿਹਾ ਏ।
- ਮੰਮੀ : ਬੀ ਜੀ!
ਕਾਹਨੂੰ ਪਏ ਡਰਾਉਂਦੇ ਹੋ,
ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਇਸ ਬਾਲ ਨੂੰ?
ਕਾਹਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ,
ਭੂਤ-ਪਰੇਤ ਦੇ ਜਾਲ?
ਆ ਪੁੱਤਰ ਆਪਾਂ ਸੌਂਦੇ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਟੌਫੀ ਖਵਾਵਾਂਗੀ।
ਖਿਡੌਣਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੀ,
ਬਾਗ਼ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਾਵਾਂਗੀ।
- ਦੀਪੀ : ਮੰਮੀ! ਭੂਤ ਸੱਚੀਂ ਹੁੰਦਾ ਏ?
- ਮੰਮੀ : ਭੂਤ-ਭਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੌਂ ਜਾਓ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਹਾਣੀ ਏ, ਏਸ ਵਹਿਮ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰੋ।
- ਬੱਬੀ : ਪਰ, ਦਾਦੀ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣੂ ਏ,
ਉਸ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।
ਇੱਕ ਵੇਰ ਦਾਦੀ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ,
ਸਰਦਾਰ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਹੱਸਿਆ ਸੀ।
ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਕੇ. ਜੀ. ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ,
ਤੇ ਦੀਪੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲੜਦਾ ਸਾਂ।
- ਦੀਪੀ : ਤਾਂ ਮੰਮੀ, ਦਾਦੀ ਝੂਠੀ ਏ?
- ਮੰਮੀ : ਨਹੀਂ, ਦਾਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ।
- ਬੱਬੀ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੰਮੀ, ਸੱਚੀਂ ਭੂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?
- ਮੰਮੀ : ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਭੂਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ,
ਰੋਜ਼ ਆਉਣ ਦਾ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ।
ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ।
ਭੂਤ ਨੇ, ਉਹ ਕੋਈ ਖੇਲੂ ਨਹੀਂ।
ਹੁੰਦੇ ਨੇ,

ਪਰ ਏਥੇ ਕਾਹਨੂੰ ਆਵਣਗੇ?
 ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਬੱਚੇ ਹੋ?
 ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਹ ਖਾਵਣਗੇ?
 ਚੱਲੋ ਉੱਠੋ ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਚੱਲੀਏ।
 ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰੋਟੀ ਖਾਈਏ।
 ਅੱਜ ਫਿਲਮ ਵੀ ਆਉਣੀ ਏ,
 ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਟੀ. ਵੀ. ਲਾਈਏ।
 (ਹਨੇਰਾ। ਜਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਰਾਜੂ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ
 ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੱਤਾਂ-ਪੈਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ
 ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਡਰਾਉਣਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੀ
 ਬੇਚੈਨੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼)

ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ : ਸ਼੍ਰੀਗਟੋ! ਸ਼੍ਰੀਗਟੋ!! ਸ਼੍ਰੀਗਟੋ !!!
 ਸ਼੍ਰੀਗਟੋ ਭੂਤ ਉਹਦੇ ਪਿਓ ਦਾ ਨਾਂ,
 ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਏ ਜਾਨ।
 ਓਸ ਭੂਤ ਦੇ ਸੌ-ਸੌ ਦੰਦ,
 ਬੋਹੜ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਵਰਗੇ ਵਾਲ।
 ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਉਹਦੀਆਂ,
 ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਟਾਲ।
 (ਰਾਜੂ ਡਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਮੀ-
 ਪਾਪਾ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੋਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 ਦਾਦੀ ਚਾਰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ‘‘ਨਿੱਕੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਏ।’’
 ਹਨੇਰਾ। ਜਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰਾਜੂ, ਬੱਬੀ, ਦੀਪੀ, ਵਿੱਕੀ ਤੇ ਰਿੱਕੀ
 ਆਪਣੇ ਬਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
 ਦਾਦੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।)

ਦੀਪੀ : ਸਾਡਾ ਪੇਪਰ ਸੌਖਾ ਸੀ।
 ਵਿੱਕੀ : ਮੇਰਾ ਪਰਚਾ ਔਖਾ ਸੀ।
 ਬੱਬੀ : ਰੱਬਾ-ਰੱਬਾ, ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ,
 ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਮਦਰਾਸ।
 ਰੱਬਾ-ਰੱਬਾ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ।
 ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਮਦਰਾਸ।
 ਵਿੱਕੀ : ਕਿਉਂ? ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਿਆ ਏ?

- ਬੱਬੀ : ਮੈਥੋਂ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਪੂਰੇ ਛੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਏ,
 ਪ੍ਰੈੱਸੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਮੈਂ ਗੱਡ ਆਈ ਹਾਂ।
 ਪੂਰੇ ਛੇ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖੇ ਨੇ।
- ਬੱਬੀ : ਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਫਿਰ ਕਿੰਨੇ?
 ਦੀਪੀ : ਟਾਈਮ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ,
 ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਮੈਂ ਛੱਡ ਆਈ ਹਾਂ।
 (ਮੰਮੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ)
- ਮੰਮੀ : ਕਿਉਂ ਬੱਚਿਓ, ਕਿੰਵ ਪੇਪਰ ਹੋਏ?
 ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਲਓਗੇ ਨਾ?
- ਬੱਬੀ : ਸਵੇਰੇ ਬਿੱਲੀ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਗਈ, ਚੰਗਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋਣਾ ਸੀ।
 ਵਿੱਕੀ : ਲੰਬੜ ਮੱਥੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੱਸ ਏਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਰੋਣਾ ਸੀ।
 ਦੀਪੀ : ਸਵੇਰੇ ਮਗਰੋਂ 'ਵਾਜ਼ ਪੈ ਗਈ, ਤਾਂਹੀਓਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਰਹਿ ਗਈ।
 ਵਿੱਕੀ : ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਬਹਿਕੇ ਵਾਲ ਵ੍ਹਾਏ, ਤਾਂਹੀਓਂ ਮੇਰੇ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਆਏ।
 ਬੱਬੀ : ਰਾਤੀਂ ਕੁਕੜੀ ਕੁੜ-ਕੁੜ ਕਰਦੀ ਸੀ।
 ਵਿੱਕੀ : ਤੇ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਮੂਧੀ ਧਰ ਗਈ ਸੀ।
 ਦੀਪੀ : ਮੈਂ ਦਹਿਲੀਜ਼ੇ ਬਹਿ ਗਈ ਸਾਂ।
 ਰਿੱਕੀ : ਮੈਂ ਗੋਡੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰੇ ਸਨ।
 ਸਾਰੇ : ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਹੀ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਨੇ,
 ਪੇਪਰ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਹੋਣੇ ਹੀ ਸਨ।
 ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਆੜੇ ਹੋਣੇ ਹੀ ਸਨ।
 (ਮੈਡਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)
- ਦੀਪੀ : ਰਾਤੀਂ ਰਾਜੂ ਡਰ ਗਿਆ ਸੀ,
 ਸ਼ਾਇਦ ਭੂਤ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਬੱਬੀ : ਗੰਢ ਰੁਮਾਲ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਸੀ,
 ਇਸੇ ਲਈ ਪੇਪਰ ਮਾੜੇ ਹੋਏ।
- ਦੀਪੀ : ਅਸੀਂ ਦਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ,
 ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੁਆੜੇ ਹੋਏ।
- ਮੈਡਮ : ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰਾਜੂ, ਬੱਬੀ, ਦੀਪੀ, ਵਿੱਕੀ, ਰਿੱਕੀ ਜੀ,
 ਹਵਾ ਇੱਕ ਸੱਚ ਹੈ ਏਹਨਾਂ ਦਾ,

ਉਂਜ ਵਹਿਮ ਇਹ ਨਿਰੇ ਗੁਬਾਰੇ ਨੇ,
 ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਪਿਆਰੇ-ਪਿਆਰੇ ਨੇ।
 ਪਰ ਵਹਿਮ ਦਾ ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਹੁੰਦੈ
 ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਝ ਇਹ ਉੱਡਦੇ ਨੇ।
 ਹਰ ਭਰਮ ਦੀ ਆਯੂ ਹੁੰਦੀ,
 ਮਗਰੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਡਿਗਦੇ ਨੇ।
 ਪਰ ਵਹਿਮ ਕੋਈ ਈਮਾਨ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ ਭਰਮ ਕੋਈ ਆਚਾਰ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ ਵਹਿਮ ਕੋਈ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ ਭਰਮ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ।
 ਵਹਿਮ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੇ,
 ਇਹ ਭਰਮ ਸਾਡੇ ਸਰਦਾਰ ਨਹੀਂ,
 ਕੁਝ ਸੱਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੇ,
 ਪਰ ਮਾਨਵ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਹੀਂ।
 ਕਿਉਂ! ਰਾਜੂ ਬੇਟਾ ਸਮਝੋ?

ਰਾਜੂ : ਨਹੀਂ ਮੈਦਮ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ।
 ਸਾਰੇ : ਨਹੀਂ ਮੈਡਮ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ।
 ਮੈਡਮ : ਸੁਣੋ ਫੇਰ!

ਇੱਕ ਵੇਲ਼ਾ ਸੀ ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਪੈਦਲ
 ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।
 ਮਿਲਨ-ਗਿਲਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਨਿਕਲਦੇ,
 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।
 ਬਿੱਲੀ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਗਈ ਜਾਂ,
 ਅਵਾਜ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਲੱਗ ਗਈ ਏ।
 ਲੰਬੜ ਮੱਥੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਏ,
 ਜਾਂ ਨਿੱਛ ਮਗਰੋਂ ਵੱਜ ਗਈ ਏ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਬਹਾਨੇ ਸਨ,
 ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਟਕਾਉਣ ਦੇ।
 ਖ਼ਬਰੇ ਕਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਵਣ,
 ਇਹ ਹਾੜ੍ਹੇ ਹੋਰ ਬੈਠਾਉਣ ਦੇ।
 ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੋਟਰ-ਕਾਰਾਂ ਨੇ,

- ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਉਡਾਰੂ ਨੇ।
 ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ,
 ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਭਾਰੂ ਨੇ।
 ਹੁਣ ਏਸ ਵਹਿਮ ਦੀ ਹਵਾ ਈ ਨਹੀਂ,
 ਹੁਣ ਇਹ ਭੁਕਾਨਾ ਫੁੱਸ ਹੋ ਗਿਆ।
 ਇਸ ਦੀ ਆਪੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ,
 ਵਹਿਮ ਤਾਂ ਆਪੇ ਠੁੱਸ ਹੋ ਗਿਆ।
- ਦੀਪੀ : ਝਾੜੂ ਕਿਉਂ ਪੁੱਠਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ?
 ਮੈਡਮ : ਤਾਂ ਕਿ ਕੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਖਰਾਬ।
 ਰਾਜੂ : ਚਾਬੀਆਂ ਕਿਉਂ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ?
 ਮੈਡਮ : ਕੋਈ ਡਿੱਗ ਨਾ ਪਏ ਵਿੱਚੋਂ ਜਨਾਬ!
 ਬੱਬੀ : ਸਿਰ ਭਾਰ ਜੇ ਮੰਜਾ ਰੱਖੇ।
 ਮੈਡਮ : ਸੱਪ ਜਾਂ ਕੀੜੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਗੇ।
 ਵਿੱਕੀ : ਰਾਤੀਂ ਮੰਜੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਸਣੀ?
 ਮੈਡਮ : ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਈ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਗੇ।
 ਵਿੱਕੀ : ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਓ ਤਾਂ
 ਸੱਪ ਸੱਚੀਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਏ?
- ਮੈਡਮ : ਚੰਗੀ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ,
 ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਕੋਈ ਡਰਾ ਜਾਂਦਾ ਏ।
- ਦੀਪੀ : ਮੈਡਮ, ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ,
 ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਧੋਣਾ,
 ਵੀਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਭਾਰ।
 ਮੰਗਲ, ਸ਼ਨੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਣਦੇ,
 ਕੱਪੜੇ ਧੋਣਾ ਵੀ ਦੁਸ਼ਵਾਰ।
- ਮੈਡਮ : ਇਹ ਸਭ ਨਾਰੀ ਦੇ ਹਥਿਆਰ,
 ਉਸ ਨੇ ਵੰਡਿਆ ਆਪਣਾ ਭਾਰ,
 ਜੇ ਰੋਜ਼ ਕਰੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ,
 ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਜਾਵੇ ਚੰਮ।
- ਵਿੱਕੀ : ਪਰ, ਭੂਤ ਤਾਂ ਮੈਡਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾ?
 ਸਾਡੇ ਨਾਨੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।
 ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਉੱਥੇ ਵਾਸਾ ਸੀ,

ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਵਿੱਕੀ : ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਭੂਤ ਮੈਡਮ?
 ਦੀਪੀ : ਭੂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਮੈਡਮ?
 ਬੱਬੀ : ਦੱਸੋ ਮੈਡਮ ਭੂਤਾਂ ਬਾਰੇ।
 ਵਿੱਕੀ : ਜਲਦੀ ਦੱਸੋ ਮੈਡਮ ਸਾਨੂੰ।
 ਰਾਜੂ : ਭੂਤ ਕਿੱਦਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?
 ਮੈਡਮ : ਭੂਤ,
 ਇਹ ਕਿਸੇ ਜਾਨਦਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾਂ,
 ਭੂਤ ਤਾਂ ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਦਾ।

ਸਾਰੇ : ਸਮੇਂ ਦਾ?
 ਮੈਡਮ : ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੇਂ ਦਾ।
 ਸਮਾਂ,
 ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਾਲ।
 ਭੂਤ ਉਹ ਹੈ ਕਾਲ,
 ਜੋ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਏ,
 ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ
 ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
 ਕਦੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
 ਕਦੇ ਡਰਦੇ ਹਾਂ।
 ਭੂਤ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਏ,
 ਜਦੋਂ ਜਾਈਏ ਡਰ।
 ਭੂਤ ਜਾਵੇ ਮਰ,
 ਜੇ ਹੋ ਜਾਈਏ ਨਿਡਰ।

ਬੱਚੇ : ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ ਮੈਡਮ ਜੀ?
 ਮੈਡਮ : ਆਓ ਸੁਣਾਵਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੀਤ।
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਮਦਾਰੀ ਆਇਆ,
 ਲੈ ਕੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗਾ ਝੋਲਾ।
 (ਇੱਕ ਮਦਾਰੀ ਰੂਪ ਬੱਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਵਾਜ਼-ਮੈਡਮ)
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਥੈਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ
 ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਬ ਦਾ ਗੋਲਾ
 ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅੰਕਲ!

ਬੈਲੇ ਉੱਤੇ ਗੰਢ ਹੈ ਕਿਉਂ?
 ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਅੰਕਲ!
 ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵੰਡ ਹੈ ਕਿਉਂ?
 ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਉਹ ਮਦਾਰੀ
 ਰੰਗ ਬੜੇ ਇਹ ਭੈੜੇ ਨੇ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ?
 ਹਰ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਅ ਤੇ ਭੂਤ,
 ਉਹ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵੈਰੀ ਨੇ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ?
 ਹਰੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਰਤਾਨੂੰ ਭੂਤ, ਪੀਲੇ, ਵਿੱਚ ਪਿਲਪਾਕੂ ਏ।
 ਨੀਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਲਕੋਟਾ ਲੁਕਿਆ, ਲਾਲ ਵਿੱਚ ਲਲਕਾਟੂ ਏ।
 ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ?
 ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੁੜੇਲਾਂ, ਨਾਲ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਆਈਆਂ ਨੇ,
 ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੀਰ ਸ਼੍ਰਿੰਗਟੋ ਦੇ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਇਹ ਭਰਜਾਈਆਂ ਨੇ।
 ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ, ਪੁੱਛੋ ਕਿਉਂ?
 ਲੱਗਾ ਕਹਿਣ ਮਦਾਰੀ ਬੱਚਿਓ,
 ਭੂਤ ਇਹ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣੇ ਨੇ,
 ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਜਾਪਣ,
 ਸ਼ਕਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭੋਲੇ ਇਹ
 ਦੇਆਂ ਤੇ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ,
 ਦੁਨੀਆ ਬਹੁਤ ਅਜਾਇਬ ਹੈ,
 ਡਰ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ ਇੱਥੇ,
 ਫਟਣ ਤਾਂ ਬੰਬ ਦੇ ਗੋਲੇ ਇਹ।
 ਪੈਸਾ, ਪੰਜੀ, ਦਸੀ, ਚਵਾਨੀ ਜਾਂ ਅਠਿਆਨੀ ਪਾ ਦਿਓ।
 ਭੂਤ-ਚੁੜੇਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਜਿੰਦਰਾ ਪੱਕਾ ਲਾ ਦਿਓ।
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਮਦਾਰੀ ਆਇਆ।
 ਲੈ ਕੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗਾ ਝੋਲਾ।
 ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਏ,
 ਡਰੇ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ਤੋਂ।
 ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ, ਹੋਇਆ ਕਿੱਦਾਂ ਜਾਦੂ ਇਹ ?
 ਮਦਾਰੀ ਪੈਸੇ ਜਾਏ ਬਟੋਰੀ,
 ਡਰਿਆਂ ਹੋਇਆ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ।

(ਇੱਕ ਕੁੱਤਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ)

ਐਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕੁੱਤਾ,
 ਸੁੰਘਿਆ ਉਸ ਨੇ ਝੋਲੇ ਨੂੰ।
 ਪੈਸੇ ਸਾਂਭੇ ਪਿਆ ਮਦਾਰੀ,
 ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਝੋਲੇ ਨੂੰ।
 ਵਿੰਹਦੇ-ਵਿੰਹਦੇ ਲਾਲ ਕੁੱਤੇ ਤੋਂ,
 ਝੋਲਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪਾਟ ਗਿਆ।
 ਡੋਰਾ-ਡੋਰਾ ਹੋਇਆ ਮਦਾਰੀ,
 ਕੁੱਤੇ ਉੱਤੇ ਝਪਟ ਪਿਆ।
 ਕੁੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸਰਕਸ ਵਾਲਾ
 ਥੈਲਾ ਸੁੱਟਿਆ ਰੁੱਖ ਤੇ ਓਸ।
 ਥੱਕ-ਟੁੱਟ, ਬਹਿ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰਾ,
 ਦੌੜਿਆ ਕੁੱਤਾ ਕਿਸ ਤੇ ਰੋਸ?

(ਕੁੱਤਾ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੋਇਆ ਮਦਾਰੀ, ਝੋਲਾ ਥੱਲੇ ਆਇਆ ਨਾ।
 ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਸਾ, ਬੰਬ ਦਾ ਗੋਲਾ ਚਲਾਇਆ ਨਾ।
 ਜਦੋਂ ਮਦਾਰੀ ਥੈਲਾ ਲਾਹਿਆ,
 ਲੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੁਲ ਗਿਆ।
 ਮਦਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ,
 ਭੂਤ ਦਾ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ,
 ਬੱਚਿਆਂ ਹੱਥੀਂ ਲੀਰਾਂ, ਆਈਆਂ,
 ਨੀਲੀ, ਹਰੀ, ਪੀਲੀ ਤੇ ਲਾਲ।
 ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਕੜੇ ਭੂਤ,
 ਹੋਏ ਮਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਭਾਲ।
 ਨੱਸਿਆਂ ਚੁੱਕ ਲੰਗੋਟ ਮਦਾਰੀ,
 ਬੱਚਿਆਂ ਲਾਹ ਲਏ ਆਪਣੇ ਜੂਤ,
 ਲੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ,
 ਭੂਤ! ਭੂਤ!! ਭੂਤ!!! ਭੂਤ!!!!

(ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਭੂਤ-ਭੂਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ)

ਸੋ, ਜਿਹੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਨਿਡਰ,
 ਉਹਦਾ ਭੂਤ ਗਿਆ ਮਰ।

ਜਿਹਦੀ ਬੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤੰਗ, ਜਿਹੜਾ ਅਕਲੋਂ ਹੈਗਾ ਨੰਗ.....।

ਵਹਿਮ ਮਾਰੇ, ਉਹਨੂੰ ਡੰਗ।

(ਮੈਡਮ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਰਲ ਕੇ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਰਾਜੂ ਚਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਾਸ ਨਾਲ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਉਂਦੇ
ਹਨ।)

ਸਾਰੇ : ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਮਦਾਰੀ ਆਇਆ,
ਲੈ ਕੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗਾ ਝੋਲਾ।
ਥੈਲੇ ਅੰਦਰ ਠੁੱਸ ਹੋ ਗਿਆ,
ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਬ ਦਾ ਗੋਲਾ।
(ਦੀਪੀ ਦਾਦੀ ਦੀ ਸੋਟੀ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੰਜੇ, 'ਤੇ
ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਦੀਪੀ : ਕਿਹੜਾ ਏ, ਬਈ ਕਿਹੜਾ ਏ?
ਏਧਰ ਆ ਜਾਓ ਜਿਹੜਾ ਏ।
ਚਾਬੀਆਂ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹੋ?
ਕੈਂਚੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋ?
ਐਵੇਂ ਨਾ ਕਲੇਸ਼ ਪਾਓ,
ਸੁੱਖ ਵਾਲਾ ਵਿਹੜਾ ਏ।
ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਏ,
ਇੱਧਰ ਆ ਜਾਓ ਜਿਹੜਾ ਏ।

(ਬਾਕੀ ਬੱਚੇ ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ)

ਸਾਰੇ : ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ, ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ,
ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ, ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ।
(ਦਾਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰਾਜੂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ।)

ਰਾਜੂ : ਉਹ ਦੇਖੋ, ਅਸਲੀ ਦਾਦੀ।

ਸਾਰੇ : ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ, ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ।

ਰਾਜੂ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਸਲੀ ਦਾਦੀ।

ਸਾਰੇ : ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ, ਨਕਲੀ ਦਾਦੀ।

ਦਾਦੀ : ਫੇਰ ਘਰ ਖਸਮ-ਖਾਣਿਓਂ,
ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜੇ।
ਕਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਵੀ ਕਰੋ,

ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪਿਆ ਜੇ?
 ਜਾਓ ਪੜ੍ਹੋ ਮਰੋ।
 ਦੀਪੀ : ਦਾਦੀ ਤੂੰ ਆਖੇਂਗੀ ਕਿ
 ਖੇਡਣਾ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਬੱਬੀ : 'ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੈ' ਦਾ ਤਾਂ ਦਾਦੀ,
 ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜਾ ਹੁੰਦੈ।
 ਦੀਪੀ : ਰਾਤੀਂ ਜਲਦੀ ਸੌਂ ਜਾਓ ਸਾਰੇ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲੇ ਜਾਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੋ ਜਲਦੀ ਸਾਰੇ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨ੍ਹਾਉਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਘੰਟਾ ਪਹਿਲੇ ਤੁਰ ਪਓ ਘਰ ਤੋਂ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਜਲਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਓ ਆ ਕੇ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਸਭ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਸੁਆਉਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਦੁੱਧ ਪੀਓ, ਉੱਠੋ ਜਲਦੀ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਮੈਡਮ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਕਰੋ ਸਫਾਈ ਬੈਠਕ ਦੀ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਅੱਜ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਆਉਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਜਲਦੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਓ ਰਾਤੀਂ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣਾ ਏ।
 ਦੀਪੀ : ਰਾਤੀਂ ਜਲਦੀ ਸੌਂ ਜਾਓ ਸਾਰੇ,
 ਬੱਬੀ : ਕਿਉਂਕਿ
 ਸਾਰੇ : ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲੇ ਜਾਣਾ ਏ।

ਦੀਪੀ : ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਖੇਡੀਏ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ?
 ਸਾਰੇ : ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਖੇਡੀਏ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ?
 ਦੀਪੀ : ਬੋਲ ਸਾਡੀ ਦਾਦੀਏ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ?
 ਸਾਰੇ : ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਖੇਡੀਏ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ?
 ਦਾਦੀ : ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਖਸਮਾਂ ਖਾਣਿਓ, ਚੁੱਪ ਕਰੋ।
 ਚੁੱਪ ਕਰੋ ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਜਾਣਿਓ, ਚੁੱਪ ਕਰੋ।
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿੰਗਟੋ ਭੂਤ ਆ ਜਾਏਗਾ।
 ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ।

(ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ)

ਕਮਲੀਚੋ ਡੈਣ ਵੀ ਆਏਗੀ।
 ਆ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਡਰਾਏਗੀ।
 ਦੀਪੀ : ਅੱਛਾ ਦਾਦੀ, ਡੈਣ ਵੀ ਆਏਗੀ?
 ਦਾਦੀ : ਹਾਂ ਆਏਗੀ।
 ਬੱਬੀ : ਤਾਂ ਦਾਦੀ, ਭੂਤ ਵੀ ਆਏਗਾ?
 ਦਾਦੀ : ਹਾਂ ਆਏਗਾ!
 ਵਿੱਕੀ : ਦੱਸ ਖਾਂ ਡੈਣ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀ ਏ?
 ਦਾਦੀ : ਡੈਣ ਦੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਵਾਲ,
 ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੰਦ ਨੇ।

ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਮਾਸ ਏ,
 ਤੇ ਬੜੇ ਡਰਾਉਣੇ ਅੰਗ ਨੇ।
 ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਡਰਾਉਣੀ ਏ,
 ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਰਵਾਉਣੀ ਏ।
 ਬੱਬੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਦਾਦੀ, ਤੂੰ ਵੀ ਏਂ,
 ਦੀਪੀ : ਪਰ ਤੂੰ ਕਮਲੀਚੋ ਡੈਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।
 ਦਾਦੀ : ਚੁੱਪ ਕਰੋ, ਬਦਮਾਸ਼ੋ! ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਓ,
 ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੈਰੀ ਜੇ, ਮੇਰਾ ਸਬਰ ਨਾ 'ਜਮਾਓ',
 ਮੈਂ ਐਸੀ ਗੰਢ ਮਾਰਾਂਗੀ, ਸਭ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਓਗੇ,
 ਹਿੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਖਲੋ ਜਾਓਗੇ।

ਦੀਪੀ : ਮਾਰ, ਮਾਰ, ਮਾਰ, ਗੰਢ,
 ਮਾਰ ਦਾਦੀ ਮਾਰ।

ਬੱਬੀ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਦਾਦੀ,

- ਮਾਰ ਗੰਢ ਮਾਰ।
- ਵਿੱਕੀ : ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਡਰਾ ਦਾਦੀ,
ਮੰਦਾ ਇਹ ਹਥਿਆਰ।
- ਰਿੱਕੀ : ਬੋਲ, ਬੋਲ, ਬੋਲ, ਦਾਦੀ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਬੋਲ,
ਰਾਜੂ : ਆਪੇ ਗੰਦ ਮਾਰ ਦਾਦੀ, ਆਪੇ ਗੰਦ ਖੋਲ੍ਹ।
ਦਾਦੀ : ਡੈਣਾਂ ਤੇ ਚੁੜੇਲਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁਣ ਰੁਲ ਗਈ।
ਸਾਰੇ : ਗੱਲ ਹੁਣ ਰੁਲ ਗਈ।
ਦੀਪੀ : ਫੋਕੇ ਵਹਿਮਾਂ ਵਾਲੀ ਗਾਥਾ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ।
ਸਾਰੇ : ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ।
ਦੀਪੀ : ਇਹ ਗੰਢ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਜੀ, ਇਹ ਗੰਢ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ।
ਸਾਰੇ : ਇਹ ਗੰਢ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਜੀ, ਇਹ ਗੰਢ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ।
ਰਾਜੂ : ਇਹ ਗੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਈ ਜੀ, ਇਹ ਗੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਈ।
(ਦਾਦੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਦੀਪੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਾਦੀ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।)
- ਦੀਪੀ : ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਿਆਰੀ-ਪਿਆਰੀ ਦਾਦੀ,
ਸਾਡੀ ਸਤਿਕਾਰੀ ਦਾਦੀ,
ਦੁਖੀ ਕਾਹਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਏਂ?
ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਬਾਲ ਹਾਂ।
ਵਹਿਮ ਕਾਹਨੂੰ ਕਰਦੀ ਏਂ?
ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ।
ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ,
ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ।
ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ-ਪਿਆਰੇ,
- ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰੇ,
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।
ਦੀਪੀ : ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ-ਪਿਆਰੇ,
ਸਾਰੇ : ਦਾਦੀ ਜੀ।

ਸ਼ਬਦ-ਅਰਥ

ਇਆਣੀ - ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਬੱਚੀ। ਆਚਾਰ - ਵਰਤੋਂ-ਵਿਹਾਰ। ਪੁਆੜੇ - ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ। ਦੀਮਾਨ - ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਚਾਈ। ਦੁਸ਼ਵਾਰ - ਮੁਸ਼ਕਲ, ਔਖਾ, ਕਠਨ। ਬੋਲੇ - ਕਮਲੇ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ-ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
 - ੳ. ‘‘ਠਹਿਰੋ, ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਜਾਣਿਓ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਠਹਿਰੋ ਖਸਮਾਂ ਖਾਣਿਓ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਹੱਸਦੇ ਹੋ? ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ।
ਕਲਜੁਗ ਦਿਓ ਨਿਆਣਿਓ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਮਾਂਵਾਂ ਅੱਗੇ ਨੱਸਦੇ ਹੋ? ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰੋ,
ਠਹਿਰੋ, ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਜਾਣਿਓ, ਐਧਰ ਆਓ।
ਅੱਛਾ ਬਾਬਾ, ਮੈਂ ਹਾਰੀ।’’
‘‘ਇਆਣੀ ਯਾਰੀ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ,
ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਦੱਸੁੰਗੀ।
ਪਰ ਲਗਾਮਾਂ ਕੱਸੁੰਗੀ।’’
 1. ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕੌਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ?
 2. ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ?
 3. ਦਾਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?
- ਅ. ‘‘...ਭੂਤ ਦੀ ਧੀ, ਚੰਦਰਮੁਖੀ,
ਭਾਵੇਂ ਸੋਹਣੀ ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ।
ਭੂਤ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਬਾਹਰ,
ਉਹਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ।
ਜਦ ਆਵੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਘਰ,
ਟੁਕੜੇ 'ਕੱਠੇ ਲੈਂਦਾ ਕਰ।
ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੀ ਧੀ,
ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂਦੀ ਮਰ।’’
1. ਭੂਤ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਸੀ?
2. ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ?

3. ਭੂਤ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਸੀ?
 ਏ. 'ਸੁਣੋ ਫੇਰ।
 ਇੱਕ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦ ਲੋਕੀਂ ਪੈਦਲ,
 ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।
 ਮਿਲਨ-ਗਿਲਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਨਿਕਲਦੇ,
 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।
 ਬਿੱਲੀ ਰਸਤਾ ਕੱਟ ਗਈ ਜਾਂ,
 ਅਵਾਜ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਲੱਗ ਗਈ ਏ।
 ਲੰਬੜ ਮੱਥੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਏ,
 ਜਾਂ ਨਿੱਛ ਮਗਰੋਂ ਵੱਜ ਗਈ ਏ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਬਹਾਨੇ ਸਨ।'
1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੌਣ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?
 2. ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕੀਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੁੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ?
 3. ਮੈਡਮ ਕਿਹੜੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ?
 ਸ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ-ਚਿਤਰਨ ਕਰੋ?
 1. ਦਾਦੀ
 2. ਮੈਡਮ
 3. ਮਦਾਰੀ।

* * * * *

ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(1965)

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ :

ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਜਨਮ 6 ਸਤੰਬਰ, 1965 ਈ : ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੰਦਰਾਵਲ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਜੈਤੋ ਮੰਡੀ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐੱਮ.ਏ., ਪੀ-ਐਚ. ਡੀ. (ਪੰਜਾਬੀ), ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਡੀ.ਐੱਮ. ਕਾਲਜ, ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਨੇ ਲਗ-ਪਗ 30 ਪੂਰੇ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਇਕਾਂਗੀ: 'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਖ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ', 'ਉਸਨੂੰ ਕਹੀਂ', 'ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖੋ' (ਬਾਲ-ਨਾਟਕ), 'ਇਡੀਪਸ', 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਰੰਗ ਪਸੰਦ ਹੈ', 'ਚੰਦਨ ਦੇ ਉਹਲੇ', 'ਘਰ-ਘਰ', 'ਇਸ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ', ਲੋਕ ਨਾਟਕ- 'ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਾਵਾ', ਅਤੇ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ 'ਵਿਸ਼ਵ-ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਨਾਟ-ਚਿੰਤਨ' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਨਾਟ-ਚਿੰਤਨ', ਦੋ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ', ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ' ਯੁਵਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ 1992 ਈ : ਵਿੱਚ 'ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ' ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਥਲੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਇਕਾਂਗੀ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕਾਂਗੀ ਬਾਰੇ :

'ਸਿਰਜਣਾ' ਇਕਾਂਗੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਸੱਸ 'ਬੀਜੀ' ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਮਾਸੀ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਸਫਾਈ-ਸੇਵਕਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਪਤੀ ਕੁਲਦੀਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਬੀਜੀ,

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਚਾਲੀ ਕਿੱਲੇ ਪੈਲੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਸਿਰਜਨਾ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਣ ਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਜੰਮੇ। ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਸਿਰਜਨਾ ਆਪਣਾ ਦੁਖੜਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅਮਾਨਵੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬਜ਼ਿਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਸ-ਨੂੰਹ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੌਰਾਨ ਕੁਲਦੀਪ ਵੀ ਦੁਚਿੱਤੀ 'ਚ ਡੁੱਬਿਆ, ਆਖਰ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਸਕੈਨਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਇਹ ਇਕਾਂਗੀ ਪੁੱਤਰ-ਧੀ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮੇਟਦਾ, ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਲੀਨਿਕ ਤੋਂ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਆਉਂਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਰਜਣਾ

ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪਾਤਰ :

ਸਿਰਜਣਾ : ਉਮਰ 28-29 ਵਰ੍ਹੇ
ਕੁਲਦੀਪ : ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ
ਬੀਜੀ : ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ
ਮਾਸੀ : ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ-ਸੇਵਕਾ

ਡਾਕਟਰਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਨਰਸਾਂ:

(ਕਲੀਨਿਕ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਮਾਸੀ ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਹੱਥ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।)

ਬੀਜੀ : (ਮਾਸੀ ਨੂੰ) ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਾਲੇ?

ਮਾਸੀ : (ਬੋੜ੍ਹਾ ਤਲਖੀ ਨਾਲ) ਸਫ਼ਾਈ ਚੱਲਦੀ ਪਈ ਐ, 'ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਤੁਸੀਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਛਾਪੇ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਫੇਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਦੇਣਗੇ।' ਪਰੇਸ਼ਨ ਠੇਟਰ 'ਚ ਐ। ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੈਗੇ।

(ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬਹੁਕਰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ)

ਬੀਜੀ : ਬੜੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਹੈ, ਬੋਲਦੀ ਕਿੱਦਾਂ ਐ ਇਹ!

(ਨਰਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਨਰਸ : ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਈ ਐਦਾਂ ਦੀ ਐ। ਉਂਝ ਦਿਲ ਦੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਬੈਠੋ ਤੁਸੀਂ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਹੀ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਅਲਟਰਾਸਾਊਂਡ ਲਈ ਆਏ ਹੋ?

ਬੀਜੀ : ਹਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ।

ਨਰਸ : (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ? ਕੀ ਮਤਲਬ ਤੁਹਾਡਾ?

ਬੀਜੀ : (ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ) ਮਤਲਬ ਜੇ ਕੁੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਈ ਪਊ। ਇੱਕ ਹੈਗੀ, ਜੇ ਦੂਜੀ ਵੀ ਕੁੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਅਸੀਂ।

- ਸਿਰਜਨਾ : (ਡਰ ਕੇ) ਬੀਜੀ ! ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ।
ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਬੀਜੀ : ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤੈ ਮੈਨੂੰ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਪਰ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਲੜਕੀ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ?
- ਬੀਜੀ : ਚਾਲੀ। ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਕਿੱਲੇ ਪੈਲੀ ਐ ਤੇ ਸ਼ੌਲਰ। ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ
ਬਚਾਏ ਐ ਮੈਂ, ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ
ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਮੈਨੂੰ। ਨਾਲੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਨੀ, ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ।
ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂ। ਸਮਝੀ ਨਾ !
(ਅਚਾਨਕ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਮਾਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ ਕਰ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਾਸੀ ਸਭ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਅਣ-ਮੰਨੇ ਮਨ
ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ।)
- ਬੀਜੀ : ਮੈਂ ਪਤਾ ਕਰਦੀ ਆਂ, ਜੇ ਲੈਬ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ। ਜੇ
ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚਲੀ ਜਾਈਂ ਸਕੈਨਿੰਗ
ਨੂੰ। (ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ) ਨਾ ਇਹ ਰੋਣ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ
ਕੇ ਕੀ ਬੈਠੀ ਐਂ? ਹਾਲੇ ਕਿਹੜਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕੀ ਐ।
ਸਕੈਨਿੰਗ ਤਾਂ ਹੋ ਲੈਣ ਦੇ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਲੋੜ ਈ ਨਾ ਪਵੇ।
(ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਜਨਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ।
ਮਾਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਗਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾ ਆਪਣਾ ਮੋਬਾਈਲ ਕੱਢਕੇ
ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੁਲਦੀਪ ਦਾ ਨੰਬਰ ਡਾਇਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ
ਕੁਲਦੀਪ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)
- ਕੁਲਦੀਪ : (ਅਵਾਜ਼) ਹੈਲੋ!
- ਸਿਰਜਨਾ : ਹੈਲੋ! ਦੀਪ ਮੈਂ ਸਿਰਜਨਾ। ਦੀਪ, ਬੀਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਲੀਨਿਕ 'ਤੇ ਲੈ
ਆਏ ਨੇ, ਸਕੈਨਿੰਗ ਲਈ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਜੇ ਲੜਕੀ ਹੋਈ
ਤਾਂ.
- ਕੁਲਦੀਪ : ਓਹੋ! ਤੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ,
ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ, ਜੇ
ਬੀਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ,
ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਬਿਜ਼ੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਵੇਲੇ।
(ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਨਾ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਦਾ)

ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੀਪ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਧੱਕਾ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਹੈ।)

- ਬੀਜੀ : ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿ 'ਤਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ?
- ਸਿਰਜਨਾ : ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੇ ਬੀਜੀ! ਕੀ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ?
- ਬੀਜੀ : ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਐਹੋ-ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ? ਭੌਂਕਦੀ ਆਂ ਮੈਂ ਕਿ ਗੋਲੀ ਰੱਖੀ ਆਂ ਤੁਹਾਡੀ? ਤੇਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਣ ਕਰ ਲੀ, ਉਹ ਥੋੜੀ ਐ, ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਰ ਮੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਫਿਰਦੀ ਐਂ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ?
- ਸਿਰਜਨਾ : ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਹੀ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣੈ ਬੀਜੀ ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਚਾਹੇਗੀ।
- ਬੀਜੀ : ਇਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਆਂ ਤੈਨੂੰ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਐ ਬੀਜੀ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਹੋਊਗਾ? ਜੇ ਫੇਰ ਕੁੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?
- ਬੀਜੀ : ਫੇਰ ਦੀ ਫੇਰ ਵੇਖੀ ਜਾਊ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਕਦੋਂ ਤੱਕ? ਫਿਰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ?
- ਬੀਜੀ : ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਾਰਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਵੇਖ ਬੀਬਾ! ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਬੰਦੇ ਦੀ। ਤੇ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਇਹੀ ਐ। ਵਾਰਸ ਚਾਹੀਦੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਪਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਐ ਧੀ ਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਘਰ ਵੇਖ ਲੈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਲਗਦੈ ਜਨਾਨੀ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹੂਗਾ ਤੇਰਾ ਖ਼ਸਮ ਤਾਂ ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਈ ਲੈ ਜਾ ਭਾਵੇਂ। ਮੰਦਰ, ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਲਾਉਣੀ ਮੰਜੂਰ ਐ ਮੈਨੂੰ। ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨੀਂ ਮੈਂ, ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਜੋੜੀ ਜੈਦਾਦ, ਤੇਰੀ ਧੀਆਂ ਦੇ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਮੰਨਦਾ ਤੇਰਾ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰ ਜਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਆਈ ਐਂ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਨੀ ਜੰਮ ਸਕਦੀ ਤੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਥਰ।

(ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਝੋਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਮਨ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਰੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

- ਡਾਕਟਰ : ਹੈਲੋ! (ਬੈਠਦੀ ਹੋਈ) ਸੌਰੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੋਟ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸਕੈਨਿੰਗ ਲਈ ਆਏ ਹੋ?
- ਸਿਰਜਨਾ : (ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੋਈ) ਜੀ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ। ਸਵੇਰੇ ਫੋਨ ਤੇ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ।
- ਡਾਕਟਰ : ਹਾਂ-ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ ਸਿਰਜਨਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋ। ਜੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇੱਦਾਂ ਹੀ ਫਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?
- ਸਿਰਜਨਾ : ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਤੁਸੀਂ।
- ਡਾਕਟਰ : ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦਾ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।
- ਡਾਕਟਰ : ਕੌਣ ਸਮਝਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਾਂ, ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਨਾ ਕਰੋ ਇਹ ਕੰਮ। ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਲਓਗੇ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵੀ ਹੋ।
- ਸਿਰਜਨਾ : (ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਡਾਕਟਰ : (ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਿਰਜਨਾ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸੋਚਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
(ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸਿਰਜਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੋਨ 'ਤੇ ਦੀਪ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)
- ਅਵਾਜ਼ : ਹੈਲੋ!
- ਸਿਰਜਨਾ : ਹੈਲੋ, ਦੀਪ ਮੈਂ ਸਿਰਜਨਾ।
- ਅਵਾਜ਼ : ਹਾਂ ਸਿਰਜਨਾ, ਕੀ ਹੋਇਆ, ਆਇਆ ਕੋਈ ਰਿਜ਼ਲਟ?
- ਸਿਰਜਨਾ : ਨਹੀਂ ਦੀਪ, ਪਰ ਦੀਪ, ਬੀਜੀ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਉਹ ਸਭ ਗ਼ਲਤ ਹੈ।
- ਅਵਾਜ਼ : ਕੀ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਗ਼ਲਤ, ਬੀਜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਸਿਰਜਨਾ। ਦੁਨੀਆ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀ।

- ਸਿਰਜਨਾ : ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਪ ! ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਅੰਦਰ ਉਹ ਕਰੂੰਬਲ ਫੁੱਟੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਰਥ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
- ਅਵਾਜ਼ : ਲਓ! ਹੋ ਗਈ ਸ਼ੁਰੂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਕਵਿਤਾ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਐਨੀ ਕੁ ਐ ਸਿਰਜਨਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਆਦਤ ਹੈ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਸੇ ਲਈ ਤੂੰ ਇਸ ਨਿੱਕੀ-ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨ 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ ਹੈਂ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲੈਣਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਲੜਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਦੀਪ!
- ਅਵਾਜ਼ : ਪਰ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਸਿਰਜਨਾ, ਬੀਜੀ ਦੀ ਟੈਂਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਐਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਕੌਣ ਸਾਂਭੇਗਾ ਮੁੜਕੇ ਇਸ ਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਸਿਰਜਨਾ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ-ਕਲਚਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਝ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬੀਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਉਵੇਂ ਕਰ ਲੈ। ਮੇਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।
(ਫੋਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਜਨਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ! ਮਾਸੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਜਨਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਹਨ।)
- ਮਾਸੀ : (ਰਤਾ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ) ਆਹੀ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਨੀ ਬੀਬੀ ਰਾਣੀਏ। ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਚੰਗੇ ਸੀ। ਆਹ ਨਾਮੁਰਾਦ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਭਾਵੇਂ ਸੌਖੇ ਹੋ ਕੇ, ਪਾਲ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਧੀਆਂ ਨੂੰ। ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਭਾਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
(ਹਮਦਰਦੀ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਨਾ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।)

- ਤੇਰਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੈ ਹੁਣ! ਚਲ ਫੇਰ। ਤੂੰ ਕਾਹਨੂੰ ਮਨ 'ਤੇ ਬੋਝ ਰੱਖਦੀ ਐਂ, ਜੇ ਉਹ ਨੀ ਸੋਚਦਾ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੋਚਾਂ ਮਾਸੀ। ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਧੜਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ। ਮੇਰੀ ਹੀ ਜੁਬਾਨ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਕੋਈ ਛੁੰਹਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ।
- ਮਾਸੀ : ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਧੀਏ! ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।
(ਸਿਰਜਨਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਰਸਾਂ ਵੀ ਦੌੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।)
- ਡਾਕਟਰ : ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕੀ ਹੋਇਆ ਮਾਸੀ?
- ਸਿਰਜਨਾ : ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।
- ਡਾਕਟਰ : ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ? ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।
- ਬੀਜੀ : ਹੋਏਗਾ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ? ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏਗਾ।
- ਡਾਕਟਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਨਾ, ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
- ਬੀਜੀ : ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੀ ਵੀ ਲੋੜ ਐ, ਕੋਈ।
- ਮਾਸੀ : ਲੋੜ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਐ।
- ਬੀਜੀ : ਠੀਕ ਐ ਫਿਰ ਤੁਰ ਜੇ ਪਿਓ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਪੁਰਾ ਲੇ ਲੋੜ ਜਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਜੀਅ ਕਰਦੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਈ ਪੁੱਗੂਰੀ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਾਂ, ਬੀਜੀ!
- ਬੀਜੀ : ਕਿਉਂ? ਤੂੰ ਕਾਹਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਐਂ, ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ? ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ ਤੂੰ? ਟੁੱਟਾ-ਭੱਜਾ ਦਾਜ? ਤੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਤੇ ਡ੍ਰਾਈਵਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਆਂ, ਬੀਜੀ। ਪੂਰੇ ਤਨ ਨਾਲ, ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ। ਕੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ? ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਤਨ ਦਾ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ? ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਦਾ?
- ਬੀਜੀ : ਛੱਤੀ ਸੋ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ, ਨਾਲ ਮੋਟਰ-ਕਾਰਾਂ। ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ

ਤਮਾਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਜੇ ਜੰਮਣੀ ਐ ਇਹ, ਤਾਂ ਤੁਰ ਜਾ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਜੇ ਰਹਿਣੈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਉਂਝ ਕਰ ਲੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਨੀਆਂ।

(ਹੁਣ ਸਿਰਜਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਜੁਲਮ ਸਹਿਣਾ ਉਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ)

ਸਿਰਜਨਾ : (ਪੂਰੇ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ) ਨਹੀਂ।

ਬੀਜੀ : (ਅੱਗ-ਬਗੋਲਾ ਹੋ ਕੇ) ਕੀ?

ਸਿਰਜਨਾ : ਹਾਂ, ਬੀਜੀ, ਜੇ ! ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ-ਕਲਚਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਸਿਰਫ ਔਰਤ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਫਲ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ; ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਥੇ 'ਲਿੰਗ ਟੈਸਟ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਵੀ।
(ਪੂਰੇ ਸ਼ੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ)

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦੈ ਬੀਜੀ, ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ? ਪਰ ਹੈ, ਬੀਜੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਣਜੰਮੀ ਧੀ (ਜੇਕਰ ਧੀ ਹੀ ਹੈ) ਤਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੁੱਲ ਘਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਬੀਜੀ ! ਜਾਓ ਬੀਜੀ ! ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਛੱਡਿਆ। ਇਸ ਕਾਬਲ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਲ ਸਕਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ।

(ਬੀਜੀ ਹੋਰ ਅੱਗ-ਬਗੋਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਮਾਸੀ : (ਘਬਰਾ ਕੇ) ਇਹ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦੀ ਐ, ਬੀਬੀਏ ! ਐਂ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਹੋ ਜੂਗੀ ਭਲਾ?

ਸਿਰਜਨਾ : ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਈ ਮਾਸੀ !

ਡਾਕਟਰ : ਇਸ ਲਈ, ਮਿਸਿਜ਼ ਸਿਰਜਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ, ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਇਕੱਲੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ। ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਾਂ ਵਾਂਗ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।

ਸਿਰਜਨਾ : ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾ

ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ, ਮਾਂ ਆਂ। ਮੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਮਾਂ ਤੋਂ ਡੈਣ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।

- ਬੀਜੀ : ਇਕੱਲੀ ਰਹਿ ਜਾਏਂਗੀ, ਇਕੱਲੀ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਇਕੱਲੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀ। ਇਕੱਲੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀ ਬੀਜੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹਾਂ। (ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ) ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਨਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਸਿਰਜਨਾ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੁੰਗਰੇਗੀ, ਮੌਲੇਗੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਉੱਠੇਗੀ। ਫਿਰ ਲੋਕ ਸਿਰਜਨਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿਰਜਨਾ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
(ਇੱਕ ਪਲ ਹਰ ਕੋਈ ਖਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਸਿਰਜਨਾ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਲਦੀਪ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਹੈ।)
- ਬੀਜੀ : (ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ) ਦੀਪੇ ਤੂੰ! ਆ ਵੇਖ ਲੈ ਪੁੱਤ ਕੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ? ਉਹ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਐ ਅੱਜ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਕਿ ਦੱਸ ਨੀ ਸਕਦੀ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ।
- ਸਿਰਜਨਾ : ਸੌਰੀ ਦੀਪ ਮੈਂ
- ਅਵਾਜ਼ : ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਸੌਰੀ ਫੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਸਿਰਜਨ? ਸੌਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਫੈਸਲਾ ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।
- ਸਿਰਜਨਾ : (ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ) ਯਾਨੀ ਕਿ ਦੀਪ
- ਅਵਾਜ਼ : ਹਾਂ ਸਿਰਜਨ, ਤੂੰ ਜੇ ਕੀਤੈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕੀਤੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਵੀ ਉਹ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਜੇ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਆਮ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਥਣ ਕੋਈ ਆਮ ਔਰਤ ਨਹੀਂ।
- ਸਿਰਜਨਾ : (ਹੁਣ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ) ਓ ਦੀਪ !
- ਬੀਜੀ : (ਕੜਕ ਕੇ) ਦੀਪੇ, ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹੈਂ ਤੂੰ?
- ਅਵਾਜ਼ : ਇਹੀ ਬੀਜੀ ਕਿ ਸਿਰਜਨਾ ਸਕੈਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏਗੀ। ਉਹ ਜੋ

ਵੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਰੱਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ, ਬੀਜੀ ਅਸੀਂ ਰੱਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

- ਬੀਜੀ : ਪਰ ਪੁੱਤ! ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਕਿੱਲੇ ਪੈਲੀ ਐ।
 ਅਵਾਜ਼ : ਕੀਲੇ ਵੀ ਸਾਂਭੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ !
 (ਦੀਪ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾ ਕਲੀਨਿਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਬੀਜੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਸੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਆਉਂਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।)

ਸ਼ਬਦ-ਅਰਥ :

ਕਲੀਨਿਕ - ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ। ਸ਼ੈੱਲਰ - ਜੀਰੀ (ਚੌਲਾਂ ਦੀ) ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਵਲ ਤੇ ਫੱਕ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਜਾਂ ਮਿੱਲ। ਲੈਬ - ਲੈਬਰਟਰੀ। ਰਸਾਇਣਸ਼ਾਲਾ- ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ। ਸਕੈਨਿੰਗ - ਪਰੀਖਣ, ਬਰੀਕ ਜਾਂਚ। ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ - ਜਾਇਦਾਦ, ਮਲਕੀਅਤ, ਸੰਪਤੀ। ਸੋਸਾਇਟੀ - ਸਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਬਰਾਦਰੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨ - ਕਿੱਤਾ, ਧੰਦਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਕੰਮ-ਕਾਰ। ਪੇਸ਼ੰਟ - ਬਿਮਾਰ, ਰੋਗੀ, ਮਰੀਜ਼। ਟੈਂਸ਼ਨ - ਤਣਾਅ, ਖਿਚਾਅ, ਖਿੱਚੋ - ਤਾਣ। ਕਲਚਰ - ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸੱਭਿਅਤਾ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ-ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :-

- ੳ. ‘‘ਚਾਲੀ, ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਕਿੱਲੇ ਪੈਲੀ ਐ ਤੇ ਸ਼ੈੱਲਰ। ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਬਚਾਏ ਐ ਮੈਂ, ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਚਾਹੀਦੈ, ਮੈਨੂੰ। ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਨੀ, ਛਾਤੀ ’ਤੇ ਇੱਕ। ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਤੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂ, ਸਮਝੀ ਨਾ !’’
1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਹਨ?
 2. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਸ ਕਿੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ?
 3. ਸੱਸ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਤੋਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ?
- ਅ. ‘‘ਓਹੋ! ਤੂੰ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਆਫ਼ਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ? ਨਾਲੇ, ਜੇ ਬੀਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਬਿਜੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਵੇਲੇ।’’

ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ ਹਨ?
 2. ਕੁਲਦੀਪ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਫੋਨ ਤੋਂ ਨਰਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਹੈ?
 3. ਕੁਲਦੀਪ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੀਜੀ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ?
- ੲ. ‘‘ਇੱਕਲੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀ। ਇੱਕਲੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੀ ਬੀਜੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹਾਂ। (ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ) ਮੇਰੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਸਿਰਜਨਾ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੁੰਗਰੇਗੀ, ਮੌਲੇਗੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਉੱਚਾ ਉੱਠੇਗੀ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿਰਜਣਾ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।’’
1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੇ?
 2. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਨਾ ਨੇ ‘ਸਿਰਜਣਾ’ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ?
 3. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਨਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?
- ਸ. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਾਤਰ-ਉਸਾਰੀ ਕਰੋ :
1. ਬੀਜੀ	2. ਸਿਰਜਨਾ	3. ਕੁਲਦੀਪ
4. ਡਾਕਟਰ	5. ਮਾਸੀ	

* * * * *